

MIKKELIN SEUDUN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI SUUNNITELMA VUOSILLE 2010 - 2012

Hirvensalmi
Kangasniemi
Mikkeli
Mäntyharju
Pertunmaa
Puumala
Ristiina
Suomenniemi

**Laatija
Johanna Will-Orava
Lapsiperhepalveluiden esimies ma.
Sosiaali- ja terveystoimi
Mikkelin kaupunki
Syyskuu 2010**

**MIKKELIN SEUDUN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUNNITELMA VUOSILLE
2010 – 2012**

SISÄLLYS.....	3
TIIVISTELMÄ.....	5
1. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN LÄHTÖKOHTA	6
1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tarkoitus ja tavoitteet.....	8
1.2 Hyvinvoinnin määrittely.....	10
1.3 Varhainen avoin yhteistoiminta, varhainen puuttuminen / tunnistaminen ja varhainen tukeminen (VARPU ja VARTU) toimintaa ohjaavina periaatteina.....	11
1.4 Varhaisen puuttumisen eettiset periaatteet.....	13
1.5 Lasten suojelu ja lastensuojelu.....	14
1.6 Seudullinen valmisteluryhmä, kuntakohtaiset valmisteluryhmät ja ohjausryhmä.....	16
2. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN NYKYTILA JA TULEVAN KEHITYKSEN ENNAKOINTIA.....	17
2.1 Kouluterveyskysely vuonna 2008	18
2.2 Arki- ja kokemustiedon kysely Mikkelin seudun lapsiperheiden vanhemmille, kouluikäisille ja 4-6 –vuotiaalle lapsille.....	18
3. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVIEN PALVELUIDEN TOIMIVUUS JA KEHITTÄMISTARPEET.....	19
3.1 Hirvensalmi.....	20
3.2 Kangasniemi.....	20
3.3 Mikkeli.....	23
3.4 Mäntyharju.....	27
3.5 Pertunmaa.....	34
3.6 Puumala.....	37
3.7 Ristiina.....	39
3.8 Suomenniemi.....	42
4. MIKKELIN SEUDUN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN STRATEGISET KEHITTÄMISEN PAINOPISTEET JA TOIMENPITEET.....	43
4.1 Hirvensalmi.....	44
4.2 Kangasniemi.....	45
4.3 Mikkeli.....	48
4.4 Mäntyharju.....	53
4.5 Pertunmaa.....	55
4.6 Puumala.....	58
4.7 Suomenniemi.....	61
4.8 Ristiina.....	63
4.9 Seudulliset kehittämisen painopisteet.....	64

5. SEURANTA.....	66
LIIITEET.....	68
www.varpu.fi	
www.thl.fi/kasvunkumppanit	

TIIVISTELMÄ

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman lainsäädännöllinen pohja on laaja ja lasten hyvinvointiin liittyvät ohjelmat ovat lakisääteisiä. Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2010 – 2012 tarkastellaan Hirvensalmen, Kangasniemen, Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan, Puumalan, Ristiinan ja Suomenniemen lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytilaa, palveluiden toimivuutta ja kehittämistarpeita sekä keskeisiä linjauksia että toimenpiteitä aikatauluineen ja vastuutahoineen. Kuntakohtaisten kehittämistarpeiden pohjalta on nostettu esille seudulliset kehittämisen painopisteet ja toimenpiteet hyödyntäen Etelä-Savon Lapset ja Perheet Kaste – hankkeelle määriteltyjä painopisteitä.

Hyvinvointisuunnitelma on hyväksyttävä valtuustossa ja tarkistettava vähintään kerran neljässä vuodessa. Hyvinvointisuunnitelma on otettava huomioon joka vuosi laadittaessa kunnan talousarviota ja taloussuunnitelmaa sekä muita strategioita.

Lasten ja perheiden palvelujen kehittämisen tavoitteena on kasvuyhteisöjen turvallisuus, virikkeisyys ja riskiolosuhteita vähentävä ehkäisevä toiminta kuntien peruspalveluissa. Lähtökohtana on ennaltaehkäisyn ja varhaisen tukemisen periaate. Kehittämisen painopisteenä ovat varhainen avoin yhteistoiminta sekä varhaisen tunnistamisen, puuttumisen ja tukemisen työotteen vahvistaminen. Samoin vahvistetaan henkilöstön osaamista ja kehitetään prosesseja. Varhainen tuki ei ole vain yhden ammatin erityisosaamista, vaan se koskettaa monia lapsiperheiden kanssa työtä tekeviä. Varhaisen tuen tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvointi. Varhaisen tuen toiminnassa näkyy ehkäisevä, kaikille suunnattujen palveluiden näkökulma ja kohdennettu lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin puuttuva näkökulma.

Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyö käynnistyi syksyllä 2008, jolloin seudullinen valmisteluryhmä kokoontui. Ohjausryhmänä toimi Mikkelin kaupungin hyvinvointityöryhmä. Kunnissa on valmistelutyötä viety eteenpäin kuntakohtaisissa valmisteluryhmissä. Mikkelin seudun kunnissa toteutettiin kunnasta riippuen 2-3 työpajaa. Työpajoihin osallistui kunnan eri tulos- ja toimialueiden edustajia sekä järjestöjen edustajia. Työpajoissa käytiin läpi kuntakohtaiset tilastotiedot, tiedot palveluiden nykytilanteen toimivuudesta ja kehittämistarpeista, sekä kouluterveyskyselyn ja arki- ja kokemustiedon kyselyn tulokset. Läpikäytyä aineistoa hyödyntämällä työpajoissa nostettiin esille kuntakohtaisia kehittämisen tarpeita. Kunnan valmistelutyöryhmä / vastuuhenkilöt kävivät vielä läpi olemassa olevan aineiston ja työpajatyöskentelyn tulokset ja tarkensivat kuntakohtaiset suunnitelmat kehittämisen painopisteistä toimenpiteisiin. Samalla määriteltiin myös aikataulut vastuuhenkilöineen.

Mikkelin seudun kunnissa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi painopisteiksi nostettiin ennaltaehkäisy ja varhainen tuki sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja elämänhallinnan tukeminen.

Suunnitelmassa lähtökohtana on jatkuvan prosessin periaate. Suunnitelma ei sinällään ole lopputuote, vaan sen hyöty tulee sen toteuttamisen kautta. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittäminen on jatkuva prosessi, jonka tulokset näkyvät vasta useamman vuoden päästä viiveellä. Seudullinen valmisteluryhmä jatkaa seudullisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seudullisena ohjausryhmänä. Kunnissa tulee toimimaan ennalta ehkäisyn ja varhaisen tuen poikkihallinnollinen ohjausryhmä, jonka tehtävänä on seurannasta ja raportoinnista vastaaminen sekä keskeisten ennaltaehkäisyn ja varhaisen tuen poikkihallinnollisten painopisteiden nimeäminen ja kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä, palveluiden ja palvelurakenteen kehittäminen sekä palvelutarpeen ja palveluiden vaikuttavuuden arviointi ja seuranta.

1. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN LÄHTÖKOHTA

Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2010 – 2012 tarkastellaan Hirvensalmen, Kangasniemen, Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan, Puumalan, Suomenniemen ja Ristiinan lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytilaa, palveluiden toimivuutta ja kehittämistarpeita sekä keskeisiä linjauksia että toimenpiteitä aikatauluineen ja vastuutahoineen. Kuntakohtaisten kehittämistarpeiden pohjalta on nostettu esille seudulliset kehittämisen painopisteet ja toimenpiteet.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien lainsäädännöllinen pohja on laaja ja lasten hyvinvointiin liittyvät ohjelmat ovat lakisääteisiä. Suomi on sitoutunut sekä kansallisessa lainsäädännössä että kansainvälisissä sopimuksissa ryhtyvän kaikkiin tarpeellisiin lainsäädäntö- ja hallintotoimiin lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kansallisen ohjelmallisen perustan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalle ja käytännön hyvinvointityölle kunnassa antavat lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma vuosille 2007 - 2011, opetusministeriön nuorisopolitiikan kehittämisohjelma (OPM 2007:41), lasten, nuorten ja perheiden sekä terveyden edistämisen politiikkaohjelmat (Hallituksen strategia-asiakirja joulukuun 2007), sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma KASTE (STM 30.1.2008) sekä sisäisen turvallisuuden ohjelma erityisesti arjen turvallisuutta ja väkivallan vähentämistä koskevat toimenpiteet (SM 15.4.2008).

Uusi **lastensuojelulaki** astui voimaan 1.1.2008. Lain mukaan kunnan on edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Laki korostaa ennaltaehkäisyä, varhaista puuttumista ja avohuoltoa.

Lapsi- ja lastensuojelupolitiikalle ja sen toteuttamisen arvioinnille on myös lastensuojelulakiin (12 §) sisältyvä erityisvelvoite, sillä kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma. Suunnitelma on uusi lakisääteinen väline ohjata, johtaa ja kehittää lasten ja nuorten hyvinvointityötä kunnassa. Suunnitelma kattaa eri toimialojen toiminnan ja palvelut, jotka liittyvät lasten ja nuorten kasvuoloihin ja heidän hyvinvointiinsa. Suunnitelman laadinta on eri toimialojen ja toimijoiden yhteistyöprosessi. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämässä tarvitaan useinta samansuuntaisia toimia eri hallinnonaloilla. Tavoitteena on parantaa hallinnonalojen yhteistyötä. Suunnitelmallisella yhteistyöllä voidaan parantaa merkittävästi toiminnan vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta.

Suunnitelman tulee lain mukaan sisältää kunnan määrittämältä suunnittelukaudelta tiedot

1. lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
2. lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
3. lastensuojelun tarpeesta kunnassa
4. lastensuojeluun varattavista voimavaroista
5. lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävistä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
6. yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä
7. suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Samoin opetuslainsäädäntö edellyttää että, opetuksen on edistettävä oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Samoin nykyisessä kansanterveyslaissa ja asetuksessa neuvolatoiminnasta ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta nousee esille lasten ja nuorten terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen. Nuorisolaissa on säädetty valtakunnallisesta lapsi- ja nuorisopolitiikan

kehittämishjelmasta. Samoin korostetaan nuorten kuulemista heitä koskevissa asioissa. Ohjelmien painopisteenä on erityisesti ehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen sekä tukeminen.

Vuonna 2006 voimaan tullut **nuorisolaki** määrittelee nuorisotyön tavoitteelliset palvelut. Laissa korostuu myös moniammatillinen yhteistyö paikallisten viranomaisten sekä nuorten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa. Nuorisolain tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvua ja elinoloja. Laissa korostuu myös nuorten osallisuus ja kuuleminen. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. Laki korostaa lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. (Nuorisolaki 27.1.2006/72)

1.7.2009 voimaan astunut **asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta** (380/2009) varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa.

Uuden asetuksen tavoitteena on vahvistaa terveyden edistämistä ja tehostaa varhaista tukea ja syrjäytymisen ehkäisyä. Terveysneuvonta ja terveystarkastukset on järjestettävä siten, että lasten, koululaisten ja opiskelijoiden sekä perheen erityisen tuen tarve tunnustetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarpeenmukainen tuki järjestetään viiveettä. Tuen tarve on selvitettävä, jos lapsessa, nuorella, perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa tervettä kasvua ja kehitystä. Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi tulee tarvittaessa järjestää lisäkäyntejä ja kotikäyntejä. Erityisen tuen järjestämisestä on laadittava suunnitelma (hyvinvointi- ja terveysuunnitelma) yhteistyössä tukea tarvitsevan kanssa. Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen järjestämiseksi on tarvittaessa tehtävä yhteistyötä.

Uudistuneessa kansanterveyslaissa vastuu kuntalaisten terveyden edistämisestä asetetaan kunnille. Terveystarkastuksen sijaan uudistus painottaa sairauksien ehkäisyä ja tapaturmien torjuntaa. (Kansanterveyslaki 28.1.1972/66, 30.12.2008/1106)

Kansanterveystyöhön kuuluvina tehtävinä kunta huolehtii kunnan asukkaiden terveysneuvonnasta ja terveystarkastuksista mukaan lukien ehkäisyneuvonta, raskaana olevien naisten ja lasta odottavien perheiden ja alle kouluikäisten lasten sekä heidän perheidensä neuvolapalvelut; valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä terveysneuvonnan ja terveystarkastusten sisällöstä ja määrästä neuvolapalveluissa.

Kunnan tehtävänä on myös seurata kunnan asukkaiden terveydentilan ja siihen vaikuttavien tekijöiden kehitystä väestöryhmittäin, huolehtia terveysnäkökohtien huomioon ottamisesta kunnan kaikissa toiminnoissa sekä tehdä yhteistyötä terveyden edistämiseksi muiden kunnassa toimivien julkisten ja yksityisten tahojen kanssa.

Valmisteilla olevassa **terveydenhoitolaissa (voimaan mahdollisesti 1.5.2011)** korostetaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Kunnan strategisessa suunnittelussa on asetettava paikalliset terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ja määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on otettava huomioon kunnassa eri sektoreilla tehtävissä päätöksissä esim. kaavoituksessa, rakentamisessa, asumisen suunnittelussa, koulutuksessa, liikennesuunnittelussa jne.

Perusopetuksen opetussuunnitelmissa todetaan, että perusopetus on osa koulutuksen perusturvaa. Sillä on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Sen tehtävänä on toisaalta tarjota yksilölle mahdollisuus hankkia yleissivistystä ja suorittaa oppivelvollisuus ja toisaalta antaa yhteiskunnalle väline kehittää sivistyksellistä pääomaa sekä lisätä yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoa.

Perusopetuksen on annettava mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen ja terveen itsetunnon kehittymiseen, jotta oppilas voi hankkia elämässä tarvitsemiaan tietoja ja taitoja, saada valmiudet jatko-opintoihin, saada kokemus yhdenvertaisuudesta ja osallistuvana kansalaisena kehittää demokraattista yhteiskuntaa. Perusopetuksen on myös tuettava jokaisen oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen kehitystä. Tavoitteena on myös herättää halu elinikäiseen oppimiseen.

Laki perusopetuslain muuttamisesta (HE 109/2009 vp) tulee voimaan 1.1.2011. Perusopetuslain erityisopetusta ja oppilaalle annettavaa muuta tukea koskevia säännöksiä muutetaan. Tavoitteena on vahvistaa oppilaan oikeutta suunnitelmalliseen ja riittävän varhaiseen oppimisen tehostettuun tukeen. Oppilaille, jotka tarvitsevat pidempikestoista ja laajempaa tukea, tehdään päätös erityisestä tuesta samoin perustein kuin nykyisin. Termeistä erityisopetukseen siirtäminen ja ottaminen luovutaan. Henkilötietojen käsittelyä, salassapitoa ja luovuttamista koskevia säännöksiä täsmennetään siten, että perusopetuslaissa säädetään oppilaan asioiden käsittelystä ja kirjaamisesta sekä salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Lisäksi säädetään opetuksen järjestäjän tietojensaantioikeudesta sekä opetuksen järjestäjän velvollisuudesta antaa tietoja tietyissä tilanteissa. Eduskunnan lausumat; 1) Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa sitä, toteutuuko oppilaan oikeus erityiseen tukeen hänen oppimisedellytystensä mukaisesti, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, jos osoittautuu, että oppilaan mahdollisuudet saada oppimiseen tukea tarpeen mukaan ja mahdollisuudet tuloksetta oppimiseen heikentyvät. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvitys vuoden 2013 loppuun mennessä. 2) Eduskunta edellyttää, että valtiontalouden kehyksissä ja tulevaisuuden valtion talousarvioissa otetaan huomioon perusopetuslain erityisopetusta ja muuta erityistä tukea koskevien lainmuutosten johdosta syntyvät lisärahoitustarpeet.

Päivähoitolain mukaan (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36) päivähoiton tavoitteena on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoiton tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. Lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Edistäessään lapsen kehitystä päivähoiton tulee tukea lapsen kasvua yhteisvastuuseen ja rauhaan sekä elinympäristön vaalimiseen.

1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tarkoitus ja tavoitteet

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on strateginen kunnan strategioihin pohjautuva toimintaa linjaava sekä konkreettiset toimet sisältävä toimintaohjelma. Kunnan päättäjien ja johdon tehtävä on ohjata ja johtaa sekä yhteistyössä kehittää lasten hyvinvointityötä pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti.

Suunnitelman tavoitteena on antaa kuntapäätäjille, palveluiden toteuttajille ja kuntalaisille kokonaiskäsitys lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytilasta, palveluiden toimivuudesta ja kehittämistarpeista sekä tarvittavista toimenpiteistä aikatauluineen. Suunnitelmaan on kirjattu hallintokuntien yhteiset tavoitteet sekä toimenpiteet aikatauluineen ja vastuutahoineen. Suunnitelman sisältöä ohjaa uuden lastensuojelulain keskeiset tavoitteet sekä kunnan/seudun lasten ja nuorten sekä

perheiden palvelutarpeet. Suunnitelma on lasten ja perheiden näkökulmasta tapahtuvaa tarkastelua ja toiminnan kehittämistä.

Hyvinvointisuunnitelma on hyväksyttävä valtuustossa ja tarkistettava vähintään kerran neljässä vuodessa. Hyvinvointisuunnitelma on otettava huomioon joka vuosi laadittaessa kunnan talousarviota ja taloussuunnitelmaa sekä muita strategioita.

Suunnitelmalla on siis strateginen tehtävä. Suunnitelmassa asetetaan koko kunnan yhteiset valtuustotason päämäärät. Yleisenä kunnan päämääränä tulee olla mm. se,

- että kunnassa asuu hyvinvoivia lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään
- että kunnan ja kuntien yhteinen hyvinvointipolitiikka toteutuu yhteisten suunnitelmassa päätettyjen tavoitteiden mukaisesti.

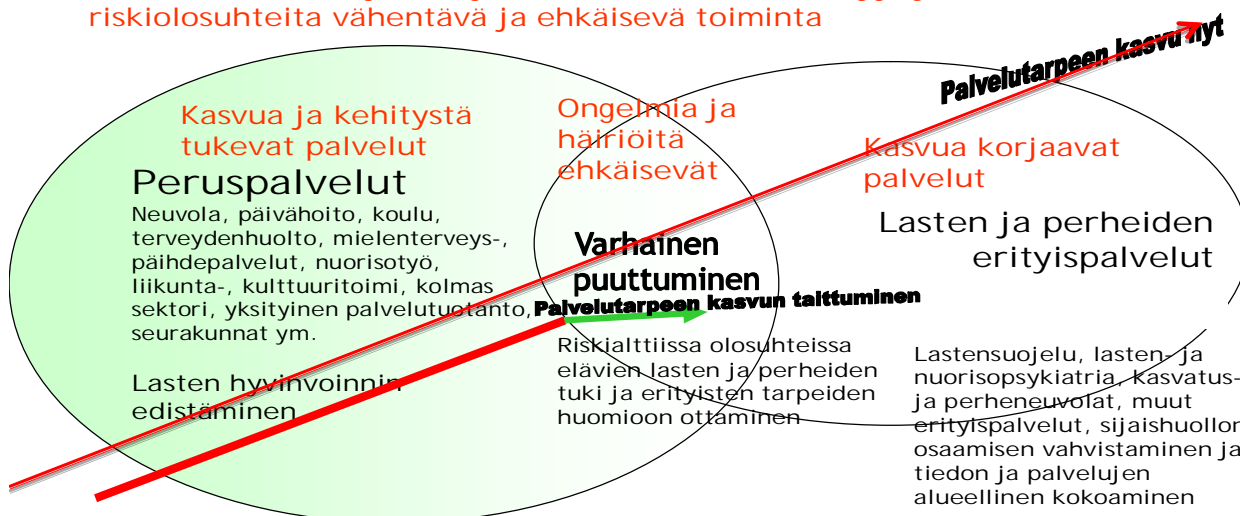
Suunnitelmalla on myös konkreettinen tehtävä. Suunnitelma sisältää toimet ja kehittämisohdotukset eri vuosille eli konkreettisen toteuttamisohjelman.

Kehittämisen painopistealueina ovat varhaisen tunnistamisen, puuttumisen ja tukemisen työtteen vahvistaminen. Samoin vahvistetaan henkilöstön osaamista ja kehitetään prosesseja. Painopisteen siirtäminen päätöksenteossa varhaiseen tunnistamiseen ja tukemiseen on keskeistä.

Tavoitteena lasten ja nuorten palveluissa on toimia mahdollisimman varhain, avoimesti ja hyvässä yhteistyössä. Varhaisella vastuunotolla tuetaan muiden toimintaa. Tavoitteena on siis tukea osallisuutta, ottaa vastuu mahdollisimman varhain, ottaa huolet puheeksi, tukea lapsi, nuoria ja perheitä varhain yhdistämällä tukea ja ohjausta. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden yhteisen suunnittelun tavoitteena on, että lapset, nuoret ja perheet saavat suunnitelmallista, oikea-aikaista ja asiantuntevaa palvelua, jonka avulla heidän hyvinvointinsa lisääntyy. Ohessa olevassa kaaviossa kuvataan lasten ja nuorten palveluiden kehittämisen painopiste Mikkelin seudun kunnissa.

LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUJEN KEHITTÄMISTARVE

Tavoitteena kasvuyhteisöjen turvallisuus, virikkeisyys ja riskiolosuhteita vähentävä ja ehkäisevä toiminta

1.2 Hyvinvoinnin määrittely

Hyvinvoinnista ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Miten sitä kuvataan ja mikä on ylipäänsä hyvinvointia. Hyvinvoinnin kuvauksessa voidaan pääpaino asettaa objektiivisten mittareiden – elinolojen kuvaukseen. Näkökulma voi myös olla enemmän ihmisten subjektiivisen ”hyvinvoinnin” kuvauksessa. Hyvinvoinnin kuvaaminen lasten kannalta tuo mukanaan lisäongelmia. Suomessa on vähän tietoa erityisesti lasten elinolosuhteista ja vielä vähemmän on lapsen omasta suhteesta kuvattavaan asiaan. Puhuttaessa lasten terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia kuvaavista tekijöistä, näkökulma avautuu helpommin puutteiden, riskien ja häiriöiden suuntaan. Lapsi ei helposti tule havaituksi itsenään vaan elämäänsä liittyvien ongelmien kautta (Siltaniemi ym. 2005).

Hyvinvointi ymmärretään laajana ja moniulotteisena ilmiönä, jonka merkitys saattaa vaihdella erilaisten ihmisten (ja heidän arvojen sekä asenteiden), ajan, paikan tai kulttuurin mukaan. Hyvinvoinnin perustan luovat tietyt asiat, kuten työ, toimeentulo, terveys, toimintakykyisyys, turvallisuus, viihtyisä asuin- ja elinympäristö sekä vahva sosiaalinen verkosto. Hyvinvointi ilmenee tyytyväisyytenä elämään, onnellisuutena ja mahdollisuutena toteuttaa ja kehittää itseään. Hyvät kunnalliset peruspalvelut ehkäisevät hyvinvointivajeiden syntymistä ja pyrkivät korjaamaan ja lieventämään jo syntyneitä vajeita.

Lasten hyvinvointi ja lasten suojelu perustuu YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksen kolmeen pääkohtaan, jotka velvoittavat turvaamaan lapsille ja nuorille **osuuden** yhteiskunnan voimavaroista (provision), oikeuden **suojaan ja huolenpitoon** (protection) sekä oikeuden **osallistua** ikänsä ja kehitys-tasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon ja yhteiskuntapolitiikkaan (participation).

Hyvinvointi on elämisen perusedellytyksiä, yhdessäoloa ja mielekästä toimintaa. Tunnetun ja perinteisen professori Allardtin mukaan hyvinvoinnista voidaan erottaa kolme ulottuvuutta: having (elinolot ja elintaso), loving (yhteisöön ja yhdessä olemiseen liittyvät suhteet) ja being (mahdollisuudet toteuttaa itseään). Tämän määrittelyn mukaan toimeentulo, asuminen ja elinolot, yhteisöön kuuluminen, turvallisuus ja hoiva, ystävyys- ja kaverisuhteet, mahdollisuus leikkiin, harrastuksiin, oppimiseen ja työntekoon ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin peruspilareita.

Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyössä on tarkasteltu lasten ja nuorten hyvinvointia kaikissa palveluissa kokonaisvaltaisena ilmiönä kehittämisen painopisteitä määriteltäessä. Tavoitteena on ohjata lapsia ja nuoria oman hyvinvointinsa laaja-alaiseen havainnointiin ja huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan ja terveydestään omatoimisesti ja kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on myös kiinnittää lapsen ja nuoren läheisverkostojen ja kehitysyhteisöjen, kuten päiväkodin ja koulun huomio hyvinvoinnin monialaisuuteen ja ratkaisujen löytymiseen luovasti ja rohkeasti.

Tärkeä on muistaa, että lapsen ja nuoren hyvinvoinnin edellytykset muodostuvat aina ensisijaisesti lapsen lähiyhteisössä palvelujärjestelmän ulkopuolella. Palveluja haetaan vasta tarvittaessa. Palvelujen tavoitteena on tukea lapsen ja nuoren lähiyhteisöjä mahdollisimman itsenäiseen elämään. Toisaalta kuntalaiselle palvelujen käyttäjänä on tärkeää, että tarvitessaan palveluja hän voi luottaa palvelujen saatavuuteen ja laatuun. Kunnissa tarvitaan hyvinvoinnin edistämiseksi useita samansuuntaisia toimia monen eri tahon yhteisenä työnä. Keskeinen asia onkin eri hallinnonalojen ja toimijoiden yhteistyö lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden järjestämiseksi.

1.3 Varhainen avoin yhteistoiminta, varhainen puuttuminen / tunnistaminen ja varhainen tukeminen (VARPU ja VARTU) toimintaa ohjaavina periaatteina

"Aina kun lapsen tai nuoren elämässä tapahtuu jotain kamalaa, joku taho kertoo, että olivathan ongelmat jo vuosia sitten nähtävissä. Jos ne kerran nähdään ja tiedetään, miksi ei auteta ajoissa?"

Ei ole olemassa yhtä varhaisen puuttumisen määritelmää. Yleisesti tarkoitetaan sitä, että ongelmat havaitaan ja niihin pyritään löytämään ratkaisuja mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Varhaisesta puuttumisesta puhutaan mm. sairauksien, oppimisvaikeuksien, päihteiden käytön, nuorisorikollisuuden ja työttömyyden ehkäisyyn ja hoitoon liittyvissä kysymyksissä. Varhaisen puuttumisen lisäksi tarvitaan hyvinvointia rakentavaa ja ongelmia ehkäisevää työtä.

Varhainen havainnointi peruspalveluissa on osa perustehtävää ja toteutetaan yhdessä lapsen ja hänen vanhempien kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkien lasten havainnointi on osa omaa työtä, myös vahvuuksien ja hyvien asioiden ja niistä palautteen antamista lapselle ja hänen perheelleen.

Tavoitteena on lapsen hyvinvointi, perheen vahvuuksien tunnistaminen ja näiden asioiden vahvistaminen. Tarkoitus on havaita hyvinvointia vaarantavat tekijät mahdollisimman varhain niin, että tuen tarvetta syntyy mahdollisimman vähän tai tukea annetaan oikea-aikaisesti. Varhainen havainnointi liittyy lapsen ikään ja itse toimintaan. Se kattaa kaikki lapselle tai hänen perheeseen suunnatut palvelut. Varhainen havainnointi on vanhemman kohtaamista sekä asioiden ja tietojen vaihtamista lasta koskevissa kysymyksissä.

Varhaiseen puuttumiseen on kolme näkökulmaa:

1. Inhimillinen
 - Lapsen kehitys
2. Oikeudellinen
 - Yleiset ihmisoikeudet
 - Lapsen oikeudet
3. Taloudellinen
 - Kustannussäästöt merkittäviä

Varhain puututaan:

- kun aikuisella/työntekijällä nousee huoli lapsesta/nuoresta tai -ryhmästä
- kun halutaan estää lasten ongelmien kärjistyminen tai kasautuminen
- kun halutaan ehkäistä tai pysäyttää syrjäytyminen
- kun kriisitilanteen alkuvaiheessa on vielä paljon mahdollisuuksia tarjota tukea ja löytää ratkaisuja.

Milloin puututaan:

- Oma subjektiivinen huoli riittää
- Kun kohtaa avun tarpeessa olevia aikuisia, selvittää myös heidän lastensa tilanne ja avun tarve
- Mahdollisimman varhaisessa vaiheessa
- Huolen vyöhykkeistä auttaa arvioimaan avun ja yhteistyön tarvetta

Miten puututaan:

- Kun puututaan, tarjotaan tukea ja yhteistyötä
- Pyritään kunnioittavaan vuoropuheluun
- Tuetan perheen voimavaroja, luo toivoa
- Tarvittaessa haetaan yhteistoimintaa muiden työntekijöiden tai aikuisten kanssa
- Puututan rakentavasti ja vastuullisesti: varmistaen, että lapsi/perhe saa tarvitsemansa avun.

Varhaista puuttumista tukee se, että

- kaikilla lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa työskentelevillä on sellaisia työkäytäntöjä, jotka tukevat pulmien tunnistamista ja niihin tarttumista
- tarvittaessa tukena on yhteistyöverkosto, jolta voi saada lisäapua
- yhteistyössä hyödynnetään ja arvostetaan erilaista osaamista niin julkisella kuin järjestösektorilla
- käytössä on tasavertaista vuoropuhelua rakentavia työmenetelmiä

Lähtökohtana on tarttua asioihin yhdessä ja varhain tukea antaen. Keskeistä voimavaroja koottaessa on osapuolten välinen luottamus. Luottamus syntyy avoimessa, toisia kunnioittavassa ja aidosti kuuntelevassa kohtaamisessa. Tavoitteena on kehittää kunnan palvelujärjestelmän kykyä vastata lasten, nuorten ja heidän perheidensä tuen tarpeeseen aiempaa varhaisessa vaiheessa sekä synnyttää työntekijöiden ja asiakkaiden välille sekä eri alojen työntekijöidenkin välille avointa yhteistyötä varhaisessa vaiheessa silloin kun toimintamahdollisuuksia on vielä paljon. Tärkeä osa ennaltaehkäisevän toiminnan ja varhaisen puuttumisen kehittämistä ja juurruttamista on niiden johtamisen (ohjausryhmä) ja koordinaation kiinnittäminen rakenteisiin ja juurruttaminen työkäytäntöihin.

Lapsen ja lapsiperheen varhaisella tukemisella pyritään mahdollisimman varhain vastaamaan heidän tarpeisiinsa. Lapsen hyvinvointia uhkaavien riskitekijöiden tunnistamisella, varhaisella puuttumisella ja tukemisella tavoitellaan uudenlaista ja tehokkaampaa lähestymistapaa lapsesta syntyneen huolen kohtaamiseen ja lapsen auttamiseen

1.4 Varhaisen puuttumisen eettiset periaatteet

Ongelmatilanteiden ehkäisemiseksi ja lievittämiseksi tulee toimia mahdollisimman varhain, mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman hyvässä yhteistyössä. Tavoitteena on varhainen avoin yhteistyö. Olennaista on toimia silloin, kun mahdollisuuksia on ja vaihtoehtoja on runsaasti. Varhainen puuttuminen on varhaista vastuunottoa omasta toiminnasta toisten tukemiseksi.

Varhaisen puuttumisen toimintaperiaatteet ja tapa toimia:

1. Yhteiset palvelut turvataan

Kaikille tarkoitettut palvelut ehkäisevät ongelmia. Palveluiden toimivuutta on vaalittava. Varhaisen puuttumisen korostaminen ei saa astua palveluista huolehtimisen sijaan. Toimivat yhteiset palvelut ovat varhaisen puuttumisen kivijalka.

2. Oma vastuu otetaan

Jokaisella on inhimillinen vastuu sekä itsestään että lähimmäisistään. Heräävään huoleen on puututtava varhain, omaa vastuuta ei tule sysätä toisille. Vastuu varhaiseen puuttumiseen on sillä, jonka huoli herää.

3. Huolet otetaan puheeksi

Jokaisella on velvollisuus ottaa huolensa puheeksi kunnioittavasti siellä, missä ne ilmenevät ja silloin kun ne ilmenevät. Kunnioittava puheeksiottaminen tähtää yhteistyöhön. Syyttely ei edistä yhteistyötä.

4. Rohkaistaan läheisverkostojen mahdollisuuksia

Arjen tärkeimmät tukijat ovat läheiset: perheenjäsenet, sukulaiset, ystävät. Ammatillinen apu parhaimmillaan täydentää niitä. Varhainen puuttuminen tähtää läheisverkostojen ja ammattilaisten hyvään yhteistyöhön.

5. Tuetaan osallisuutta

Yhteistyö edellyttää vuoropuhelua. On tärkeää kuunnella ja tulla kuulluksi. On välttävää asiantuntijakeskeisyyttä, joka sivuuttaa valtaa vailla olevien äänet. Yhdessä laadittu suunnitelma kantaa.

6. Toimitaan avoimesti ja yhdessä

Palvelun käyttäjän tai perheen asioita käsitellään heidän luvallaan ja läsnä ollessaan. Kohtaamisten tulee olla kunnioittavia ja edistää vuoropuhelua. Ammatillista neuvoa kysyttäessä ei käytetä asianosaisten nimitä tai muita tunnistetietoja.

7. Yhdistetään tuki ja ohjaus

Varhainen puuttuminen tähtää asianosaisten itsenäisyyden ja elämänhallinnan kasvuun. On välttävää sellaista rajoittamista, joka perustuu vain ulkoiseen paktoon. On myös välttävää sellaista tukea, joka tekee riippuvaiseksi tuen antajasta.

8. Vaalitaan yhteistoiminnan jatkumista

On tärkeää vaalia mahdollisuuksia jatkaa vuoropuhelua ja yhteistoimintaa huolenaiheiden selvittämiseksi ja huolten hälventämiseksi. Ketään ei tule jättää yksin, väliinpuutoamista tulee välttää, oma vastuu yhteistyön jatkumisesta tulee kantaa.

9. Ketään ei leimata

Varhainen puuttuminen ei oikeuta ihmisten luokittelua toimenpiteiden kohteiksi. Varhaisen puuttumisen nimissä ei saa laatia rekistereitä, jotka loukkaavat tietosuojaa ja avoimuuden eettisiä periaatteita. Varhaisen puuttumisen tulee tapahtua avoimessa yhteistyössä, joka tukee osallisuutta.

10. Rakenteellisiin tekijöihin puututaan varhain

Syrjäytymisvaaraa, joka aiheutuu rakenteellisista tekijöistä, taloudellisista syistä tai uloslyöivistä toimintakulttuureista, ei tule yksilöllistää henkilöiden tai perheiden ominaisuuksiksi. On puututtava varhain sellaisiin yhteiskunnallisiin tekijöihin, jotka asettavat yksilöt alttiiksi ongelmien kasautumiselle.

1.5 Lasten suojelu ja lastensuojelu

1.1.2008 voimaan tullut lastensuojelulaki painottaa voimakkaasti ennalta ehkäisyä, varhaista puuttumista ja kunnan kaikkien toimijoiden roolia lasten suojelussa ja hyvinvoinnin edistämisessä. Kunnan kaikkien toimijoiden yhteisvastuullisuudella, varhaisella tuella ja puuttumiselle havaittuihin ongelma-kohtiin jo peruspalveluissa pystytään vähentämään lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta. Samalla tuetaan ja turvataan lasten ja nuorten hyvää ja onnellista lapsuutta.

Lastensuojelulaissa nostetaan esille ehkäisevä sekä yksilö- ja perhekohtainen lastensuojelutyö. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevällä lastensuojelua on myös kunnan muiden palveluiden piirissä, kuten äitiys- ja lastenneuvoloissa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa, nuoriso-, liikunta ja kulttuurityössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijais- ja jälkihuolto.

Lastensuojelulaki velvoittaa lapsen ja perheen kanssa työskenteleviä peruspalveluiden työntekijöitä toimimaan siten, että lapsi ja perhe saavat riittävää tukea neuvolasta, päivähoidosta ja koulusta. Lisäksi esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalveluita koskee velvoite ottaa huomioon aikuista hoidettaessa myös hänen huollossa olevien lasten erityistarpeet.

Lastensuojelun ja kunnan muiden viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Lastensuojelun on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille.

Nykyisellä lastensuojelulla lastensuojelun ilmoitusvelvollisten piiriä sekä ilmoitusvelvollisuuden alaa laajennettiin ja samalla selvennettiin sitä, missä tilanteissa ilmoitusvelvollisuus syntyy. Mikäli lain tarkoittamassa tilanteessa arvioidaan lapsen olevan vaarassa ja hänen tilanteensa edellyttävän lastensuojelutarpeen selvitystä, ilmoitus on aina tehtävä. Tarkoituksena on saada lastensuojeluun yhteyden ottamisen ja siitä alkavan viranomaisten välisen yhteistyön kynnyksentäväksi, jotta lapsen tuen tarve voitaisiin selvittää ja tuki tarjota nykyistä varhaisemmassa vaiheessa.

Lapsen vanhempien velvollisuutena on vastata lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Heillä on oikeus myös yksin määrätä siitä, miten lapsen kasvatusta ja huolenpitoa järjestetään. Lastensuojelulaissa korostetaan, että yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia tässä tehtävässä ja tarjottava

perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Lapsi ja perhe on myös tarvittaessa ohjattava lastensuojelun piiriin.

Kun viranomainen puuttuu perheen yksityisyyteen tai kun toteutetaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, on päätöksiä tehtäessä aina otettava huomioon riittävällä tavalla vanhempien ensisijainen velvollisuus ja oikeus päättää lapsensa hyvinvoinnista ja kasvatuksesta. Viranomaisen on siis pyrittävä kaikin tavoin edesauttamaan, että vanhemmat voivat toteuttaa kasvatustehtävänsä myös silloin kun järjestetään lastensuojelulain mukaisia palveluja. Viranomaisten on myös oma-aloitteisesti tarjottava perheelle apua.

Lastensuojelu käsitetäänkin laajasti lasten suojeluksi. Se ei ole yksin lastensuojeluviranomaisten toimintaa, vaan on nähtävä myös muita viranomaisia sekä kansalaisia koskettavana asiana. Lasten suojelu perustuu lapsen kansainvälisesti tunnustettuihin oikeuksiin, jotka ovat lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. Lastensuojelulla on kolme perustehtävää: lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lasten suojelutehtävä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanotto toimintaa tai hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Poikkeuksena on rippisalaisuus.

Ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä pyyntönä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi edellyttäen, että 1) pyyntö tehdään viipymättä; ja 2) pyynnön yhteydessä ilmoitusvelvollinen henkilö ilmoittaa pyynnön tekemiseen johtaneet syyt. Jos lapsi tai vanhempi eivät halua, että pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tehdään ilmoitusvelvollisen on tehtävä LSL 25 §:n mukainen lastensuojeluilmoitus viipymättä. Lastensuojeluviranomaisille lastensuojeluilmoitus merkitsee asian selvittämisen velvollisuutta. Usein lastensuojeluilmoitus johtaa lastensuojelutarpeen selvittämiseen ja suunnitelmalliseen työskentelyyn avohuollon tukitoimin. Lastensuojelutarpeen selvityksen tarkoituksena on arvioida onko lapsella ja/tai perheellä tarvetta lastensuojelun asiakkuuteen. Selvityksessä arvioidaan lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien ja muiden läheisten mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä lastensuojelutoimenpiteiden ja tuen tarvetta.

Lastensuojelun avohuollolliset tukitoimenpiteet ovat tärkeitä toimia, joilla pyritään vaikuttamaan lapsen terveyttä ja kehitystä vaarantaviin tekijöihin sekä tukemaan vanhempia heidän kasvatustehtävissään. Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Tukitoimien on kuitenkin oltava lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä, suunnitelmallisia ja vastattava lapsen ja perheen yksilöllisiin, tilannekohtaisiin tarpeisiin. Tukitoimia toteutetaan yhteistyössä lapsen tai nuoren ja hänen vanhempiensa tai muiden häntä hoitavien henkilöiden kanssa. Kuitenkin jos yhteistyö ei esim. onnistu molempien vanhempien kanssa, voi tukitoimia toteuttaa sen vanhemman kanssa, jonka luona lapsi asuu. Tukitoimet ovat aina huoltajien ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumukseen perustuvia.

1.6 Seudullinen valmisteluryhmä, kuntakohtaiset valmisteluryhmät ja ohjausryhmä

Seudullinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyö käynnistyi syksyllä 2008, jolloin seudullinen valmisteluryhmä kokoontui. Seudullisen valmisteluryhmän kokoonpano oli seuraava:

Johanna Will-Orava, lapsiperhepalveluiden tulosalueen esimies, ma., pj. , Mikkelin kaupunki

Mira Päivinen, perusturvajohtaja / Riitta Manninen, vs. perusturvajohtaja, Hirvensalmi

Virpi Valkonen, johtava sosiaalityöntekijä, / Minna Nuutinen, erityisnuorisotyöntekijä, Kangasniemi

Antti Mattila, nuorisajohtaja, Mikkelin kaupunki

Lea Saari-Kääriäinen, johtava sosiaalityöntekijä, / Merja Kortelainen, sosiaalityöntekijä Mäntyharju

Hans Gärdström, perusturvajohtaja, Pertunmaa

Anne Julin, palvelujohtaja, Puumala

Niina Helminen, perusturvajohtaja / Jaana Kainulainen, vs. perusturvajohtaja, Ristiina

Riitta Kiljunen, sosiaalishteeri, Suomenniemi

Ohjausryhmänä toimi Mikkelin kaupungin hyvinvointityöryhmä. Kunnissa on valmistelutyötä viety eteenpäin kuntakohtaisissa valmisteluryhmissä. Kuntien valmisteluryhmät ovat koonneet käytettävistä olevista tiedoista ja työpajojen tuotoksista kuntakohtaiset kehittämisen painopisteet ja toimenpiteet.

Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on yhdistetty lastensuojelulain 12 §:n edellyttämän lastensuojelusuunnitelman, lapsi ja nuorisopoliittisen kehittämissuunnitelman sekä osittain tulevan kaikkia ikäryhmiä kattavan hyvinvointisuunnitelman lasten, nuorten ja lapsiperheiden osuuden. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kokonaisvaltainen, tavoitteellinen ja säännöllisesti arvioitava toimenpideohjelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman lähtökohtana on **ennaltaehkäisyn ja varhaisen tukemisen** periaate. Lastensuojelussa painopisteen siirtäminen varhaiseen tukeen ja avoeluoltoon on tarkoituksenmukaista. Varhainen tuki ei ole vain yhden ammatin erityisosaamista, vaan se koskettaa monia lapsiperheiden kanssa työtä tekeviä. Varhaisen tuen tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvointi. Varhaisen tuen toiminnassa näkyy ehkäisevä, kaikille suunnattujen palveluiden näkökulma ja kohdennettu lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin puuttuva näkökulma.

Etelä-Savon sosiaalityön ja varhaisen tuen yksikön, ESSKE ja Lapset ja Perheet Kaste –hankkeen työntekijät ovat olleet mukana työskentelyssä kokoamalla tilastotietoa sekä laatimassa ja toteuttamassa arki- ja kokemustiedon kyselyn lapsille, nuorille ja vanhemmille. Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuksia on työstetty suurelta osin kussakin hallintokunnassa. Työskentely kunnissa on edennyt työpajoissa, joissa on ollut mukana eri hallintokuntien sekä kolmannen sektorin edustajia. Työpajoissa on käyty läpi kuntakohtaisia tilastoja ja palveluita, vuoden 2008 kouluterveyskyselyn sekä arki- ja kokemustiedon kysely tulokset. Työpajojen tuotoksista koottiin kuntakohtaiset lasten ja nuorten hyvinvoinnin keskeiset strategiset painopisteet ja kehittämissuositukset sekä konkreettiset toimenpiteet aikatauluineen ja vastuutahoineen. Kuntakohtaisten tuotosten pohjalta nostettiin esille seudullisen painopisteet ja toimenpiteet.

Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tarkoituksena on tuoda esille myös lasten, nuorten ja perheiden ääni palveluiden järjestämisessä sekä kunnallisessa päätöksenteossa. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta halutaan vahvistaa.

2. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN NYKYTILA JA TULEVAN KEHITYKSEN ENNAKOINTIA

Uusimpien tutkimusten mukaan suomalaiset lapset voivat hyvin. Parhaiten hyvinvointi toteutuu fyysisen ulottuvuuden kohdalla. Samanaikaisesti on kuitenkin erityispalvelujen kuormitus kasvanut. Palveluita tulee kehittää, koska

- Vähintään 70 000 nuorta on vuosittain vaarassa syrjäytyä, määrän arvioidaan lisääntyvän yli tuhannella vuodessa.
- Jokainen syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle arviolta miljoona euroa.
- Sosiaali- ja terveyspalveluilla ei ole onnistuttu vähentämään lastensuojelun tarvetta, koko maassa noin 6-7 % alaikäisistä on lastensuojelun asiakkaina.

Suomalaislasten hyvinvoinnin tila on ollut julkisen keskustelun aiheena jo vuosia. Huolta ovat herättäneet muun muassa lapsiperheiden köyhyys, lasten mielenterveysongelmat, lastensuojelun asiakkaiden määrän kasvu sekä lasten eriarvoistuminen. Syitä lasten kasvaneelle pahoinvoinnille on etsitty vanhempien kiireestä ja työpaineista, perheiden hajoamisesta, laman aikana tehdyistä palvelujen ja tulonsiirtojen leikkauksista, tietokoneista ja televisiosta sekä yliseksualisoituneesta kulttuurista. On puhuttu hukassa olevasta vanhemmuudesta, lapsuuden lyhentymisestä sekä lapsuuden ja aikuisuuden välisen rajan hämärtymisestä.

Strategialinjausten eteenpäin vieminen Mikkelin seudun kunnissa edellyttää asioiden ja ihmisten toiminnan johtamista. Toimivia prosesseja tarvitaan yli hallintokuntarajojen strategian ja tavoitteiden tasolta käytännön moniammatilliseen asiakastyöhön. Poikkisektorisen yhteistyön kautta huolehditaan strategioiden ja toiminnan jalkauttamisesta niin ylhäältä alaspäin kuin poikkisektorisestikin.

Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman liitteenä olevien tilastojen valossa kuvataan lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytilaa. Tilastoista saatavaa tietoa hyödyntämällä voidaan ennakoida tulevaa kehitystä.

Liitteissä on kuvattuna mukana olevista kunnista seuraavat tiedot:

- **Väestörakenne v. 2008 – 2009**
- **Muuttoliike**
- **Kotihoidontuki, päivähoito ja koulutustaso**
- **Työttömyys ja toimeentulotuki**
- **Lastensuojelu**

2.1 Kouluterveyskysely vuonna 2008

Joka toinen vuosi Etelä-Savossa toteutettava valtakunnallinen kouluterveyskysely tuottaa ajantasaista ja kuntakohtaista tietoa peruskoululaisten, lukiolaisten ja toisen asteen opiskelijoiden elinoloista, terveydestä ja terveystottumuksista. Sitä voidaan hyödyntää kunnan hyvinvointistrategisessä suunnittelussa ja se toimii nuorten hyvinvoinnin kehityksen seurannan välineenä.

Viimeksi kouluterveyskysely tehtiin vuonna 2010 ja kuntakohtaisia tuloksia ei ole vielä saatavilla. Valtakunnallisia tuloksia löytyy jo www.thl.fi/kouluterveyskysely - sivuilta (Etelä-, Itä-Suomen ja Lapin läänin tulokset yhteensä eli vuoden 2010 koko aineisto)

Vuoden 2008 kouluterveyskyselyssä esille nousseita positiivisia muutoksia peruskoulussa ja lukiossa olivat koulun työilmapiirin paraneminen, liikuntaa harrastavien nuorten määrän kasvu ja päihteiden käytön väheneminen. Nuoret suhtautuivat koulunkäyntiin peruskoulussa positiivisemmin. Lukiossa

opiskelijat tunsivat tulevansa paremmin kuulluksi ja masentuneisuus, valvominen sekä päivittäiset oireet vähenivät.

Keskeisiä huolenaiheita koko maassa olivat viikoittaisten niska – hartiakipujen yleistymisen kaikissa ikäluokissa ja peruskoulussa fyysisten työolojen heikkeneminen, ylipainoisuuden lisääntyminen sekä tietojen väheneminen seksuaaliterveydestä. Myös lääkäripalveluiden saanti on vaikeutunut. Liian vähän liikuntaa harrastaa edelleen yli puolet peruskoululaisista ja lukiolaisista ja lähes 70 % ammattiin opiskelevista nuorista.

Mikkelissä kouluterveyskyselyyn vastasi vuonna 2008 1039 peruskoululaista, 549 lukiolaista ja 753 ammattiopiston opiskelijaa. Peruskoululaisista tupakoi päivittäin 13 %, lukiolaisista 8 % ja ammattiin opiskelevista 42 %. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa oli peruskoululaisista 11 %, lukiolaisista 18 % ja ammattiin opiskelevista 39 %. Laittomia huumeita on kokeillut 5 % peruskoululaisista, 8 % lukiolaisista ja 20 % ammattiin opiskelevista.

Ylipainon todettiin lisääntyneen Etelä-Savossa yläkoululaisilla 12 %:sta 18 %:iin ja lukiolaisilla 11 %:sta 14 %:iin. Tämä kertoo liian vähäisestä liikunnasta ja liiallisesta energian saannista sekä siitä, että ravitsemuskasvatuksen tavoitteita (ylipainon ehkäisy ja normaalin kasvun turvaaminen) ei ole saavutettu. Kouluruokailusuosituksiin ja niiden toteutumiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

Koulukiusaaminen voi johtaa sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen syrjäytymiseen sekä väkivaltaisuuteen ja sillä on kauaskantoisia vaikutuksia opiskeluun ja työuraan. Kouluterveyskyselyn mukaan yläkoulussa viikoittain kiusataan noin 9 %:a oppilaista ja kiusaamiseen osallistuu 7 % yläluokkalaisista. Kiusaamiseen tulisi aina tarttua ja sen mahdollisuus pitäisi selvittää paljon oireilevilla, masentuneilla ja/tai ylipainoisilla lapsilla ja nuorilla. Mikkelin seudullakin KiVa- Koulujohdanna tarjoo käytännön työkaluja kiusaamisen vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn.

2.2 Arki- ja kokemustiedon kysely Mikkelin seudun lapsiperheiden vanhemmille, kouluikäisille ja 4-6 –vuotiaille lapsille

Lapset, Perheet Kaste-hankkeen työntekijät olivat toteuttamassa kunnissa arki- ja kokemustiedon kyselyä. Hvinvointikysely toteutettiin 4.5 - 24.5.2009 Mikkelin, Mäntyharjun, Ristiinan, Pertunmaan, Kangasniemen ja Puumalan kunnissa. Kysely suoritettiin kyselynä kuntien www-sivuilla, päiväkodeissa ja PoInt www-sivuilla. Vastauksia saatiin yhteensä 720 kappaletta, joista vanhempien vastauksia oli 351, nuorten 287 kpl ja 4 –6 –vuotiaiden 82 kpl.

Kyselyyn vastasi kunnissa vanhemmat / nuoret / 4 – 6 v. seuraavasti:

- Pertunmaa 27 / 36 / 5.
- Kangasniemi 35 / 29 / 9.
- Mikkelin 153 / 63 / 23.
- Mäntyharju 66 / 22 / 16.
- Puumala 46 / 133 / 17
- Ristiina 24 / 4 / 12.

Kysely toteutettiin verkkokyselynä. Kyselyn painopistealueita olivat perheiden yhteinen ja eri perheenjäsenten oma ajankäyttö, verkostot, asuminen ja muuttaminen, vanhempien päihteidenkäyttö, vanhemmuus ja elämänhallinta sekä huolenaiheet, nuorten ja pienten lasten ravitsemus ja ruokailutottumukset, lepo ja uni, harrastukset ja liikunta sekä ihmissuhteet ja kuulluksi tuleminen. Kaikissa kyselyissä selvitettiin myös vastaajien kokemuksia kuntien tarjoamista palveluista sekä omia

vaikuttamismahdollisuuksia ja toiveita niihin. Koska kysely tehtiin verkossa melko lyhyellä aikavälillä, vastausprosentti oli pieni, vastaajat jossain määrin valikoituneita ja tuloksia voidaan pitää ainoastaan suuntaa antavina.

Kyselyjen tulosten mukaan lapsiperheiden vanhemmat pitävät perheen yhteistä aikaa tärkeänä, mikä näkyy esimerkiksi yhteisinä säännöllisinä ruokailuina. Sosiaalisia verkostoja enemmistöllä perheistä oli runsaasti ja niiden ylläpitämiseen panostetaan. Myös asumisolosuhteisiin ja asuntoon ollaan pääasiassa tyytyväisiä. Oman perheen asioihin vaikuttamismahdollisuuksia pidetään hyvinä, mutta laajemmin kunnassa lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttamismahdollisuuksia melko heikkoina. Vanhempina vastaajat arvelivat pärjäävänsä hyvin, mutta erityisesti murrosikäisten lasten kasvatukseen ja nuorten kanssa pärjäämiseen kaivataan tukea. Omaa päihteiden käyttöään enemmistö vanhemmista pitää kohtuullisena ja sopivana. Eniten vanhempia huolestutti oma tai jonkun perheenjäsenen mielenterveys, mutta myös sekä fyysinen että henkinen väkivalta perheessä nousivat esille. Reilu 60 % vanhemmista pitää kunnan tarjoamia palveluja tarkoituksenmukaisina. Pienten lasten vanhemmat toivoivat eniten taloudellista tukea (kuntalisä) ja isompien lasten vanhemmat lapsille ja nuorille lisää harrastusmahdollisuuksia sekä valvottua toimintaa.

Kouluikäiset lapset ja nuoret elävät ja käyttäytyvät Mikkelin seudulla oman kokemuksensa mukaan varsin terveellisesti, mutta iän lisääntyessä myös terveystottumukset näyttävät heikkenevän jonkin verran: ruokavalio muuttuu yksipuolisemmaksi ja yöunet lyhenevät. Alakouluikäiset harrastavat runsaasti liikuntaa ja muita aktiviteetteja, mutta yläkoulussa ja toisella asteella harrastukset usein vähenevät ja mukaan tulevat päihdekokeilut. Nuorille kaverit ovat tärkeitä ja enemmistö vastaajista kertoi niitä olevan useita. Myös muita sellaisia läheisiä ihmisiä, joille voi kertoa asioistaan on lähes kaikilla nuorilla muutamaa yksittäistä tapausta lukuun ottamatta. Kuulluksi vastaajat kertoivat tulevansa parhaiten kaveripiirissä ja harrastuksissa, mutta enemmistö saa äänensä kuuluviin myös kotona ja koulussa. Vajaa puolet vastaajista kertoi tietävänsä, miten nuoret voivat vaikuttaa kunnassa ja enemmistö pitää vaikutusmahdollisuuksia liian vähäisinä. Nuoret tuntevat olonsa yleensä turvalliseksi kotona, koulussa ja vapaa-ajalla, mutta eniten turvattomuutta aiheuttaa kiusaaminen. Kaupungin tarjoamiin palveluihin oli tyytyväisiä noin 60 % nuorista ja eniten kaivataan lisää kauppoja sekä ajanviettomahdollisuuksia.

Pienten lasten vastauksia oli niin vähän ja osallistujat ilmeisen valikoituneita, ettei kyselyssä noussut esille mitään erityisiä ongelmakohtia, joihin pitäisi puuttua.

Kyselyyn osallistuneiden kuntien tarkemmat tulokset on nähtävissä seuraavilta internet -sivuilta:
www.mikkeli.fi/perhenetti

3. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVIEN PALVELUIDEN TOIMIVUUS JA KEHITTÄMISTARPEET

Tässä luvussa käsitellään Hirvensalmen, Kangasniemen, Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan, Puumalan, Suomenniemen ja Ristiinan lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia edistävien palveluiden toimivuutta sekä esille nousseita kehittämistarpeita kuntakohtaisesti. Tarkastelun painopisteenä tässä on palveluiden kehittämisen näkökulma. Aluksi kuvataan palveluiden toimivuutta lyhyesti yleisellä tasolla ja kunnittain nostetaan esille kehittämisen painopisteet.

Keskeisenä haasteena on painopisteen siirtäminen korjaavasta toiminnasta hyvinvointia edistävään ja ehkäisevään toimintaan. Tämä vaatii resurssointia sekä korjaavaan että ehkäisevään toimintaan.

Sirkka Rousu on tuonut esille kirjassaan Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa (2007) seuraavia asioita, joista lapset, nuoret ja perheet hyötyvät:

- varhaisesta tuesta (esimerkiksi neuvolan kotikäynneistä, päivähoidon kotikäynneistä, vauvaperhetyöstä, erilaisesta toiminnallisesta perhetyöstä, ryhmässä erilaisten taitojen, tunteiden ja aistien harjaannuttamisesta, vertaistoiminnasta) > normaalisuus, osallisuus, toiminnallisuus -työtavoissa
- tehokkaasta tuesta oppimis- ja koulunkäynti vaikeuksissa, oppilashuollon toimivuudesta, eheytytystä koulupäivästä (Rintanen 2001, Pulkkinen & Launonen 2005)
- tehokkaasta avohuollonlastensuojelusta, lasten- ja nuorisopsykiatriasta sekä päihdepalveluista silloin kun lapsen ja nuoren ongelmat eivät vielä ole ehtineet monimutkaistua, kasaantua, kroonistua
- lapset huomioivista tehokkaista aikuisten päihde- ja mielenterveyspalveluista
- lapsen pysyvistä kiinnittymisen mahdollisuudesta häntä hoitaviin, mieluiten perheeseen (ei seilausta kodin ja eri paikkojen välillä, adoption mahdollisuudesta, perhehoidosta)
- lapsen ja perheen tarpeiden mukaan räätälöidystä palveluohjauksesta
- Lapsella ja erityisesti lastensuojelun asiakaslapsella on tarve kiinnittymiseen / kiintymyssuhteeseen turvallisuuteen, arjen jatkuvuuteen, ennustettavuuteen ja yksilölliseen tukeen.
- Lastensuojelutyöltä odotetaan vaikuttavuutta, muutoksia lapsen elämän kohenemiseksi.

Mikkelin seudun kunnat ovat nostaneet esille ennaltaehkäisyn ja varhaisen tuen sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja elämönhallinnan tukemisen painopisteiden näkökulmista asiat, jotka toimivat tai toisaalta vaativat edelleen kehittämistä.

3.1 Hirvensalmi

Hirvensalmen kunta on laatinut oman hirvensalmelaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vuosille 2010 – 2013. Suunnitelman liitteenä on perhepalveluopas, jossa on kuvattu lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut eri hallinnonaloilla.

3.2 Kangasniemi

Äitiys- ja lastenneuvola	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: perhevalmennus, perhesuunnittelupalvelut, joukkoseulontapapat ▪ Peruspalvelut: raskauden seuranta, lääkärineuvolapalvelut, yksilötyö, ryhmätoiminta, kotikäynnit, vastaanotto toiminta, ▪ Erityis palvelut: ohjaus äitiyspoliklinikalle, tiheennetyt käynnit ja kotikäynnit tarvittaessa, yhteistyö sosiaalitoimen kanssa, moniammatillinen työryhmä ▪ Yhteistyö ja kumppanuus: sosiaalitoimi, perhetyö, mielenterveystoimi, keskussairaala, MLL, kolmannen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ osaavan henkilöstön reservin löytyminen ja sen osaamisen vahvistaminen, yhteinen hoitolinja ja yhteistyö äitiysneuvolan ja päihdehuollon asiakkaiden välille ▪ ryhmätoiminta, konkreettinen tuki perheen arkeen ja päihdeäitien tukeminen, lainsäädäntö ei suojelu syntymätöntä lasta

<p>sektorin tukiryhmät, ensikoti, JKL, : lainsäädäntö ei suojele syntymätöntä lasta</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Resursseja riittävästi, on pystytty toteuttamaan toiminta suositusten mukaisesti, kokenut ja ammattitaitoinen henkilökunta, yhteistyö todella vaikeissa ongelmatilanteissa on toiminut hyvin, palveluiden saatavuus nopeaa, ammattiosaaminen hyvää, yhteistyö kumppaneiden kanssa toimii hyvin 	
--	--

Päivähoito	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma ▪ psykologin konsultointi tarvittaessa, kasvatuksellisilla ja sosiaalisilla perusteilla (ls-perustein) järjestetään päivähoitoa ▪ Yhteistyö joustavaa ja välitöntä, ▪ Hoitopaikkoja tarjolla koko kunnan alueella, hoitoon pääsee nopeasti, ei jonoja, osaava henkilökunta, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ erityisen tuen tarpeessa olevien lasten tuki puuttuu, ryhmäperhepäivähoidon lapsilukumäärät aika isot, laadun takaaminen, ▪ Huolen puheeksiottoa kehitetään

Sosiaalityö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Maaseutusosiaalityö, perhetyö, erityisnuorisotyö • Yhteistyö ja varhainen tuki: esim. Vartu, nuorisopsykiatrisen ryhmä, oppilashuoltoryhmät • Ei jonoja, pystytty vastaamaan lain asettamiin aikarajoihin, asiakaslähtöinen palvelu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Työn organisointi ja työkäytäntöjen kehittäminen esim.

Kotipalvelu	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ apua pystytty tarjoamaan tarpeen mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lapsiperheiden kotipalvelu,

Lastensuojelu	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Avohuollon tukitoimet, sijaishuolto, jälkihuolto • Tukihenkilö ja tukiperhepalvelut, nuorten tukiasunto, sosiaalipäivystys • Yhteistyö ja kumppanuus avo- ja sijaishuollossa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ennaltaehkäisevään työhön tarvittaisiin resursseja, työntekijöiden jaksamisen tukeminen, aikarajoissa kestäminen vaikeaa tiukan henkilöstöresurssin vuoksi

<ul style="list-style-type: none"> • Verkosto hallittavissa ja toimiva, lain määräämiin aikarajoihin on päästy, työntekijöiden yhteydenpito perheeseen tiivistä, asiakkailla matala kynnys ottaa yhteyttä 	
Erityispalvelut / Ostopalveluna	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Viola, kiertävä perhekeskus Kieppi, pank, Pela, lastensuojelulaitokset, ESSI, Tukipuu, asiantuntijapalvelut, • toimintaterapia ostopalveluna, puheterapeutti ja terveyskeskuspsykologi kunnan omia • Mielenterveystoimistossa kolme sairaanhoitajaa, kriisityö kunnan omana toimintana ▪ Yhteistyö ja kumppanuus ammatillisten perhekotien, lastensuojelulaitosten ja nuorisopsykiatrisen työryhmän kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yhteistyön kehittäminen ja tietoisuus muiden toimijoiden osaamisesta ja palveluista

Opetustoimi	
Toimivaa	Kehitettävää
<p>Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: vanhempainillat, iltapäivätoiminta esi-2.luokkalaisille Oppilaskunta toimii, joka koululla oma johtokunta, tukioppilastoiminta yläluokilla Kerhotoimintaa koulun omana toimintana Yhteistyö seurakunnan, nuorisotoimen, paikallisten yritysten ja poliisin kanssa</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: vanhempainillat, esi-2.luokkalaisille <p>Peruspalvelut:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ oppilaskunta toimii joka koululla, ▪ Tukioppilastoiminta yläkouluilla ▪ Yhteistyö seurakunnan, nuorisotoimen ja paikallisten yritysten ja poliisin kanssa <p>❖ OPPILASHUOLTO</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: kriisisuunnitelma ▪ Moniammatillinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu n. 1krt / kk ▪ Terveystoimintajän, terveyskeskuspsykologin, kuraattorin ja erityisnuorisotyön palvelut ▪ Yhteistyö ja kumppanuus toimii ▪ perusterveydenhuolto 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ennaltaehkäisevään työhön lisää resursseja, koulun ja kodin välinen yhteistyö

Nuorisotyö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: ehkäisevää päihdetyötä tapauskohtaisesti, ▪ koulukierrokset, ryhmäyttämispäivät ▪ Peruspalvelut: nuorisotalotoiminta, kerhot, retket, leirit, tapahtumat, kouluyhteistyö ja työpajatoiminta ▪ Erityispalvelut: erityisnuorisotyöntekijä kuuluu oppilashuoltoryhmiin ja nuorisopsykiatriseen työryhmään, katupartiointi lomien ja juhlapyhien alla ▪ Yhteistyö koulun, sosiaalityön, seurakunnan, poliisin, järjestöjen, työvoimatoimiston ym. kanssa toimii hyvin ▪ Yhteistyö seudullisesti esim. PoInt nuorten portaali, koulutukset 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Työn organisointi ja työkäytänteiden kehittäminen, ▪ Hanketoiminnalla saataisiin lisäresursseja toimintaan, mutta hankkeiden käynnistykseen, pyörittämiseen ja raportointiin on rajallisesti aikaa.

Seudulliset palvelut	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Asiantuntijuuden keskittyminen ja kehittäminen, ulkopuolisen konsultaation ja näkemyksen lisääntyminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tukiperhe- ja sijaisperhepankki, lastensuojelun kustannusten kilpailuttaminen, toiminnan pysyvyyden kehittäminen

3.3 Mikkeli

Neuvola	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Ammattitaitoinen ja osaava henkilöstö • Terveystarkastukset, äitiys- ja perhevalmennukset, kotikäynnit, ryhmätoiminnat, rokotukset, seurantakäynnit, moniammatillinen yhteistyö ja verkostotapaamiset 	<ul style="list-style-type: none"> • Vastata vähennetyillä resursseilla kasvaviin vaatimuksiin. • Erityistuen tarpeessa olevat!

Päivähoito	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Kasvatuskumppanuus ja alueellinen yhteistyö. Päivähoidon toiminta on kokonaisuudessaan yhteisvastuullista. Moniammatilliset työryhmät ja avoin päiväkotitoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Erityislasten henkilökohtaisia avustajia tarvitaan lisää, samoin avointa päivähoitoa, määräaikaista työntekijöitä on liikaa vakanssipulan ja lapsimäärän ennakoimattoman lisääntymisen vuoksi. Päivähoitopaikkojen ja päivähoidon tarve eivät kohtaa.

Opetus	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Kaikilla yläkouluilla toimii oppilaskunta ja niitä perustettu myös usealle alakoululle. Ne tekevät tiivistä yhteistyötä nuorisotoimen ja nuorisovaltuuston kanssa. • Kaikilla kouluilla on kodin ja koulun yhteistyöelimeksi nimetty neuvottelukunta sekä monella koululla vapaamuotoisempi vanhempainyhdistys • Kaupunki avustaa järjestöjä ja seurakuntia, jotka tuottavat aamu- ja iltapäiväpalveluja, järjestetään ensisijaisesti ekaluokkalaisille, jos vähintään kuusi osallistujaa. Tokaluokkalaiset pääsevät mukaan ryhmiin, jos niissä on tilaa. • Ylä- ja yhtenäiskouluilla järjestetään tukioppilastoimintaa. • Kouluilla on kriisisuunnitelmat ja kriisitilanteissa saatu apua paljon ulkopuolisilta toimijoilta. • Toimivaa oppilashuoltoryhmät, koulujen johtamisjärjestelmien kehittäminen: oppilaille mahdollisimman yhtenäinen koulupolku oppilashuollon tukitoimenpiteiden, pedagogiikan ja opetussuunnitelmien osalta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikilla osa-alueilla. Ryhmäkokojen pienentäminen ennalta ehkäisisi monia ongelmia.

Nuorisotyö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Nuorten kasvatuksellinen ohjaaminen, nuorisovaltuusto ja oppilaskuntatoiminta, • Peruspalveluina nuorisotalotoiminta, nuorten työpajat 17-25 vuotiaille, nuorisotiedotus- ja neuvonta, kulttuurinen nuorisotyö, kansainvälinen nuorisotyö, päiväleiritoiminta, bändi- ja muut nuorten toimitilat, • Opetustoimen kanssa oppilashuoltoryhmissä ja oppilaskunnissa, kulttuuritoimen kanssa kulttuurinen nuorisotyö, seurakunnan kanssa esimerkiksi retkitoimintaa, seiskapäiviä ja tapahtumia 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorten kuuleminen ja vaikuttaminen. Verkossa tehtävä nuorisotyö, esimerkiksi nettinuorisotalo.

Kulttuuritoimi	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Toimintaa painotetaan lapsiin ja nuoriin • Erilaiset tapahtumat lapsille ja nuorille eri taiteenlajeihin sidottuna • Kulttuuripolku • Kulttuurikameli • Sanataidepaja • Uudistetut avustuskäytännöt 	
Erityispalvelut	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Neuvolapsykologin, kasvatus- ja perheneuvonnan ja puheterapian palvelut lasten ja nuorten kehityksen tukiyksiköstä, syksyllä 2010 myös toimintaterapian palvelut ▪ varhaisen tuen palveluita ja hoitopolkua mallinnettu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liian vähän tai ei ollenkaan resursseja peruspalveluissa, rekrytointivaikeudet ▪ hoitopolkua mallinnetaan edelleen esimerkiksi peruspalvelujen ja erikoissairaanhoidon kanssa.

Kotipalvelu ja perhetyö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ennaltaehkäisevä ja lastensuojelun perhetyö ▪ Erilaiset ryhmätoiminnot yhteistyönä ▪ Lähemäkitalon moniammatillisuus tukee lapsiperheiden hyvinvointia. Koska työntekijät tuntevat toistensa tehtävät, välttyään päällekkäiseltä toiminnalta. MII:n tukihenkilötoiminta ja kaupungin ammatillinen perhetyö kytkeytyvät luontevasti toisiinsa. Ennaltaehkäisevän työn myötä perheiden oikea-aikainen auttaminen on lisääntynyt. Avoimet perhetoiminnot helpottavat perheiden ongelmien puheeksi ottamista ajoissa ja parantavat tiedon kulkua. Avointen toimintojen sisältöä on toteutettu monitoimijaisen asiantuntijuuden avulla. Perhetyön työpanos palveluohjauksessa sekä palveluihin saattamisessa on merkittävä. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Intensiiviperhetyö, iltaisin ja viikonloppuisin annettava apu, kriisiperhetyö. ▪ Lapsiperheiden kotipalvelun kehittäminen ja palvelusetelin hyödyntäminen

Lastensuojelu	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uudet tiimit (alkuarviointi, avohuolto ja sijais- ja jälkihuolto) todettu toimiviksi, mutta rajapintoja ja työn- ja vastuunjakoja selkiytetään edelleen. Kehittyvä moniammatillinen yhteistyö. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vakanssien täyttämättömyys vaikeuttaa työn tekemistä. Osaamista vahvistettava ja tehtävärakenteita kehitettävä edelleen. Oikea-aikaisen palvelun turvaaminen sekä lapsille, nuorille ja perheille vaatii

	kehittämistä sekä oman toiminnan sisällä että yhteistyökumppaneiden kanssa.
--	---

Seurakunta ja järjestöt	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Srk: Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö, perheleirit yhteistyössä kaupungin perhetyön kanssa, vertaisryhmät, eroperheiden lasten ryhmät yhteistyössä kaupungin kanssa, lasten kerhot ja perhekerhot. ▪ Viola: Väkivaltatyö: Asiakaskohtaiset tapaamiset, ryhmät ja alueelliset konsultaatiot ko. toiminnasta. ▪ MLL Lastenhoitovälitys, tukihenkilötoiminta, vertaisryhmätoiminta, mummo- ja vaaritoiminta, nuorten päihdetyön hanke, 3 – 5v lasten kerhotoimintaa tulossa yhteistyössä kaupungin perhetyön kanssa. ▪ PELA: Tuki- ja viikonloppuperhetoiminta, lomaperhetoiminta, leikki puisto. Omaiset mielenterveystyön tukena ry., ryhmät mielenterveysongelmaisten perheille. ➤ Yhteistyötä seurakunnan ja järjestöjen kanssa toteutetaan sopimusneuvotteluissa ja asiakassuunnitelmapalavereissa sopien yhdessä käytännöistä eri tahojen kanssa, moniammatillinen yhteistyö perhetyön neuvottelukunnassa 	<p>Suunnitelmallisen yhteistyön ja moniammatillisuuden kehittäminen</p>

3.4 Mäntyharju

Äitiys- ja lastenneuvola	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • henkilökuntaresurssit ovat riittävät vastaamaan valtakunnallisiin ohjeisiin, suosituksiin ja uuteen asetukseen terveydenhoitajaresurssien osalta • lääkäriresurssija ollaan lisäämässä asetuksen velvoitteiden mukaiseksi • Moniammatillista yhteistyötä päivähoidon, sosiaalitoimen, puheterapeutin ja terveystieteiden psykologin kanssa on 	<ul style="list-style-type: none"> • Ryhmätoiminnan kehittäminen vertaistuen näkökulmasta • Seudullinen ja alueellinen yhteistyö palvelujen kehittämiseksi. • Äitiys- ja lastenneuvolan sekä kouluterveydenhuollon näkökulmasta yksi merkittävä kehittämistarve on lapsiperheiden kotipalvelun saaminen lapsiperheiden tueksi tilapäiseen avuntarpeeseen elämänhallinnan ja

<p>systemaattisesti jäsennetty ja kehitetty.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Äitiys- ja perhevalmennus toimivat hyvin 	vanhemmuuden tukemiseksi.
---	---------------------------

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Terveystoimintajärjestys on riittävä vastaamaan uuteen asetukseen • Oppilashuoltoryhmät toimivat myös kyläkouluissa • Nuorten aikuisten osalta tehdään yhteistyötä mielenterveysyksikön kanssa. • Nuorempien osalta tukea tarvitsevilla on käytössä terveyskeskuspsykologin palvelut. • Nuorisopsykiatrian palveluja on mahdollisuus käyttää omalla paikkakunnalla sekä konsultaatiossa että potilastyössä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kehittämistarpeena on hyvin nuikkojen koululääkäri ja opiskeluterveydenhuollon lääkäripalvelujen lisääminen asetuksen määräysten mukaisiksi • peruskoulunpäättäneiden jatko-opintojen ulkopuolelle jääneiden lasten tukeminen moniammatillisesti tulee kehittää.

Varhaiskasvatus ja esiopetus	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Päivähoitoa pystytään tarjoamaan lasten päivähoitosta annetun lain mukaisesti. • Samoin sitä pystytään tarjoamaan monimuotoisesti: päiväkodissa, vuoropäiväkodissa ja perhepäivähoitossa. • Kasvatus- ja hoitohenkilöstö täyttää ammatilliselle henkilöstölle asetetut kelpoisuusehdot. • Tuen havaitseminen ja erityistuen toteuttaminen onnistuvat ammattihenkilöstön ja moniammatillisen, laajan yhteistyöverkoston avulla. • Varhaiskasvatuksella on käytettävissä oma kiertävä erityislastentarhanopettaja sekä puheterapeutti, psykologi ja hyvät ja toimivat yhteydet kouluun, neuvolaan, sosiaalitoimeen ja perhetyöhön. • Kasvatuskumppanuus luo perustan yhteistyölle perheiden kanssa. • Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista ja varhaiskasvatukseen on laadittu oma varhaiskasvatussuunnitelma 	<ul style="list-style-type: none"> • Kehittämisen tarpeina ovat avoimen päiväkotitoiminnan kehittäminen muun päivähoiton rinnalla sekä vastaaminen tehokkaammin lisääntyvään lastensuojelun tarpeeseen päivähoiton keinoin. • Myös viikonloppu- ja yöhoiton kokonaisuuden mallintaminen toimivaksi kokonaisuudeksi vaatii kehittämistä. • Tulevaisuudessa tulee panostaa henkilöstön riittävyyteen ja ammattitaidon säilyttämiseen (runsas eläköityminen) ja oman ammatillisen kasvun tukemiseen. • Seudullista yhteistyötä on kehitettävä päivähoitopalvelujen tarjoamisessa yli kuntarajojen.

Perhetyö.	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Perhetyöllä tuetaan vanhempia lasten ja nuorten hoidossa ja kasvatuksessa sekä toimimalla suoraan lasten kanssa. • Vanhempien ongelmista riippumatta, työskennellään lasten kanssa tukemalla heidän terveyttä ja hyvinvointia. • Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on toimivaa, koska pienen kunnan etuna työntekijät tuntevat toisensa. • Perhetyön työkokoukset ovat seudullisesti toimivia 	<ul style="list-style-type: none"> • Ennaltaehkäisevää perhetyötä on aiemmin tehty resurssien mukaan ja tarve on kasvanut jatkuvasti. Ennaltaehkäisevä perhetyö olisi perheen tilanteeseen oikea-aikaisesti ajoitettuna tehokasta ja lyhytkestoista, koska tällöin ongelmat eivät pääse kasaantumaan. • Tällä hetkellä lastensuojelun perhetyö vie kaiken työajan. • Parityöskentely mahdollistaisi tehokkaan toiminnan koko perheen hyväksi, mutta resurssien vuoksi tämä ei ole mahdollista. • Lapsiperheillä ei ole mahdollisuus saada kotihoidon palveluita. • Perhetyö ei pysty vastaamaan kaikkeen kysyntään ajoissa ja ongelmat ehtivät kasaantua. • Työntekijöiden kiire ja ajan puute hankaloittavat kuitenkin yhteistyötä • Perhetyön kehittämisen tavoitteena on aloittaa työskentely nuorten perheiden kanssa jo ennen lapsen syntymää yhteistyössä neuvolan kanssa. • Samoin kehittämistarpeina ovat yhteistyötahojen kanssa järjestettävät seudullisesti leirit, koulutukset sekä erityyppiset vanhempien/lasten ryhmät. • Samoin parityöskentelyä, ennaltaehkäisevää perhetyötä ja lapsiperheiden kotipalvelua tulee kehittää.

Koulutoimi	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Koulutoimissa käytössä olevat vanhempainvartit (jokainen huoltaja tavataan alakoulun puolella, sekä yläkoulun puolella ainakin kerran lukukaudessa) on koettu toimiviksi yhteistyömuodoiksi. • Koululla järjestetään lukukausittain vanhempainiltoja sekä luokkakohtaisesti, että koko koulun yhteisiä. • Alakoulun puolella kodin yhteistyön välineenä päivittäin toimii reissuvihko, jonne voi merkitä viestejä kotiin ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitettävää edelleen nivelvaiheessa esikoulu-1.lk sekä 6lk – 7lk (vuosina 2010–2011). • Vanhempainiltojen kehittäminen, vertaistuen kehittäminen koulun kautta (vuoden 2010 aikana) sekä kummioppilastoiminnan, tukioppilastoiminnan ja yhteisöllisyyden kehittäminen v. 2013 mennessä. • Tarvitaan myös koulutusta opettajille erityisoppilaiden kohtaamiseen 2010–2011 mennessä.

<p>kodista kouluun.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Myös puhelimitse jokainen luokanvalvoja/ -opettaja pitää tarvittaessa yhteyttä kotiin. • Joulukuussa 2009 käyttöön on otettu kodin ja koulun yhteistyövälineenä sähköinen reissuvihko Wilma, jonne päivän aikana merkitään oppilaan poissaolot, myöhästymiset, läksyunohtumiset ja muut oppilasta koskevat asiat. • Koulu järjestää yhteisiä juhlia, jonne perheillä on mahdollisuus osallistua ja tavata toisia vanhempia ja koulun henkilökuntaa. • Koulun iltapäivätoimintaa järjestetään yhteistyössä seurakunnan kanssa 1-2 luokkalaisille oppilaille, sekä erityistä tukea tarvitseville oppilaille. • Koulut ovat mukana KIVA koulu ohjelmassa. Toiminta on kiusaamista vastustavaa ja ehkäisevää toimintaa. • Samoin kouluilla on oppilaskunnan toimintaa 7-9 luokkalaisille. • Vanhempaintoimikunnat toimivat 3/5 koululla. • Alakoulun puolella oppilaille on järjestetty valvotut odotustunnit, jos kyyditysoppilaat joutuvat odottamaan koulukuljetusta tai jos aamulla on odotustunti ennen koulun alkamista. • Erityisopetus toimiva (osa-aikainen ja luokkamuotoinen). • Tukiopetuksen mahdollisuus on sekä ala- että yläkoluilla. • Kake- kasvatuskeskustelut ja yhteistyö koteihin oppilaan rikkoessa koulun sääntöjä. • Tutustumispäivät tuleville 1 lk ja 7.luokkalaisille keväisin sekä 7lk ryhmäyttämispäivät elokuussa koulun alkaessa. • Koulujen yhteisten käytäntöjen kehittäminen on alkanut v 2009. Kunnan kouluille kehitetään tietyissä asioissa yhteiset toimintasäännöt, jonka mukaan toimitaan. Esim. väkivaltatilanteisiin puuttuminen, kiusaamiseen puuttuminen, poissaoloihin puuttuminen ym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tukiopetus- ja läksyparkin kehittäminen tukee koulunkäyntiin. Tavoitteena läksyparkin toiminnassa on oppilaan kokonaisvaltainen tukeminen koulupäivän jälkeen. Toiminta on syrjäytymistä ehkäisevää ja myös varhaista puuttumista mahdollisiin vaikeuksiin. Toimintamallista oppilaat pystyvät kehittämään tuen avulla myös vuorovaikutustaitoja, kaverisuhteita, arjen taitoja. Tavoitteena on myös oppilaan opiskelumotivaation tukeminen. Toiminta toteutettaisiin eri hallintokuntien kanssa. Läksyparkki on avoin kaikille, mutta oppilashuollon ja eri viranomaistahojen kautta vanhempien kanssa yhteistyössä oppilaita voitaisiin ohjata läksyparkin toimintaan. Vastuuhenkilöinä toiminnassa olisivat koulukuraattori ja oppilashuoltotyöryhmät. Toiminta vuoteen 2013 mennessä. • Kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen. Vuoteen 2010 mennessä. • Järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen, juhlat ym. 2011 • Kriisi- ja pelastus suunnitelman kehittäminen v.2012 mennessä
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Kulukuraattorin ja terveydenhoitajan palvelut ovat päivittäin käytettävissä. • Oppilashuollon toiminta on jokaisella koululla. • Oppimisvaikeuksien kartoittaminen on psykologilla. • Alakoulun alkuopetuksen ja erityisopetuksen yhteistyö, integraatio erityisopetuksen ja yleisopetuksen kanssa. • Koulut ovat mukana moniammatillisissa työryhmissä (terveyskeskus, sosiaalitoimi, nuorisotoimi, järjestöt). • Kriisiryhmät koululla. • Koulun ulkopuoliset terapiapalvelut koulun tiloissa ja koulun aikana erityisopetuksessa. • Seurakunnan kanssa tehtävä yhteistyö toimii. (iltapäivätoimin ta 1-2 lk), samoin nuorisotoimen kanssa tehtävä yhteistyö(nuorisotyöntekijät käyvät säännöllisesti koululla). Toimivaa on myös psykologin kanssa tehtävä yhteistyö, konsultaatio keskussairaalan kanssa videoneuvottelun kautta. • Eri järjestöjen kanssa tehdään yhteistyötä, kuten esimerkiksi Mikkelin keskussairaalan lasten ja nuorisopsykiatrian kanssa sekä koulupoliisin kanssa tehtävä yhteistyö. • Eri tahot tarvittaessa mukana oppilashuoltotyöryhmien kokouksissa 	
--	--

Nuorisotoimi.	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Nuorten tavoittaminen, nopea puuttuminen ja läsnäolo toimivat. Nuorisotyön valttina on työpaikan, työaikojen ja työtapojen joustavuus. Tavoitteena on olla siellä missä nuoretkin ovat silloin kun aikuista tarvitaan. • Nuorisotilat ovat riittävät ja kalusto kohtuullisessa kunnossa. • Nuorisotiedotusverkosto toimivaa • Nuorisotyön henkilöstöresurssit ovat riittävät. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö vanhempien kanssa <ul style="list-style-type: none"> - vanhempainilloissa mukanaolo - talotoiminnan avoimuuden kehittäminen - koko perheelle suunnattujen tapahtumien kehittäminen - Pienryhmätoiminnan kehittäminen (tyttötyö, poikatyö esim.) • Nivelkohtien tukemisen kehittäminen • Nuorten osallisuuden edistäminen, vaikuttajaryhmä

<ul style="list-style-type: none"> • Toimintaa pyritään suuntaamaan eri-ikäisille nuorille esim. jaetut nuorisotalovuorot. • Yksilöllisen ohjauksen ja neuvonnan mahdollisuudet hyvät. • yksilöohjaus, tukihenkilötoiminta • Yhteistyö kunnan muiden toimijoiden kanssa ja moniammatilliset työryhmät • Time Out ohjaus • poluttaminen • Yhteistyö vanhempien kanssa kun kyseessä erityisnuorisotyön asiakas • seudullinen yhteistyö: polnt • Kouluyhteistyö: jalkautuminen, tiedonkulku • kunnan sisäiset toimijat: moniammatilliset työryhmät 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuoret aikuiset, etsivän nuorisotyön keinot • Erityisryhmät • Neuropsykiatrinen valmennus • järjestöyhteistyö: Tapahtumien ja retkien järjestäminen • Seudullisten tapahtumien järjestäminen: esimerkiksi leirit. • Kouluyhteistyö: Oppilashuoltotyöryhmä, vanhempainillat • Kunnan sisäiset toimijat: työparitoiminta esim. perhetyö • Yhteistyö ammattioppilaitosten kanssa: koulupudokkaat • Kunnan omia voimavaroja tehostava yhteistyö
---	---

Psykologin työ	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Varhainen tukeminen (vanhempien ohjaus ja neuvota, kehityksellisten riskitekijöiden tunnistaminen psykologisen tutkimuksen keinoin) toimii hyvin silloin kun lähettävät tahot saavat ohjattua psykologin palveluihini ajoissa ja kun vanhemmat ovat motivoituneita tai saadaan motivoitua mukaan yhteistyöhön. • Yhteistyö yli kunnan organisaatorajojen toimii vähitellen yhä paremmin ja on kehittymässä • Lapsille ja nuorille on tarjolla lyhytkestoista yksilöterapiaa esim. elämäntilannekriiseihin liittyen • Lasten ja nuorten kehityksen erityisvaikeuksia voidaan tutkia melko pitkälle psykologisen tutkimuksen keinoin omalla paikkakunnalla, jolloin myös jatkotutkimusvaihe nopeutuu • psykologisten tutkimusten jälkeen tutkimuksissa saatu tieto siirretään lapsen arkeen esim. tarkennetun varhaiskasvatussuunnitelman / henkilökohtaisen opetuksenjärjestämissuunnitelaman kautta • pienellä paikkakunnalla työntekijät 	<ul style="list-style-type: none"> • Varhainen tukeminen on haastavaa silloin kun vanhemmat eivät pysty hyödyntämään tai eivät halua hyödyntää nyt tarjolla olevia apukeinoja esim. keskusteluapua. Tarvitaan konkreettisempia ”kädestä pitäen”-keinoja ja vertaisryhmätukea vastaanotolla keskustelujen lisäksi tai sijasta. • Perheneuvolapalveluja ei ole kunnassa tarjolla ja terveystieteiden psykologin työn pitäisi vastata niihinkin tarpeisiin (parisuhteen tai koko perhesysteemin ongelmat), mikä ei onnistu. • tehtyjä suunnitelmien seurannasta ei ole tähän asti järjestelmällisesti sovittu, jolloin niiden toteutus on voinut jäädä puolitiehen • jatkokuntoutuspalveluista puuttuu toimintaterapeutin palvelut • Toisten työntekijöiden työtä ja työskentelytapoja voisi tuntea vieläkin paremmin, jotta moniammatillinen yhteistyö hioutuisi entisestään

<p>tuntevat toisensa, yhteyden ottaminen ja yhteistyö on helppoa</p> <ul style="list-style-type: none"> • psykologi antaa pyydettyä muille työntekijöille konsultaatiota ja on mukana miettimässä miten missäkin tilanteessa olisi viisasta toimia esim. oppilashuoltoryhmät ja muut työryhmät 	
---	--

Sosiaalityö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • toimeentulotuen lakisääteisessä käsittelyajassa pysytään pääsääntöisesti • melko lyhyet odotusajat sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan vastaanotolle • päihdehoitaja sosiaalitoimen alaisuudessa, joten sujuva yhteistyö päihde- ja sosiaalityön välillä • yhteistyötä paljon osaston työntekijöiden välillä ja myös muiden toimijoiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • henkilöstön riittävyys, pysyvyys • työkäytäntöjen vakiinnuttaminen ja kehittäminen kuormittavuuden vähentämiseksi, työnkuvien ja tehtäväkuvien selkiyttäminen sosiaalityössä • nuorten aikuisten tukihenkilötoiminta, nykyisellään ei ole varattuja resursseja käytettävissä

:

Lastensuojelu	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • lapsen, nuoren ja/tai lapsiperheen yksilöllisistä tarpeista lähtevää joustavaa yhteistyötä kunnan eri toimijoiden kanssa • sosiaalipäivystys käytettävissä virka-ajan ulkopuolella • kunnassa 2 pätevää sosiaalityöntekijää 	<ul style="list-style-type: none"> • uuden lastensuojelulain työkäytäntöjen vakiinnuttaminen • varhaisen tuen käsikirjan luominen perustason lastensuojelun palveluihin • parityöskentelyn resurssit ja kehittäminen • huostaanotettujen lasten vanhempien asiakassuunnitelmakäytäntöjen kehittäminen • lapsiperheiden kotipalvelu tulisi saada takaisin • tukiperheitä ja tukihenkilöitä ei ole riittävästi

Puheterapia	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Painottuu ennaltaehkäisevään työhön, mitä varhemmin sitä paremmin! • Yhteistyötahot on tiedossa ja kunta on pieni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyön lisääminen ja parantaminen laadullisesti. Mitä aikaisemmin lähettäjätaso puuttuu asiaan sitä paremmat mahdollisuudet auttaa ja hoitaa jatkossa myös puheterapiassa. • Yhteistyön tiivistäminen ja painotusalue ensi sijassa vuorovaikutusongelmien ennaltaehkäisyssä.

	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiset tavoitteet kuntoutuksessa käyttöön ja kuntouttava ote kaikille lasta hoitaville tahoille käyttöön. • Käytännön toimet oikeasti käyttöön, ei vain palaveriteita ja työryhmiä, jolloin jokainen lasta/nuorta hoitava panee itsensä likoon. • Moniammatillisen yhteistyön koulutusta.
--	---

Mäntyharjun seurakunta	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Seurakunnan eri työntekijät ovat perheiden elämässä mukana vauvasta vaariin ja monissa elämänvaiheissa kohdataan koko ikäluokka. • Monet kohtaamiset liittyvät elämän juhlahetkiin: kasteeseen, rippikouluun, avioliiton solmimiseen, syntymäpäiviin ja hautaan siunaamiseen. • Lisäksi seurakunta kulkee ihmisten rinnalla tekemällä kotikäyntejä, järjestämällä kerho-, leiri- ja retkitoimintaa eri- ikäisille. • Perhekerhot, päiväkerhot, pyhäkoulut, varhaisnuorten kerhot, nuorten illat ja kouluikäisten leirit. Näissä toiminnoissa on mukana suuri määrä lapsia ja nuoria. • Lisäksi nuoret kohdataan kattavasti rippikoulun aikana ja n.1/3 osa ikäluokasta käy myös isokoulutuksen. • Perheiden erityistilanteissa mm. vaikeuksissa ja suruissa pystytään nopeasti järjestämään fyysistä, psyykkistä, henkistä, hengellistä ja taloudellista apua. • Yhteistyötä tehdään, seurakunnan eri työalojen kesken, rovastikunnallisesti, hiippakunnallisesti, lähiseurakuntien (mm. helluntaiseurakunnan) kunnan ja järjestöjen kanssa. • Lisäksi seurakunnan toiminnassa on mukana lukuisia joukko vapaaehtoistyöntekijöitä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Erityisesti pitäisi kehittää kunnan kanssa tehtävää yhteistyötä. • Uusi lastensuojelulaki tarjoaa tähän paljon mahdollisuuksia. • Suuria esteitä yhteistyölle ovat asenteet ja tietämättömyys toisten työstä, resursseista ja ammattiosaamisesta. • Lisäksi meillä on kehitettävää omien työalojen välisessä yhteistyössä. • Työn ja toiminnan kehittämistä niin, että työntekijöillä olisi aikaa ja tahtoa ihmisten kohtaamiseen ja vertaistukiryhmien vetämiseen ja vapaaehtoisten tukemiseen ja kouluttamiseen.

Järjestösektori / MLL ja 4H	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Järjestöillä MLL ja 4H on alueellisesti ja 	<ul style="list-style-type: none"> • jaksaminen, työ kasaantuu samoille

<p>toiminnallisesti kattava ja selkeä ruohonjuuritason toiminta. Toimintojen kohde / palvelujen käyttäjä on juuri lapset, nuoret ja perheet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Molempien järjestöjen toiminta-ajatus ja toiminnan periaatteet lähtevät lasten ja nuorten tasapainoisen kehityksen ja kasvamisen tukemisesta, sosiaalisesta vahvistamisesta. • Järjestöjen näkökulmasta on oleellista lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin turvaaminen ennaltaehkäisevin toimin (vrt. korjaava työ). • Molemmilla järjestöillä on omat ydintoimintansa, jotka vastaavat suureen osaan järjestösektorille asetuttuja odotuksia palvelujen tarjonnan kentässä. Järjestöjen toiminnat ovat laadukkaita, mukautumiskykyisiä ja niihin osallistumisen kynnys on matala (tuttuus). • Toiminnat lähtevät tarpeista 	<p>henkilöille</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaamisen varmistaminen, mielekkyys • Yhteistyö virkakoneiston kanssa ja järjestöjen kesken usein puutteellista • tietämättömyys • asenteet • itsestään selvänä pitäminen • ilmaisen työn odotus, resurssointi • Haavoittuvuus • Jo olemassa olevien, valmiiden palveluiden ja toimintojen hyödyntäminen • Myös järjestöissä olevan osaamisen hyödyntäminen
--	--

3.5 Pertunmaa

Äitiys- ja lastenneuvola ja terveystalvelut	
<p>Toimivaa</p> <ul style="list-style-type: none"> • kaikki määräaikaistarkastukset on tehty • ajanvaraus toimii nopeasti • varhainen tukeminen • tarvittaessa käyntejä voi tihentää • perheiden tukeminen • kehitettävää: kaikilla osa-alueilla 	<p>Kehitettävää</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perheiden huolien varhainen toteaminen ja puuttuminen • Ehkäisevä päihdetyö
Päivähoito	
<p>Toimivaa</p> <ul style="list-style-type: none"> • hoitopaikka järjestyy määräajassa • vanhempien toiveet voidaan huomioida • ammattitaitoista ja pysyvää • henkilökuntaa riittävästi • tilat toimivat • erityislastentarhanopettajan palvelut ostopalveluina 	<p>Kehitettävää</p> <ul style="list-style-type: none"> • yhteistyö eri toimijoiden välillä • erityispalveluiden puute/ vähäisyys • kelpoisuusehdot täyttävien sijaisten puute
Kotipalvelu ja perhetyö	
<p>Toimivaa</p> <ul style="list-style-type: none"> • kotipalvelua ostopalveluna 	<p>Kehitettävää</p>

lapsiperheille, perhetyö ostopalveluna Hirvensalmelta ja Violasta <ul style="list-style-type: none"> • Kotipalvelun ja perhetyö ostopalvelu on ollut saatavissa juuri oikeaan aikaan 	
---	--

Sosiaalityö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • lapsiperheillä on mahdollisuus saada psykiatrisen sairaanhoitajan palveluja omasta kunnasta, tukihenkilö- ja tukiperhepalvelut, sosiaalipäivystys • palvelu joustavaa • ja ajalle pääsee nopeasti • työntekijän pitkä työkokemus 	<ul style="list-style-type: none"> • Ennaltaehkäisevään ja avohuoltoon painottuva työote lastensuojelussa

Lastensuojelu	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ jälkihuolto osittain ostopalveluna Nuorten ystäviltä ja Huoltsikalta ▪ yhteistyö lähikuntien kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kehitettävää: yhteistyön lisääminen lähikuntien kanssa

Opetustoimi	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ vanhempainvarit, vanhempainillat, vanhempainedustajisto, josta edustaja joka luokalta, iltapäivätoiminta joka pv klo 16 saakka ▪ Peruspalvelut: oppilaskunta 7.-9.-luokilla, vanhempaintoimikunta on 3/5 koululla, tukioppilastoiminta ▪ Erityispalvelut: Koulussa on kaksi erityisopettajaa ja alkamassa on pienryhmätoiminta, yläluokilla talvella sähkötreenejä ▪ opettajien yhteiset käyttäytymismallit esim. kiusaamistilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tiedottaminen

Erityispalvelut / Ostopalveluna	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ perheneuvontaa on annettu työryhmänä kunnassa (sosiaaliohjaaja psykiatrisen sairaanhoitaja, terveydenhoitaja) ▪ Erityispalvelut: Pank, Miesten asema, Viola, Porstua ostopalveluna, kunnan oma kriisityöryhmä, puhe- ja toimintaterapia ostopalveluna, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ erityispalvelut seudullisena ostopalveluna (esim. lastenvalvoja, huostaanotto, sijaishuoltopalvelut, kehitysvammahuolto ja vammaispalvelut) ▪ kunnassa asiakkaan oma työntekijä, joka voisi olla myös sosionomi amk

<ul style="list-style-type: none"> ▪ psykiatrian palvelut psykiatrian pkl ▪ kriisisuunnitelma kaikilla kouluilla ▪ Peruspalvelut: käytössä kaksi erityisopettajaa ▪ Erityispalvelut: kriisityö suunnitelman mukaisesti ▪ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ koulussa ei ole koulukuraattoripalveluja
---	--

Nuorisotoimia	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: ehkäisevä päihdetyö terveydenhoitajan toimesta ▪ Nuorisolain mukainen toiminta, leirit, kerhot, tapahtumat yhteistyössä srk:n ja järjestöjen kesken ▪ Yhteistyö ja kumppanuus: seurakunta, järjestöt, sosiaalitoimi, koulu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Harrastusmahdollisuuksia vähän nuorille rahan puutteen vuoksi ▪ Kehitettävää: kaikilla osa-alueilla ▪ Nuorisovaltuusto ei toimi - toiminta on vaikeutunut vähäisten varojen ja työntekijäresurssin puutteen vuoksi

Seurankunta	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: kesäleirit ▪ Peruspalvelut: lapsityö, perhekerho, nuorisotyö, sumppu-nuorisokerho ▪ Erityispalvelut: vertaisryhmät, sururyhmä ▪ Yhteistyö ja kumppanuus: kesäleirit kunnan kanssa ▪ Erityisnuorten yksilöllinen tukeminen yhdessä perhetyöntekijän kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Erityisnuorisotyö

Seudulliset palvelut	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Erityispalvelut: sosiaalipäivystys ▪ Toimivaa: velkajärjestely, koulutus, sosiaalipäivystys 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kehitettävää: lastensuojelu, kehitysvammanhuolto, tulkkipalvelut, alueelliset palvelut kaukana kunnasta, yhteistyön kehittäminen ▪ Tulevaisuudessa seudullisena voisi hoitaa: lastenvalvojan palvelu, lastensuojelun päätöksentekijä- ja työparipalvelut kun kyseessä huostaanotto ja sijoitus, kehitysvammaisten lasten palvelut, edunvalvonta, velkajärjestely, vaativammat vammaispuolustuksen suunnitelmat, jos isoja asunnon muutostöitä, ympäristöhallinta yms., tulkkipalvelu, perheneuvola, lausunnot oikeudelle huoltajuuksiasioissa

3.6 Puumala

Neuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Tihennetyt käynnit tarvottaessa, tarvittaessa päivähoidon järjestäminen, vastaanottotoiminta, ryhmiä tarpeen mukaan, kotikäynnit • Ei jonoja, yhteistyö kunnan eri toimijoiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • ryhmätoiminnot, yhteistyö järjestöjen kanssa

Päivähoito	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Päivähoitopaikka kaikille tarvitseville • Erityislastentarhanopettajan palvelut ostopalveluna opetustoimelta • Koulupsykologin palvelut tarpeen mukaan • Vuorohoito • Erityispäivähoito • Erityisopettajan palvelut • Yhteistyö eri toimijoiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Perhetyö

Sosiaalityö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Sosiaalityöntekijän saavutettavuus on hyvä • Yhteistyö eri toimijoiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Tukihenkilö ja -perhetoiminta

Kotipalvelu ja perhetyö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö eri toimijoiden kanssa • Perhetyö 1,5 pv viikossa ostopalveluna Sulkavan kunnalta • kotipalvelua kriisiluonteisesti 	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsiperheiden kotipalvelu

Lastensuojelu	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Lastensuojelun asiantuntijaryhmä • Lastensuojeluasiat on etusijalla ja ne on pystytty hoitamaan hyvin 	<ul style="list-style-type: none"> • Seudullisen yhteistyön kehittäminen • Sijaishuollon asiakassuunnitelmat ja niiden seuranta

Erityispalvelut / Ostopalvelut	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Srk:n perheasiainneuvottelukunnan kautta perheneuvonta • Sovittelutoiminta ostopalveluna • Kunnassa toimii kriisiryhmä 	<ul style="list-style-type: none"> • Psykologipalveluita saatavilla niukasti • Puhe- ja toimintaterapiapalveluiden kehittäminen • Järjestöjen ja yksityisten

<ul style="list-style-type: none"> • Psykologipalvelut Mikkelin kaupungilta 	palveluntuottajien kanssa yhteistyö palveluiden järjestämisestä
--	---

Opetustoimi	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Vanhempainvartit, vanhempainillat, vanhempainyhdistys, interaktiiviset nettisivut, srk järjestää iltapäivätoiminnan, aamutoimintaan mahdollisuus päivähoidossa, päihdetyö kouluterveydenhoitajalla, yläkoululla non fighting generation, • Oppilaskunnat, kummioppilas- ja tukioppilastoiminta • Ammattitaitoinen henkilökunta • Ennakoiva diagnosointi päivähoidossa ja kouluilla • Erityisopetukseen käytettävät resurssit ovat hyvät • Kerhotoiminnan yhteishanke koulun, nuorisotoimen, seurakunnan ja järjestöjen kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodin ja koulun välinen keskinäinen luottamus, tiedonkulku ja yhteistyö • Yhtenäiskouluhanke • Koulujen välinen yhteistyö • Monipuoliset opetusmenetelmät • Oppimisympäristöt • Yhteistyö poliisin kanssa; koulupoliisitoiminta

Oppilashuolto	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Kriisi-, pelastus- ja turvallisuussuunnitelma • Koulukuraattori ja kouluterveydenhoitaja • Ammattitaitoinen henkilöstö • Toimivat oppilashuoltotyöryhmät 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaat eivät osaa käyttää heille suunnattuja palveluita • koulupsykologi

Nuorisotyö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Ennaltaehkäisevän päihdetyön hanke, tyttöjen talon toiminta • Nuorisotiedotus, nuorisovaltuusto • Kerhotoiminnan yhteishanke ja sen mukana yhteistyö toimijoiden välillä • Nuorisotalo remontoitu ja toimiva 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjaajapula • Nuorisotalolle avointen ovien toimintaa • Nuorten osallistumista ja kuulemista päätöksentekoon lisättävä

Liikuntatoimi	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Liikuntakerhoja • Terveyttä edistävä hanke • Hyvät liikuntapaikat • Liikuntajärjestöt hoitavat 	<ul style="list-style-type: none"> • Erityisryhmien liikunnaohjaus

kilpailutoiminnan	
-------------------	--

Kulttuuritoimi	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Tapahtumat, konsertit, kansalaisopiston kurssit • Aikuisten kulttuuritapahtumat 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten ja nuorten kulttuuritapahtumat

Seurakunta ja järjestöt	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Srk:n perhe- ja päiväkerhot • Vertaistyyryhmänä päihdeperhetyön ryhmä • Lasten kerhot, koululaisten iltapäivätoiminta • 4H-järjestö ja eri urheiluseurat tuottavat lapsille ja nuorille erilaista kerhotoimintaa, leirejä ja retkiä, valmennusta, kilpailuja 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorisotyö yhdessä kunnan ja 4H – yhdistyksen kanssa

3.7 Ristiina

Äitiys- ja lastenneuvola	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Peruspalveluina vastaanotto toiminta, ryhmät ja kotikäynnit ▪ Yhteistyötä sosiaalitoimen, päivähoidon ja srk:n kanssa ▪ Ennaltaehkäisevä työote, varhaisen vuorovaikutuksen menetelmä, varhainen puuttuminen ▪ E jonoja, hyvät lääkäripalvelut, yhteistyö sosiaalitoimen kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kehitettävää: puheterapeutin puute, ryhmäneuvola vertaistuen periaatteella

Päivähoito	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma ▪ Erityispalvelut: erityislastentarhanopettaja, pienryhmä erityistä tukea tarvitseville lapsille ▪ Yhteistyö ja kumppanuus: VARTUMONIA- työryhmä kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa toimii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ maahanmuuttajaperheiden palvelu ▪ avoimen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen

Sosiaalityö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Peruspalvelut: toimeentulotuki ▪ Erityispalvelut: tukihenkilö- ja perhepalvelut, sosiaalipäivystys 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ennaltaehkäisevä toimeentulotuki puuttuu

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yhteistyö, kumppanuus: Viola ry, Kieppi-projekti, NFG, Mikkelin kaupunki eroseminaari, Srk:n perheasianneuvottelukeskus ▪ Toimivaa: sosiaalipäivystys 	
--	--

Kotipalvelu ja perhetyö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: pystytään käyttämään jonkin verran ehkäisevänä toimintana • Peruspalvelut: perhetyö lastensuojeluperheille • Erityispalvelut: kotipalvelu lastensuojeluperheille 	<ul style="list-style-type: none"> • perhetyön tarve virka-ajan ulkopuolella • lapsiperheiden kotipalvelu puuttuu

Lastensuojelu	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • hyvä tavoitettavuus asiakkailla ja yhteistyöverkostolla, ilmoitusten vastaanotto ja nopea reagointi 	<ul style="list-style-type: none"> • resursseja lisää; lisää työaikaa kirjaamiselle ja yhteistyölle • avoimuuden palveluvalikon laajentaminen eri yhteistyötoimijoiden kanssa

Erityispalvelut / Ostopalveluna	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Peruspalvelut: Ottolapsineuvonta/ Pelastakaa lapset ry, Lastenhoitoapu MLL, leirit, • Erityispalvelut: kriisityö kriisikeskuksen kautta, tukihenkilöpalvelut Porstua tarvittaessa, Omega ry, NFG, Viola, puhe- ja toimintaterapia ostopalveluna Mikkelin kaupungilta, terveyskeskuspsykologipalvelut Mikkelin kaupungilta • Toimivaa: asiantuntemusta enemmän, palvelut kuitenkin lähellä 	<ul style="list-style-type: none"> • perheneuvontaa ei ole mistä ostaa, palveluiden piiriin pitäisi päästä joustavammin • Erityistä huomioitavaa: perheneuvolapalveluita tarvitaan seudulle

Opetustoimi	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: vanhempainvartit, vanhempainillat, • esikouluikäisille -2.luokkalaisille aamu- ja iltapäivätoimintaa koulupäivinä, koulunkäyntiavustajat hoitaa + osittain ostopalveluna seurakunnalta • Peruspalvelut: oppilaskunta toimii 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteisteisten käytänteiden lisääminen ala- ja yläkoulujen välillä • oppilashuoltotyön kehittäminen

<ul style="list-style-type: none"> yläkoulussa, vanhempainyhdistys, tukioppilastoiminta yläkoululla Erityispalvelut: kerhotoimintaa 10t/vko syksystä 2008 alkaen Yhteistyö ja kumppanuus: seurakunnan kanssa aamu- ja iltapäivätoiminnassa Oppilashuollossa; koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja ja koulupsykologi toimiva kriisityö moniammatillinen yhteistyö 	
---	--

Nuorisotoimi

Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: ehkäisevän päihdetyön yhteyshenkilö perusturvan puolella, mukana Etelä-Savon Nuorisotiedotus PO1ntissa, Nuorisovaltuusto toimii Peruspalvelut: kerhotoiminta - liikunta- ja pelit, kädentaidot ja kuvataiteet, nuorisoteatteritoiminta, musiikinopetus, nuorisotila käytössä (väliaikainen) Yhteistyö ja kumppanuus: koulu, srk, kansalaisopisto, musiikkiopisto, järjestöt, erityisesti 4H-yhdistys Toimivaa: perusnuorisotyö (kerhot, talotyö) vahvaa ja paljon osallistujia, PO1nt on parantanut nuorten tieto- ja neuvontapalveluja, Nuorisovaltuusto lisännyt nuorten vaikuttamista 	<ul style="list-style-type: none"> Kehitettävää: bänditiloja puuttuu, tyttöjen liikuntaryhmiä puuttuu, monikulttuurinen nuorisotoiminta, nuorisotilaongelma on ratkaistava, nuorisotoiminnan työntekijälle pidempi työsuhde, erityisnuorisotyön kehittäminen, EU-hankerahoituksen käytön lisääminen Erityistä huomioitavaa: erityisnuorisotyötä, eikä etsivää nuorisotyötä ei ole, nuorten työpajaa ei ole, toiminta rahoitetaan pääosin budjettirahoista

Seurakunta

Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki: tapahtumia koululla, leiritoiminta Peruspalvelut: lasten päiväkerhot, perhekerho, pyhäkoulut, varhaisnuorten kerhot, ABC-toiminta (leirit, tapahtumat, retket), nuorisotyö, isoskoulutus, nuorten illat, salibandy, musiikkitoiminta Erityispalvelut: 5-vuot. lasten perheisiin kotikäynti halutessa, diakoniatyö Yhteistyö ja kumppanuus: yhteistyö koulujen kanssa 	

Seudulliset palvelut

Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> Sijaisperheiden ostopalvelu, Sosiaalipäivystys, perheasianneuvottelukeskukseen palvelut, 	<ul style="list-style-type: none"> sijaishuollon palvelut, lastensuojelun sijoitukset ja huostaanottojen valmistelu jne., lastenvalvojapalvelut, kasvatusta ja

lasten ja nuorten kehityksen tukiyksiköltä Mikkelissä ostetaan palveluja alle kouluikäisille lapsille <ul style="list-style-type: none"> • Asiantuntemusta enemmän, silti palvelut saadaan suhteellisen läheltä 	perheneuvolapalvelut, vertaisryhmien järjestäminen sekä työntekijöiden koulutukset, palvelujen uhkana palvelujen etääntyminen ja jonojen kasvaminen, palvelujen piiriin tulisi päästä nopeasti ja joustavasti
--	---

3.8 Suomenniemi

Äitiys- ja lastenneuvola	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Peruspalveluina vastaanotto toiminta, ryhmät ja kotikäynnit ▪ Ennaltaehkäisevä työote, varhaisen vuorovaikutuksen menetelmä, varhainen puuttuminen ▪ E jonoja, hyvät lääkäripalvelut 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kehitettävää: puheterapeutin puute, ryhmäneuvola vertaistuen periaatteella

Päivähoito	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Joustavat peruspalvelut • Yksilölliset varhaiskasvatussuunnitelmat 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasvatuskumppanuuden syventäminen • Päivähoidon fyysiset puitteet

Sosiaalityö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Toimeentulotuki- ym. peruspalveluasioiden käsittely nopeaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Seudullinen yhteistyö, verkottuminen • Päivystyksen järjestäminen Mikkelin seudulta

Kotipalvelu ja perhetyö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Lastensuojelun perhetyötä hankittu ostopalveluna 	<ul style="list-style-type: none"> • Ennaltaehkäisevää perhetyötä ei ole

Lastensuojelu	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Lastensuojelupalvelut hankitaan ostopalveluna Mikkelin kaupungilta • Tukipalveluita hankitaan joustavasti tarpeen mukaan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tietohallinnon menetelmien tuki monikuntatyöhön

Erityispalvelut	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian verkostotyö 	<ul style="list-style-type: none"> • Moniongelmaisten perheiden laaja yhteistyö ja perustason palvelut • Perheneuvolapalveluiden saatavuus • Psykologi- ja terapiapalveluiden saatavuus

Opetus	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Oppilashuoltoyhteistyö erityisesti 7-9 luokilla 	Tukioppilastoimintaa 1-6 luokille Oppilaiden/perheiden osallisuuden lisääminen

Nuorisotyö	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Järjestöjen kanssa toteutettu harrastekerhotoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistoiminnan koordinointi • Erityisnuorisotyö

Seudulliset palvelut	
Toimivaa	Kehitettävää
<ul style="list-style-type: none"> • Asiantuntijuuden verkottuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Sijaishuolto, huostaanotot, lastenvalvojan palvelut, kasvatusta- ja perheneuvolapalvelut ...

4. MIKKELIN SEUDUN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN STRATEGISET KEHITTÄMISEN PAINOPISTEET JA TOIMENPITEET

Kangasniemen, Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan, Puumalan, Suomenniemen ja Ristiinan kunnissa toteutettiin kunnasta riippuen 2-3 työpajaa. Työpajoihin osallistui kunnan eri tulosalueiden edustajia sekä järjestöjen edustajia. Työpajoissa käytiin läpi kuntakohtaiset tilastotiedot, tiedot palveluiden nykytilanteen toimivuudesta ja kehittämistarpeista, sekä kouluterveyskyselyn ja arki- ja kokemustiedon kyselyn tulokset. Läpikäytyä aineistoa hyödyntämällä työpajoissa nostettiin esille kuntakohtaisia kehittämisen tarpeita. Kunnan valmistelutyöryhmä / vastuuhenkilöt kävivät vielä läpi olemassa olevan aineiston ja työpajatyöskentelyn tulokset ja tarkensivat kuntakohtaiset suunnitelmat kehittämisen painopisteistä toimenpiteisiin. Samalla määriteltiin myös aikataulut vastuuhenkilöineen.

Painopisteet Mikkelin seudun kunnissa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi
 Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tausta-aineiston ja työryhmien työpajatyöskentelyn pohjalta on seudullinen valmistelutyöryhmä päättänyt seuraaviin lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointia edistäviin painopisteisiin:

PAINOPISTE 1: Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki

Peruspalveluihin, varhaiseen tukeen ja erityispalveluihin varataan riittävät resurssit. Erityispalveluilla tuetaan peruspalveluja. Matalan kynnyksen apu ja varhainen tuki toteutuu lasten ja nuorten kehitysympäristöissä. Lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien yhteistyötä tehostetaan palveluiden toimivuuden varmistamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta vahvistetaan.

PAINOPISTE 2: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja elämänhallinnan tukeminen

Kaikissa toiminnoissa ja päätöksenteossa edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia ja tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Vanhempia tuetaan kasvatustehtävässään sekä lapsia, nuoria ja perheitä tuetaan elämänhallinnassa.

4.1 Hirvensalmi

Hirvensalmen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa nostettiin vuodelle 2010 lapsiasiainneuvoston tehtäväksi:

- Toteuttaa suunnitelman mukaisen kehittämistoiminnan käynnistämisen Hirvensalmen kunnassa.
- Toimia aktiivisesti vuoden 2011 haasteiden arvioimiseksi ja konkreettisten kärkitavoitteiden asettamiseksi sekä resurssien arvioimiseksi. Kärkitavoitteet asetetaan vuosittain,
- Täydentää Hirvensalmen lapsen ja nuoren hyvinvointipolkua erityisesti resurssien näkökulmasta, mikä on suuri haaste vuoden 2010 työskentelyssä
- Välittää saadun tiedon/päivitetyn suunnitelman päättäjille toimintaa linjaavaksi ja konkreettisia toimia sisältäväksi toimintaohjelmaksi
- Käynnistää lasten ja nuorten, kuntalaisten sekä kolmannen sektorin osallisuuden laajemman huomioimisen
- Arvioida pidemmän aikavälin tavoitteet vuoteen 2013 saakka.
- Lapsiasiainneuvosto esittää vuosittain eri hallintokunnat kattavat kärkitavoitteensa suunnitelmakausille sekä valtuustokausittain ns. pidemmän aikavälin tavoitteet kuntastrategiassa hyväksytyjen toiminnallisten tavoitteiden muodossa valtuustolle;

Toiminnallinen tavoite	Mittari	Mittarin tavoite / vastuutaho (tehtävä)
<p><u>1. Palvelut ja niiden vaikuttavuus</u> Lastensuojelun toimivuus Kaikki halukkaat pääsevät mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaan, mikäli ryhmä syntyy</p> <p>Kiinteistöjen turvallisuus ja tilojen riittävyys Kouluverkkoselvitys</p>	<p>Lastensuojelutarpeen selvitys 3 kk:n kuluessa % Toiminnan piiriin otettujen oppilaiden lukumäärä</p>	<p>Sosiaalipalvelut Aamu- ja iltapäivätoiminta selvitys / Kiinteistöpalvelut</p>
<p><u>2. Taloudelliset resurssit</u> Lastensuojelun toimivuus ja taloudellisuus Opetuksen järjestäminen taloudellisesti</p>	<p>Perhesijoitusten määrä % Oppilaskohtainen kustannus Etelä-Savon seudun keskiarvossa (laskenta samoilla kustannustekijöillä)</p>	<p>Sosiaalipalvelut Kuntien keskiarvo, (tilinpäätös 2009) / Perusopetus 1-6 luokat ja 7-9 luokat</p>
<p><u>3. Prosessit ja rakenteet</u> Turvata lapsiperheiden kotipalvelu Päivähoidon tuki</p> <p>Nuorten vaikutusmahdollisuuksien parantaminen</p>	<p>Selvitetään kotipalvelun palvelusetelin myöntämisperusteet ja tarvittavat määrärahat lapsiperheiden yllätyksiin ja lyhytaikaisiin palvelutarpeisiin.</p> <p>Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen</p> <p>Nuorisovaltuuston perustaminen Nuorisotilatoimikunnan kokoontuminen / v</p>	<p>Selvitys vuoden 2010 aikana / Koti- ja laitospalvelut Valmis vuoden 2010 lopussa</p>
<p><u>4. Uudistuminen ja henkilöstön työkyky</u> Ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen Ammattitaitoinen henkilöstö</p>	<p>Henkilöstön pätevyysvaatimukset</p> <p>Henkilöstön täydennyskoulutuspäivät/vuosi</p>	<p>Perusopetus / Vapaa-aikapalvelut /Päivähoito/ Sosiaalipalvelut</p>

4.2 Kangasniemi

STRATEGIA 1: ENNALTAEHKÄISY JA VARHAINEN TUKI

Matalan kynnyksen apu ja varhainen tuki toteutuu lasten ja nuorten kehitysympäristöissä.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO	SEURANTA
Riittävä ja oikea-aikainen tuki	Huolen puheeksiotto -lomakkeen käyttöön ottaminen varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Jatkuva koulutus huolen puheeksiottoon	Alkaen syksyllä 2010	Sivistystoimi / perusturva	Vartu-ryhmä Oppilashuoltoryhmät
	Oppilashuollon kehittäminen: *kyläkoulut *koulutus *tiedottaminen	Alkaen vuoden 2011 alusta	Sivistystoimi	Kokoontumiset / koulutukset lukuvuoden aikana
	Oppilaanohjaus / opopalvelut riittävät	Syksy 2010	Sivistystoimi ja perusturva	Täytetyt toimet, / tehtäväjärjestelyt riittävät
	Turvataan psykologipalvelut	Syksy 2010		
	Perustetaan kuraattorin virka	Syksy 2010		
	Lapsiperheillä mahdollisuus saada kotipalvelua	2011 loppuun mennessä	Kotihoito	Käynnit / vuosi
	Riittävä henkilöstö lastensuojelun sosiaalityössä ja perhetyössä	Jatkuva	Perusturva	Lainsäädännön määrittelemien määräaikojen toteutuminen
	Neuvolan ja perhetyön yhteinen palvelukonsepti	2011 loppuun mennessä	Neuvola / sosiaalityö työntekijät	Ta 2011 / toiminnalliset tavoitteet
Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen / työntekijät	2011 loppuun mennessä	Sivistystoimi / perusturva		
Vanhemmuuden tukeminen	Vauvakerho	Jatkuva	Järjestöt	Kokoontumiskerrat / osallistujat
	Vanhemmuuteen liittyvien luentojen järjestäminen	Jatkuva	Perhe Ykkönen	Tilaisuuksien määrä / vuosi osallistujien määrä / tilaisuus tilaisuuksien palaute

	Vertaistuki / vanhempainryhmien perustaminen	Alkaen syksyllä 2010	Perhe Ykkönen	Ryhmien kokoonnotukset / palaute
--	--	----------------------	---------------	--

STRATEGIA 2: LASTEN JA NUORTEN TERVEYDEN JA ELÄMÄNHALLINNAN EDISTÄMINEN

Kunnan kaikissa toiminnoissa ja päätöksenteossa edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia ja tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Vanhempia tuetaan kasvatustehtävässään sekä lapsia, nuoria ja perheitä tuetaan elämäntilanteissa.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO	SEURANTA
Terveelliset elämäntavat: painonhallinta, energijuomien ja roskaruoan syömisen vähentyminen, tupakoinnin vähentyminen, liikunnan harrastamisen lisääminen, terveelliset välipalat	Koulualueelta poistumista rajoitetaan ja siirrytään asiointivälituntiin joka on eri kuin ruokavälitunti. Koulussa mahdollisuus omien, terveellisten eväiden syömiseen välitunnilla	Alkaen syksyllä 2010	Sivistystoimi	Kouluterveyskysely
	Koulujen kerhotoiminnan kehittäminen	Jatkuva	Sivistystoimi / koulut	Raportit kerhotoiminnasta
Kouluviihtyvyyden lisääminen	Kiva-koulu ohjelma	Alkaen syksyllä 2010	Sivistystoimi / koulut	Seuranta Kiva-koulu materiaalin / kyselyjen avulla
Koululaisten fyysisen hyvinvoinnin edistäminen	Fysioterapeutti ja liikunnanopettajat ohjaavat yhteistyössä oikeisiin työskentelyasentoihin ja venyttelyihin, jotka otetaan osaksi koulupäivää	Alkaen syksyllä 2010	Sivistystoimi ja perusturva (opettajat ja fysioterapeutti)	Oppilailta kerätään kokemuksellista tietoa toiminnan vaikutuksista kipuihin ja virkeyteen.
	Liikuntaan kannustaminen ja matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksien tukeminen / liikuntakerhot	Valmistelu vuoden 2011 aikana	Sivistystoimi Järjestöt	Toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksia arvioidaan sekä määrällisesti, että laadullisesti
Kouluterveydenhoitajalle ja koululääkärille pääsy helppoa, tarkastukset	Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveyden –	Alkaen vuoden 2011 alusta	Perusturva	Käynnit / lukuvuosi Kouluterveyskysely

säännöllisesti	huollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (Asetus 380/2009)			
Nuorten aikuisten työ / opiskeluelämään sijoittuminen	Henkilökohtaisen jatkosuunnitelman laatiminen 9.luokan ja lukion päättäneille. Yhteistyö toisen asteen oppilaitosten kanssa keskeyttäneiden ja keskeyttämisvaarassa olevien opiskelijoiden tukemiseksi ja jatkosuunnitelmien laatimiseksi. Kutsuntatarkastukset	Alkaen kevät 2011	Perusturva ja sivistystoimi, erityisnuorisotyöntekijä, kolmannen sektorin toimijat, kuten Tulilanka-hanke	Vaikuttavuuden seuraaminen jatkopaikan saaneiden määrän perusteella Nuorisotyöttömyyden seuraaminen
Nuorten kriittinen media- ja verkkolukutaito	MLL:n Viisaasti verkossa-koulutukset ja materiaali otetaan käyttöön kouluilla	Alkaen syksyllä 2010	Sivistystoimi ja opettajat	Viisaasti verkossa – materiaaliin liittyvä seuranta

STRATEGIA 3: YHTEISTYÖ JA OSALLISUUS

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO	SEURANTA
Toimiva yhteistyö lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen välillä *kunnalliset toimijat *järjestöt, srk:t ym.	Perhe Ykkönen – toiminnan vakiinnuttaminen osaksi peruspalveluja LS-ilmoituksen lomake ja pelisäännöt Vartu-ryhmän kokoontumiset Videoneuvottelu laitteisto	V.2012 loppuun mennessä	Perhe Ykkönen – ohjausryhmä Sosiaalityö	Tiedotustilaisuus vuoden 2012 aikana
Toimiva yhteistyö kunnallisten toimijoiden ja vanhempien välillä;	Vanhempainiltojen tietoisuus (päivähoito-peruskoulu-lukio) *kunnan eri toimialat *järjestöt, srk:t *poliisi	V.2010 syyslukukausi	Sivistystoimi / järjestävä yksikkö	Toteutuneet tietoisuus / vuosi Sivistystoimi raportoi tilinpäätöksen yhteydessä
Palveluista	Esite lapsiperheiden	v. 2012 loppuun	Nuorisotoimi kokoaa	Päivitys säännöllisesti

tiedottaminen	palveluista	mennessä		
Perheiden osallisuuden ja osallistumisen vahvistaminen	Lapsiasiaainneuvoston perustaminen KanNu- nuorten vaikuttajaryhmän toiminnan vakiinnuttaminen Palautteenantojärjestelmä kunnan kotisivuille	Perustetaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman hyväksymisen yhteydessä Jatkuva V.2011 loppuun mennessä	Kunnanhallitus nimeää Nuorisotoimi Perusturvaosasto Atk-vastaava / markkinointisihteeri	v.2012 lopussa raportointi Raportointi vuosittain Vuosittain

4.3 Mikkeli

Mikkelissä toteutettiin kolme työpajaa. Valmistelutyöryhmä kokosi ja konkretisoi kehittämisen panopisteitä konkreettisiksi toimenpiteiksi. Valmistelutyöryhmä kutsui sosiaali- ja terveystoimen, koulutus- sekä nuoriso, liikunta- ja kulttuurilautakuntien jäsenet tapaamiseen, jossa esiteltiin suunnitelma- ja toimenpideluonnosta ja pyydettiin palautetta luonnoksesta.

Mikkelin kaupungin, sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistystoimen strategioissa vuosille 2009 - 2012 strategisiksi päämääräksi on nostettu hyvinvoiva kuntalainen ja yhteisö sekä tyytyväinen asiakas ja käyttäjä. Kriittisinä menestystekijöinä ovat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistaminen, lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä käyttäjälähtöiset modernit palvelut. Strategioiden pohjalta nostettiin esille kaksi painopistettä tavoitteineen ja toimenpiteineen.

PAINOPISTE 1: ENNALTAEHKÄISY JA VARHAINEN TUKI

Peruspalveluihin, varhaiseen tukeen ja erityispalveluihin varataan riittävät resurssit.

Erityispalveluilla tuetaan peruspalveluja. Matalan kynnyksen apu ja varhainen tuki toteutuu lasten ja nuorten kehitysympäristöissä. Lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien yhteistyötä tehostetaan palveluiden toimivuuden varmistamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta vahvistetaan.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
1. Lapsiperheiden palvelut ovat riittäviä, oikea-aikaisia ja vaikuttavia.	1. Varhaisen tuen käsikirjan toimintamallien vahvistaminen ja edelleen kehittäminen. 2. Oppilashuollon käsikirjan laatiminen ja jalkauttaminen arkeen. (Opetustoimen hanke ajalla 2009 – 2010). Sovitaan koulujen sisäisistä toimintakäytännöistä sekä mallinnetaan ja sovitaan poikkihallinnollisesta yhteistyöstä.	* Seuranta, arviointi ja toimenpiteistä sopiminen keväisin ja syksyisin Varpu-työryhmässä * Käsikirja valmiina kesäkuussa 2010.	* Sosiaali- ja terveystoimen Varpu –työryhmä * Opetustoimi

	<p>3. Otetaan käyttöön lastensuojelun perhetyön nopean puuttumisen ja tukemisen toimintamalli yhteistyössä lastensuojelun sosiaalityön ja lasten ja nuorten kehityksen tukiyksikön kanssa.</p> <p>4. Palvelusetelin avulla mahdollistetaan lapsiperheiden kotipalvelu sovittujen kriteerien pohjalta. Lisäksi palveluseteli otetaan käyttöön laajemmin myös kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoimissa.</p> <p>5. Palveluiden vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti.</p> <p>6. Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tuen kustannusvaikuttavuuden arviointi suhteessa kalliimpiin palveluihin.</p>	<p>* Toiminta käynnistyy vuoden 2010 helmikuussa.</p> <p>Kriteerit luotu vuoden 2011 aikana ja toiminta käynnissä vuonna 2011.</p> <p>* Kriteerit luotu vuoden 2011 aikana.</p> <p>* Vaikuttavuuden arviointiin on kehitetty ja otettu käyttöön erilaisia menetelmiä poikkihallinnollisena yhteistyönä vuoden 2011 aikana.</p> <p>* Vuoden 2011 aikana kustannusvaikuttavuutta arvioidaan keskeisten varhaisen tuen ja sijaishuollon prosessien osalta.</p>	<p>* Sosiaali- ja terveystoimi / Lapsiperheiden tukiyksikkö.</p> <p>* Sosiaali- ja terveystoimi / Lapsiperheiden palvelut</p> <p>* Sivistystoimi</p> <p>* Johtavat viranhaltijat ja esimiehet sosiaali- ja terveystoimissa sekä sivistystoimissa.</p> <p>* Sosiaali- ja terveystoimi / lapsiperheiden palvelut yhteistyössä amk:n kanssa.</p>
<p>2. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden vahvistaminen.</p>	<p>7. Vahvistetaan toimivaa kuulemisjärjestelmää ja yhteistyöverkostoja nuorten omien vaikuttajaryhmien (oppilaskunnat - nuorisovaltuusto) välille sekä hallinnollisten päätöstentekuelinten (kaupunginvaltuusto, lautakunnat - nuorisotyö ja koulut) välille.</p> <p>8. Samoin vahvistetaan lasten, nuorten ja perheiden toimivaa osallistumis-, kuulemis- ja vaikuttamisjärjestelmää hyvinvointia koskevaan tarkasteluun sekä kuulemis-, osallistumis- ja vaikuttamiskäytäntöjen kytkemistä yksilötyön, palveluiden kehittämisen sekä hyvinvointisuunnitelmien seurannan käytäntöihin (hankevalmistelu käynnissä).</p> <p>9. Lisäksi mallinnetaan ja käynnistetään juniorifoorumin</p>	<p>* Vuoden 2010 aikana.</p> <p>* vuoden 2011 aikana</p> <p>* Vuoden 2010 aikana</p>	<p>* Sivistystoimi / opetustoimi ja nuoriso- ja liikuntatoimi</p> <p>* Palveluiden kehittämis-, arviointi- ja seurantaryhmä yhdessä Itä-Suomen lääninhallituksen, amk:n ja ISO:n kanssa ja seudun kuntien kanssa.</p> <p>* Palveluiden kehittämis-, seuranta- ja arviointiryhmä</p>

	<p>toiminta</p> <p>10. Lapsivaikutusten arviointi valmistelussa, päätöksenteossa ja seurannassa</p> <p>11. Perustetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämis-, arviointi- ja seurantaryhmä. Tärkeimpinä tehtävinä on palveluiden ja palvelurakenteen kehittäminen, palvelutarpeen ja palveluiden vaikuttavuuden arviointi ja seuranta, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seurannasta ja raportoinnista vastaaminen sekä kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä.</p> <p>12. Toisen asteen oppilaitosten opiskelijayhdistystoiminnan vahvistaminen</p> <p>13. Lasten, nuorten ja perheiden tietopankin rakentaminen internetiin</p> <p>14. Olemassa olevien tilojen (päiväkodit, koulut, nuorisotilat) tehokas käyttö mahdollistetaan lasten, nuorten ja perheiden parissa toimiville tahoille luomalla kriteerit ja määritellään vastuut tilojen käytöstä.</p>	<p>* Vuodesta 2009 alkaen</p> <p>* Toiminta käynnistyy vuoden 2010 aikana</p> <p>* Vuoden 2010 aikana</p> <p>* Internet sivut valmiina kesäkuun loppuun 2010 mennessä.</p> <p>* Kriteerit valmiina kesäkuuhun 2011 mennessä.</p>	<p>* Johtavat viranhaltijat ja asioiden valmistelijat</p> <p>* Työryhmä koostuu Mikkelin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmisteluryhmästä, joka tarvittaessa kutsuu paikalle eri toimijoita</p> <p>* Esedun koulukuraattorien kanssa yhteistyössä</p> <p>* Lapsiperheiden tukiyksikkö yhteistyössä kaupungin, kolmannen sektorin ja yksityisen palveluntuottajien kanssa</p>
--	--	--	--

PAINOPISTE 2: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja elämänhallinnan tukeminen

Kaupungin kaikissa toiminnoissa ja päätöksenteossa edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia ja tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Vanhempia tuetaan kasvatustehtävässään sekä lapsia, nuoria ja perheitä tuetaan elämänhallinnassa.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
1. Kasvu- ja	15. Kerhotoiminnan	* Vuoden 2010 aikana	* Sivistystoimi yhteistyössä

<p>kehitysympäristöt edistävät ja tukevat lasten ja nuorten turvallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia.</p>	<p>lisääminen alakouluikäisille.</p> <p>16. Koulukiusaamiseen puuttuminen ja sen vähentäminen / Kiva-koulu toimintatapa</p> <p>17. Huolehditaan leikki- ja ulkoilualueiden turvallisista rakenteista sekä päiväkotien ja koulujen turvallisuudesta ja terveellisyydestä.</p>	<p>suunnitelma valmis</p> <p>* 2010-</p> <p>* Kirjalliset suunnitelmat tarkistetaan joka vuosi</p>	<p>sosiaali- ja terveystoimen sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.</p> <p>* Oppilashuoltotyöryhmät</p> <p>* Päivähoito, opetustoimi, terveyspalvelut / terveysneuvonta, tekninen toimi, ympäristöpalvelut</p>
<p>2. Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy</p>	<p>18. Luodaan toimintamalli ja joustavia tukimuotoja lasten ja nuorten opetuksen ja kokonaisvaltaisen tuen turvaamiseksi oireitiville ja erityisessä syrjäytymisvaarassa oleville oppilaille.</p> <p>19. Kopparitoiminnan kehittäminen ja mallintaminen / Kehitetään toimintatapoja, joilla tuetaan peruskoulun jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneitä nuoria. Samoin kehitetään monipuolisia tukitoimia toisen asteen koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseksi.</p> <p>20. Time out Aikalisä/ Elämäraiteilleen toimintamalli nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisyksi ja ESR-hanke nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisyyn</p> <p>21. Nuorten palvelukeskustoiminnan / palvelukeskusverkoston rakentaminen kaupungin ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyönä.</p> <p>22. Lasten ja nuorten kulttuuripoliittisen ohjelman laatiminen.</p>	<p>* Vuoden 2011 aikana</p> <p>* Toimintatapa käytössä vuoden 2011 aikana.</p> <p>* Toimintatapa mallinnettu ja käytössä vuoden 2011 aikana</p> <p>* Toteutuu suunnitelman vuosina</p> <p>* Toiminta mallinnettu vuoden 2010 aikana</p> <p>*Työ käynnistyy 2010</p>	<p>* Opetustoimi yhdessä lapsiperheiden tukiyksikön sekä terveysneuvonnan kanssa.</p> <p>* Opetustoimi, nuorten tuki- ja jälkihuoltoyksikkö, lastensuojelu, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, nuoris- ja liikuntatoimi, toisen asteen oppilaitokset</p> <p>* Työvoimanpalvelukeskus Reitti, sosiaali- ja terveystoimi, nuorisotoimi</p> <p>* Viola ry:n hallinnoima hanke</p> <p>* Nuoris- ja liikuntatoimi, lapsiperheiden tukiyksikkö (lastensuojelu, nuorten tuki- ja jälkihuoltoyksikkö, lasten ja nuorten kehityksen tukiyksikön nuorten tiimi, ehkäisevä päihdetyö), NFG, MLL, Mikkelin mielenterveysseura / Pulinapaja, oppilaitokset, srk</p> <p>* Kulttuuritoimi</p>
<p>3. Vanhemmuuden tuen ja vertaistuen vahvistaminen lapsen eri ikävaiheissa.</p>	<p>23. Mahdollistetaan ja järjestetään erilaista ryhmätoimintaa</p>	<p>* Erilaista tarpeista syntyvää ryhmätoimintaa järjestetään vuosittain eri asiakasryhmille</p>	<p>* Perhetyö yhteistyössä kulttuuritoimen, päivähoidon, terveysneuvonnan,</p>

	<p>vanhemmuuden tueksi eri toimijoiden yhteistyönä.</p> <p>24. Avoimen toiminnan laajentaminen eri puolille kaupunkia.</p> <p>25. Perhevalmennuksen kehittäminen poikkihallinnollisena yhteistyönä.</p> <p>26. Koulun ja kodin yhteistyötä kehitetään järjestämällä vanhempainiltoja poikkihallinnollisesti.</p> <p>27. Käynnistetään eri-ikäisten koululaisten vanhemmille vertaisryhmätoimintaa poikkihallinnollisena yhteistyönä.</p> <p>28. Luodaan yhteistyönä toimintamalli ja käytännöt koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi ja oppilaiden osallisuuden tukemiseksi. (- oppilaiden vanhemmille tiedotustilaisuus syyslukukaudella kouluterveyskyselyn tuloksista, kahdeksannen luokan oppilaat terveystiedon opettajan ohjaamana ideoivat kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta ehdotuksia koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi. Ehdotukset oppilashuoltotyöryhmään arvioitavaksi jne.)</p>	<p>yhteistyössä kunnan, kolmannen sektorin ja seurakunnan kanssa/ syyskuu 2010 ja 2011-</p> <p>* Vuonna 2010 avoin ryhmätoiminta käynnistyy kerran viikossa Rantakylässä.</p> <p>* Pilotoidaan Itäisessä neuvolassa vähintään yhden perhevalmennusryhmän kanssa vuonna 2010.</p> <p>* Syksyllä 2010 eteenpäin vanhempainilloissa mukana muita toimijoita</p> <p>* 2011- käynnistyy ala- ja yläkouluikäisten vertaisryhmä pilottikouluilla.</p> <p>* Toimintamalli valmiina syksyyn 2010 mennessä</p>	<p>lastensuojelun, lasten ja nuorten kehityksen tukiyksikön, mielenterveysyksikön ja muiden toimijoiden kanssa.</p> <p>* Perhetyö ja päivähoito</p> <p>* Terveysneuvonta yhteistyössä perhetyön, kulttuuritoimen, MLL:n ym. toimijoiden kanssa.</p> <p>* Opetustoimi</p> <p>* Opetustoimi muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä.</p> <p>* Oppilashuoltotyöryhmät</p>
<p>4. Pääteettömyyden lisääminen</p>	<p>29. Toteutetaan ennaltaehkäisevää päihdetyötä ala- ja yläkouluilla</p> <p>30. Peruskouluikäisille suunnattujen ehkäisevän päihdetyön tapahtumien koordinointi ja asiakastyö</p> <p>31. Käynnistetään yläkouluikäisten sekä 16 – 18 v. päihteiden käyttäjien</p>	<p>*Vuodet 2010 – 2012</p> <p>2010 -</p> <p>2010-</p>	<p>*Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, opetustoimi, MLL</p> <p>*Neppari / ehkäisevän päihdetyön ohjaaja</p> <p>* Mallinnetaan psykiatrian selvityshankkeen jatkotyöskentelyn aikana.</p>

	<p>”päihdepysäkkitoiminta” (nepparin toiminnan laajentaminen)</p> <p>32. Mikkelin kaupungin ehkäisevän päihdetyön strategiassa vuosille 2009 – 2011 toteutettavat asiat huomioidaan</p>	* Vuosille 2010-2011	* Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö ja Mikkelin kaupungin päihdetyöryhmä
--	---	----------------------	---

4.4 Mäntyharju

Mäntyharjun kunnan strategian mukaan kuntalaisten hyvinvointi on mäntyharjulaisen kehittämisen ja päätöksenteon perusta. Mäntyharjun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tausta-aineiston ja työryhmien työpajatyöskentelyn pohjalta on Mäntyharjun valmistelutyöryhmä päättänyt seuraaviin lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointia edistäviin toimenpiteisiin.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki	1. Palveluista tiedottaminen - palveluesite ja kirje uusille kuntalaisille	Toiminta käynnistyy v. 2011 aikana	Nuorisotyö
	2. Palvelurakenteen kehittäminen -erityislasten ja nuorten liikuntaryhmien tarpeen kartoittaminen ja toiminnan toteutus	Aloitetaan vuoden 2011 aikana	Vapaa-aikatoimi / fysioterapia
	-lasten ja nuorten ympäristön viihtyvyyden huomioiminen ja suunnittelu eri yhteistyötahojen kanssa.	Aloitetaan 2011-2012 aikana	Tekninen toimi
	-nuorten aikuisten 18-20 v tukitoiminnan kehittäminen	Aloitetaan 2011 aikana	Sosiaalitoimi
	-vanhempien vertais- ja pienryhmä toiminnan kehittäminen	Syksystä 2010 alkaen	Perhetyö, neuvola, psykologi, srk,
	-kummi-/tukioppilas-toiminnan kehittäminen	v. 2013 mennessä	Sivistystoimi
	-etsivä nuorisotyö / viikonlopputyö ja sen kehittäminen	2010 -	Nuorisotoimi
	-kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen	v. 2010 -	Sivistystoimi
	-tukiopetustoiminnan, läksyparkin ja koulunkäynnin tukemisen arviointi ja kehittäminen	v. 2010 -	Sivistystoimi

	<p>-koulun nivelvaiheiden kehittäminen</p> <p>-nuorten parlamentin kehittäminen</p> <p>-toimintaterapiapalvelut käyttöön</p> <p>-kotipalvelu perheille</p> <p>-lasten ja nuorten kuntoutusryhmän kehittäminen</p> <p>-turvallisuus- ja/tai pelastussuunnitelmien tarkistukset</p> <p>- avoimen päiväkotitoiminnan kartoittaminen ja suunnittelu</p> <p>-järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen</p> <p>3. Henkilöstön koulutus Koulutusta kaikille lasten ja nuorten kanssa toimiville, esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> - erityisoppilaiden kohtaaminen - taito kohdata asiakkaita - maahanmuuttajat 	<p>Vuoden 2010 - 2011 aikana</p> <p>Kevä7 2010</p> <p>Vuonna 2011 aloitetaan palvelun ostaminen</p> <p>Valmistelu 2010 - v. 2010 aikana</p> <p>Tarkistetaan vuosittain</p> <p>2011 -</p> <p>v. 2011 -</p> <p>V. 2010-2011 aikana</p> <p>Paikallisesti, hyödyntäen Kaste-hanketta</p>	<p>Sivistystoimi, päivähoito</p> <p>Vapaa-aika, MLL</p> <p>Psykologi, puheterapeutti</p> <p>Sosiaalitoimi</p> <p>Terveystoimi</p> <p>Hallintokuntien esimiehet</p> <p>Sivistystoimi</p> <p>Sivistystoimi</p>
Yhteistyö	<p>1. Moniammatillisuuden kehittäminen / vahvistaminen</p> <p>- työparityön kehittäminen</p> <p>- oman työn tutuksi tekeminen eri toimijoille</p> <p>-koulutusta moniammatillisuuteen ja työssä jaksamiseen</p> <p>-tehdään varhaisen tuen käsikirja</p> <p>- työnohjaus/ryhmäohjaus mahdollisuus</p> <p>2. Perheiden / vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö</p> <p>-vanhempainiltojen kehittäminen ja vanhempien vertaisryhmän toimintaan saattaminen</p>	<p>v. 2011 aikana</p> <p>v. 2011 alk. yhteiset vuosittaiset tapaamiset</p> <p>v. 2010 alkaen</p> <p>v. 2011 -</p> <p>v. 2010 -</p> <p>2011 alkaen</p>	<p>sosiaalitoimi, terveys-toimi, psykologi, psyk.s-hoitajat, neuvola</p> <p>Latu-työryhmä kiertävä vastuu</p> <p>Sosiaalitoimi</p> <p>Päivähoito, neuvola</p> <p>Jokainen hallinnon ala</p> <p>Sivistystoimi</p>

	Seudullisesti -kotipalvelun järjestäminen palvelusetelillä -perheneuvolapalveluiden kehittäminen -leirit -lastensuojelun asiantuntijatyöryhmän toiminnan aloittaminen -päivähoitopalvelujen tarjoaminen yli kuntarajojen		
--	---	--	--

4.5 Pertunmaa

Pertunmaan valmistelutyöryhmä koostui kunnan eri toimijoista sekä Pertunmaan seurakunnan edustajasta.

TOIMIALA	KESKEISET PAINOPISTE ALUEET	KEHITTÄMIS EHDOTUKSET	KONKREETTISET TOIMENPITEET	VASTUUTAHO / HENKILÖT	AIKA TAULU
Terveys toimi	Perheiden huolien varhainen toteaminen ja puuttuminen	Äitiysneuvolasta kehittyvä perheneuvola	<p>Huomioidaan ja kannustetaan koko perhettä toimivaan yhteistyöhön jokaisen perheenjäsenen välillä.</p> <p>Perhetyötä tai muuta vastaavaa perheen tarvitsemaa tukipalvelua tarjotaan jo varhaisessa vaiheessa huolen esille tultua</p>	Neuvolan henkilökunta ja perhetyöntekijä	Jatkuva
	Ehkäisevä päihdetyö	Varhainen puuttuminen nuorten päihteiden käyttöön	Järjestetään elämyksellinen päihdeputkirata.	Psykiatrinen sairaanhoitaja ja perhetyöntekijä	2010-2011
Sosiaali toimi	Ennaltaehkäisevään ja avohuoltoon painottuva työote lastensuojelussa		Perhetyöntekijän työ jatkuu.	Sosiaalitoimi	Jatkuva

	Pätevä henkilökunta	Yhteistyö lähikuntien kanssa	Ajan tasalla olevat sopimukset sosiaalityöntekijän ja lastenvalvojan palveluista. Pätevien sijaisten etsiminen.	Vastaava sosiaalihoaja Johtava lääkäri	Jatkuva
Päivähoito	Perheiden tukeminen kasvatustehtävässä	Varhainen puuttuminen mahdollisiin ongelmiin	Yhteistyö perheiden ja yhteistyötahojen kanssa	Päivähoidon henkilökunta	Jatkuva
Koulut	Erityisopetuksen kehittäminen	Koulut osallistuvat Kelpo-hankkeeseen (Tehostetun ja erityisen tuen kehittämis-toiminta)	Pienryhmän toiminta jatkuu. Varhainen puuttuminen lasten oppimisvaikeuksiin. Kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen. Järjestetään esim. yläkoululaisille ja heidän vanhemmilleen murrosikää käsittelevä ilta. Työnohjausta ja täydennyskoulutusta koulun henkilökunnalle.	Erityisopettajat ja muu koulun henkilökunta	Projektina vuoden 2010 loppuun. Jatkuva
	Oppilashuollon kehittäminen	Ennaltaehkäisevä/ varhainen puuttuminen lasten huoliin.	Oppilastukihenkilön työ jatkuu. Moniammatillisuuden tehostaminen ja hyödyntäminen. Kodin ja koulun yhteistyön tehostaminen.	Oppilashuolto ryhmä	Jatkuva
	Oppilaanohjauksen kehittäminen	Yhtenäiskoulu osallistuu Oke-hankkeeseen (Oppilaanohjauksen kehittämishanke)	Kiinnitetään huomio opintojen ohjaukseen, tavoitteena jatko-opiskelupaikan varmentaminen.	Opinto-ohjaaja	Projektina vuoden 2010 loppuun Jatkuva

	Koulu-kiusaamisen vastainen työ	Koulut osallistuvat Kiva koulu-hankeeseen (Kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma)	Kouluilla pidetään kiusaamisen vastaisia oppitunteja ja koulun henkilökunnasta muodostettu KivaKoulu-tiimi puuttuu esiin tuleviin kiusaamistapauksiin.	Koulun henkilökunta	Jatkuva
Vapaa-aikatoimi	Liikunnan lisääminen	Mahdollisuus tutustua eri lajeihin ja liikuntamuotoihin	Järjestetään lasten ja nuorten leirejä, retkiä ja kerhoja.	Vapaa-aikasihteeri	Jatkuva
	Aktiivinen tiedotustoiminta		Liikuntamahdollisuuksista tiedottaminen mm. kunnan nettisivuilla.	Vapaa-aikasihteeri	Jatkuva
Kulttuuri-toimi	Lasten, varhaisnuorten ja nuorten henkisen pääoman kasvatusta, elämyksellisyys ja henkinen hyvinvointi	Lasten ja nuorten oma osallistuminen	Taidetyöpajat, taideleiri ja taidepäivät.	Kulttuuritoimen työntekijä	Jatkuva
Seurakunta	Toimivat lapsi- ja nuorisotilat	Lapsi- ja nuorisotilojen remontointi	Sisustetaan, maalataan ja hankitaan huonekaluja yhteistyössä henkilökunnan sekä lasten ja nuorten kanssa.	Lapsi- ja nuorisotyön ohjaaja	talvi 2010
	Säännöllinen kohtaaminen lasten ja nuorten kanssa	Koulujen ja päivähoiton yhteistyön tiivistäminen	Lapsi- ja nuorisotyön-ohjaaja käy useammin kouluilla ja päivähoitossa ja tehdään yhteisiä projekteja.	Lapsi- ja nuorisotyön ohjaaja	Jatkuva
	Lasten ja nuorten elämään lisää turvallisia aikuisia	Nostetaan esille isovanhemmus	Nimetään lapsille ja nuorille ”kummi mummoja ja pappoja”, joita heillä on mahdollisuus tavata ja viettää aikaa yhdessä.	Lapsi- ja nuorisotyön ohjaaja ja diakoni	Jatkuva
Kaikki toimialat ja järjestöt	Ohjattujen ja valvottujen harrastusten tarjoaminen	Yhteistyö kunnan eri toimialojen/järjestöjen välillä	Yhteistyöpalaveri, jossa kootaan kunnassa tarjolla olevat harrastusmahdollisuudet ja suunnitellaan yhteistyössä järjestettäviä tapahtumia.	Kaikki toimialat ja järjestöt	jatkuva

	Vanhemmuuden tukeminen		Tuetaan vanhempia ja vanhemmuutta järjestämällä tapaamisia, joissa vanhemmat saavat vaihtaa ajatuksiaan omasta arjestaan ja arvomaailmastaan.	Seurakunnan lapsi- ja nuorisotyön-ohjaaja ja perhetyöntekijä	2010
	Itsenäistyvien nuorten tukeminen	Opetetaan arjessa selviytymistä	Järjestetään itsenäistyvien nuorten leiripäivä.	Sosiaalitoimen, yhtenäiskoulun ja seurakunnan henkilökunta	2010-2011
	Vanhempien aktivointi	Vanhempia pyritään saada kiinnostumaan ja osallistumaan entistä enemmän lasten elämään	Avoimien ovien päiviä päivähoitoon / kouluun / harrastuksiin. Kannustetaan vanhempia ryhtymään lasten harrastuksiin valvojiksi/ohjaajiksi.	Kaikki toimialat ja järjestöt	Jatkuva
	Liikennetietouden jakaminen	Opetetaan toimimaan liikenteessä sääntöjen mukaan	Liikennekasvatusta päivähoitossa, kouluissa, kotona ja harrastuksissa Tehdään esimerkiksi mopoilurata maastoon ja muu ulkoilualue.	Kaikki toimialat ja järjestöt	Jatkuva
	Lisää palveluja lapsiperheille	Tarjotaan palveluja seudullisesti yli kuntarajojen	Tehdään yhteistyötä muiden kuntien kanssa, järjestämällä esimerkiksi yhteisiä tapahtumia	Kaikki toimialat ja järjestöt	Jatkuva

4.6 Puumala

Puumalan kunnan strategia. Puumalan kunnan strategiassa toiminta-ajatuksena on, että Puumalassa on turvallista ja viihtyisää asua ja vierailia sekä tehdä työtä ja yrittää. Kunta järjestää puumalalaisille hyvälaatuiset ja tarkoituksenmukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon, sivistystoimen ja teknisen toimen palvelut kestävän kehityksen periaatteita noudattaen ja vakaan talouden vaatimukset huomioon ottaen.

Strategian mukaan tavoitteena on pystyä tarjoamaan kuntalaisille tarkoituksenmukaiset kestävään kehitykseen ja terveelliseen elämään pohjautuvat sosiaali- ja terveystoimen, sivistystoimen ja teknisen toimen palvelut. Tarkoituksenmukaisilla palveluilla tarkoitetaan sellaisia resurssien mahdollistamia palveluja, joihin palvelun käyttäjät voivat olla tyytyväisiä.

Puumalassa hyvinvointisuunnitelmaa on tehty lastensuojelun asiantuntijaryhmän toimesta, johon peruspalvelulautakunta on nimennyt sosiaalityöntekijän, koulukuraattorin, kouluterveydenhoitajan / neuvolan terveydenhoitajan, päiväkodin johtajan, opinto-ohjaajan, erityisopettajan, palveluohjaajan ja nuoriso-ohjaajan. Lisäksi työstämiseen ovat osallistuneet palvelujohtaja ja nuorisovaltuuston edustaja. Asiantuntijaryhmä on myös pyytänyt tietoja 4H-yhdistykseltä ja seurakunnalta.

Painopiste I: Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki

Peruspalveluihin, varhaiseen tukeen ja erityispalveluihin varataan riittävät resurssit. Erityispalveluilla tuetaan peruspalveluja. Matalan kynnyksen apu ja varhainen tuki toteutuu lasten ja nuorten kehitysympäristöissä. Lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien yhteistyötä tehostetaan palveluiden varmistamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta vahvistetaan.

TAVOITE	TOIMENPITEET	ERITYISET KEHITTÄMISTAVOITTEET
<p>Lapsiperheiden palvelut ovat riittäviä, oikea-aikaisia ja vaikuttavia</p>	<p><u>Neuvolapalvelut</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - neuvola tavoittaa kaikki lapsiperheet - neuvolaan on matala kynnyksellä tulla - erityistapauksissa käyntejä tihennetään - päihdeongelmatapauksissa mahdolliset hoitoon ohjaukset <p><u>Päivähoito</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - päivähoidossa toteutetaan varhaista puuttumista - kullekin perheelle järjestetään tarkoituksenmukainen hoitomuoto - yhteistyö sosiaalitoimen ja vammaishuollon kanssa - tarjotaan erityistä tukea tarvitseville lapsille erityispalveluita - toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelmaa <p><u>Sosiaalitoimi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - perhetyön toteuttaminen - perhesovittelun toteuttaminen - lastensuojelulain mukainen perhetyö avuhuollon toimenpiteenä - toimeentulotuen harkinnanvaraisuuden suuntaaminen perheille <p><u>Koulutoimi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - yhteistyö kotien, neuvolan, sosiaalitoimen ja seurakunnan kanssa - erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten palvelujen järjestäminen - oppilashuollon järjestäminen - siirtymävaiheiden huomioiminen <p><u>Nuorisotyö</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - eri toimijoiden välisen yhteisen kerhohankkeen jatkaminen - päihdetyö yhdessä koulu- ja sosiaalitoimen kanssa - nuorisovaltuuston aktiivinen toimiminen 	<ul style="list-style-type: none"> - neuvolan kautta perheen muut tukitoimen käyntiin - ryhmätapaamisten järjestäminen - yhteistyö muiden lasten ja nuorten kanssa toimivien kanssa - yhteistyö sosiaalitoimen perhetyön kanssa - varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta - moniammatillisen työryhmän toiminta - verkostopalaverit (lastensuojelu, vammaispalvelut, terveydenhuolto) - tukihenkilöiden ja tukiperheiden kouluttaminen osittain kunnan ja osittain seurakunnan kustantamana lastensuojeluperheille, vammaisille, päihdeongelmaisille ja mielenterveyskuntoutujille - yhteistyö terveydenhuollon kanssa - yhteistyö päihdeasioissa sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotyön sekä poliisin kanssa - yhteistyö iltapäivätoiminnan kanssa, etenkin oppilaita koskevissa asioissa tiedonkulun parantaminen - siirtymävaiheisiin panostaminen - nuorisovaltuuston hyödyntäminen kunnan eri toimialoilla - ohjaajien rekrytointi

	<p>ja sen kuuleminen kaikessa kunnan päätöksenteossa</p> <ul style="list-style-type: none"> - nuorisotalolla valvottua sekä ohjattua toimintaa <p><u>Kolmas sektori</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Seurakunta aktiivisesti mukana lasten hyvinvoinnin tukemisessa, päihdetyössä ja diakoniatyössä - Perheasiain neuvottelukunnan palvelut - 4H-yhdistyksen yhteistyö nuorisotyön kanssa 	
Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden vahvistaminen	<p><u>Neuvolapalvelut</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - keskustelut perheiden kanssa tukitoimenpiteiden tarpeesta <p><u>Päivähoito</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen yhdessä huoltajien ja lasten kanssa - erityispalvelujen suunnittelu yhdessä huoltajien kanssa - tarkoituksenmukaisen hoitomuodon järjestäminen yhdessä huoltajien kanssa <p><u>Sosiaalitoimi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - lastensuojelun toteuttaminen yhdessä perheiden kanssa - sosiaalityön toteuttaminen yhdessä perheiden kanssa <p><u>Koulutoimi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - lasten ja nuorten kuuleminen koulutyön suunnittelussa - erityispalvelujen suunnittelu yhdessä lasten, nuorten ja huoltajien kanssa <p><u>Nuorisotyö</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - nuorisovaltuusto: palvelujen kehittämissytykset, kuuleminen ennen päätöksentekoa - nuorisotiedotus pol:n käyttö - aloitekanavan käyttö 	

Painopiste II: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja elämänhallinnan tukeminen

Kunnan kaikissa toiminnoissa ja päätöksenteossa edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia ja tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Vanhempia tuetaan kasvatustehtävässään sekä lapsia, nuoria ja perheitä tuetaan elämänhallinnassa.

TAVOITE	TOIMENPITEET	ERITYISET KEHITTÄMISTAVOITTEET
Kasvu- ja kehitysympäristöt edistävät ja tukevat lasten ja	<ul style="list-style-type: none"> - ympäristöt ovat toiminnallisia ja niiden turvallisuuteen kiinnitetään huomiota 	

nuorten turvallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia	<ul style="list-style-type: none"> - lapsille ja nuorille järjestetään monipuolista toimintaa mm. kerhoja, nuorisotalotoimintaa, leirejä, retkiä, tapahtumia - koulukiusaamiseen puuttuminen ja vähentäminen: KIVA-koulu toimintatapa - kouluterveyskyselyyn osallistuminen - riittävä henkilöstöresurssi 	<ul style="list-style-type: none"> - tulosten pohjalta toiminnan kehittäminen
Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy	<ul style="list-style-type: none"> - perheet, nuoret ja nuorisovaltuusto mukaan palvelujen kehittämiseen (toiminta, hankkeet, projektit) - nuorten työllistäminen - päihdetyön moniammatillinen toiminta - toimiva moniammatillinen lastensuojelutyöryhmä 	<ul style="list-style-type: none"> - yhteistyö toimivoimaviranomaisten Etsivän työn toiminnan kanssa - toiminnan suuntaaminen alle 30-vuotiaisiin - tapaamisten lisääminen
Vertaistuen ja osallisuuden vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> - mahdollistetaan ja järjestetään erilaista ryhmätoimintaa vanhemmuuden tueksi eri toimijoiden (kunta, SRK, järjestöt) yhteistyönä - vanhempainiltoihin mukaan koulutoimen lisäksi muut toimijat - nuorisovaltuuston toiminta 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaiden keskinäinen vertaistoiminta

4.7 Ristiina

Ristiinan kunnan yhtenä strategisena tavoitteena on kehittää kuntaa itsenäisenä hyvinvointikuntana. Hyvinvointipalvelut mitoitetaan asiakaslähtöisesti ja siten, että kuntalaisilla on laadukkaat ja kohtuullisesti saavutettavissa olevat palvelut ja viihtyisä elinympäristö. Palvelut tuotetaan osittain itse, osittain yhteistyössä toisten kuntien, tai muiden julkisyhteisöjen tai yksityisten yhteisöjen toimesta. Ristiina on vahva toimija ja rakentavan kunta- ja seutuyhteistyön kannattaja.

Ristiinassa hyvinvointisuunnitelmaa on tehty pienellä ja monitahoisella valmistelujoukolla. Työryhmään perusturvalautakunta kutsui eri hallinnonalojen luottamushenkilöedustajia, järjestöjen edustajia, sekä lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä työntekijöitä. Työryhmän kokoamisen ajatuksena oli, että mahdollisimman monet tahot pystyisivät osallistumaan suunnitelman tekemiseen, jolloin myös lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvät moninaiset näkökulmat tulisivat mahdollisimman kattavasti esille.

Työryhmä kokoontui työpajojen merkeissä 5 kertaa. Työpajojen ajatuksena oli löytää erityisesti niitä toimintoja, joissa eri toimijat voisivat vielä omaa toimintaansa kehittää. Merkittävää ja eräänlaista uudenlaista näkökulmaa työskentelyyn toi se, että kehittämiskohteita ja niiden toteuttamista pohdittiin myös seudullisesta näkökulmasta. Keskeisenä tavoitteena on ollut myös eri toimijoiden yhteinen osallisuus; suunnitelma ei ole vain paperi paperien joukossa, vaan suunnitelman tekeminen on jo yksi areena lasten – ja nuorten hyvinvointiolojen kehittämiseksi.

PAINOPISTE 1. ENNALTAEHKÄISY JA VARHAINEN TUKI

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
1. Peruspalveluiden resurssit pidetään riittävinä ja tarkoituksenmukaisina. Erityispalveluiden avulla tuetaan peruspalveluiden toimintaa.	1. Ryhmätoimintojen kehittäminen eri toimijoiden yhteistyönä. Seudullinen yhteistyö tärkeää	Vuonna 2012-	Lastensuojelu Perhetyö Varhaiskasvatus Nuoris- ja vapaa-aikatoimi
2. Varhainen tuki toteutetaan lapsen ja nuoren kannalta luontevassa toimintaympäristössä eri toimijoiden yhteistyöllä.	2. Perheille suunnattavan kotipalvelutoiminnan tarpeen selvittäminen ja mahdollinen käynnistäminen	Vuonna 2011	Perusturvajohtaja
3. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus on toiminnan keskeisenä lähtökohtana.	3. Avoimen päiväkotitoiminnan tarpeen arvioiminen	Vuonna 2013	Varhaiskasvatus

PAINOPISTE 2. LASTEN JA NUORTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN JA ELÄMÄNHALLINNAN TUKEMINEN

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
1. Lasten ja nuorten hyvinvointi otetaan huomioon kaikessa kunnan päätöksenteossa ja palvelutuotannossa. Erityistä tukea tarvitsevien lasten palvelutarpeet huomioidaan.	4. Nuorisovaltuuston toiminnan edistäminen ja kehittäminen. Nuorten asiantuntemuksen hyödyntäminen asioiden valmisteluissa. 5. Kasvatuskumppanuus luontevaksi toiminnaksi koulussa ja päivähoitossa sekä harrastustoiminnoissa. 6. Vanhempien osallistumiselle kanavat; esim. yhteistoimintamallit, vanhempainneuvostot, vanhempainyhdistykset.	Vuonna 2011 Vuonna 2011- Vuonna 2011-	Nuoris- ja vapaa-aikatoimi Sivistystoimi Varhaiskasvatus Sivistystoimi Sosiaalityö Sivistystoimi
2. Kasvu- ja kehitysympäristöt tukevat ja edistävät lasten- ja nuorten hyvinvointia. Turvallisuus, terveys, sosiaalisuus ja oppimisen näkökulmat huomioidaan.	7. Siirtymävaiheiden pulmiin reagoidaan. Esim. armeijan keskeyttäminen (Aikalisa – projekti), ja opintojen keskeyttäminen (Koppari-toiminnan kehittäminen). Osallistutaan aktiivisesti seudullisiin kehittämishankkeisiin(Po1nt –hanke) . 8. Peruspalveluiden yhteistyön kehittäminen myös asiakastyössä. Yhteistyökäytäntöjen sopiminen	Vuonna 2011- Vuonna 2011 –	Sosiaalityö Perusturva ja sivistystoimi

	erikoissairaanhoidon palvelujen kanssa (esim. kuraattori, koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja, elto, nuorisotyöntekijä, MKS).		
	10. Nuorten työllistämistä tukevia toimintoja kehitetään seudullisena yhteistyönä	Vuonna 2011-	Sosiaalityö

4.8 Suomenniemi

Suomenniemen kunnan toiminta-ajatus: Luonnonläheinen Suomenniemen kunta toimii asukkaidensa parhaaksi järjestämällä riittävät peruspalvelut, kehittämällä asumisen edellytyksiä ja kannustamalla yrittäjyyttä. Perusturvalautakunnan määrittelemä lasten ja perheiden palveluiden toiminta-ajatus on: **Suomenniemen kunta järjestää laadukkaat lasten ja perheiden palvelut panostaen turvallisuuteen ja ennaltaehkäisyyn ja siten tukien lapsia, nuoria ja lapsiperheitä arjen ongelmissa.**

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnan pohjaksi keskustelua kehittämisen painopistealueista on käyty kunnan perusturvalautakunnassa. Kuntalaisille on varattu tilaisuus ilmaista kantansa yleisötilaisuudessa 3.2.2010. Jatkotyöskentelyä on tehty Turvis-yhteistyöryhmässä. Ryhmä on syntynyt yksityisten kuntalaisten aloitteesta ja se toimii epävirallisena yhteistyöelimenä. Ryhmän työhön osallistuu koulun, esikoulun, päiväkodin, sosiaalitoimen, terveydenhuollon, seurakunnan, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Suomenniemen yhdistyksen, Suomenniemen Nuorison tukiyhdistyksen, 4H-yhdistyksen ja perhekerhon edustajia sekä aktiiveja vanhempia.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki	1. Riittävät palvelut		
	Palvelukysely lapsiperheille ja nuorille	2010 – 2011	Perusturvatoimi
	Palveluiden kehittäminen kyselyn tulosten pohjalta	2011 ->	Ao. hallinnonala ja yhdistykset
	2. Varhainen toteaminen ja varhainen tuki		
	Huolen puheeksioton kynnyks matalaksi - puheeksiottokoulutusta kaikille lasten ja nuorten kanssa työskenteleville	2011 ->	Perusturvatoimi, nuorisotoimi, opetustoimi
	Oppilashuollon kehittämishanke	- 28.2.2011	Suomenniemen koulu
Yhteistyö	1. Vanhempien yhteistyö ja aktivointi		
	Turvis –ryhmän työn kehittäminen erillisen suunnitelman perusteella	2011 ->	Toiminnassa mukana olevat tahot

	Yhteydenottokynnys kouluun, päivähoitoon jne. matalaksi - helpot viestintäkeinot (mm. tekstiviesti-ilmoitukset sairaspöissaoloista) - vanhempainillat	2010 ->	Opetustoimi, perusturvatoimi
--	---	---------	------------------------------

4.9 Seudulliset kehittämisen painopisteet ja toimenpiteet

Kaste-ohjelmassa vahvistetaan peruspalveluiden ennalta ehkäisevää roolia ja varhaisen tuen osaamista. Perhekeskukset ja moniammatilliset palveluverkostot ovat esimerkkejä varhaisen tuen palvelumalleista.

Perinteisesti tukea ja apua tarvitseva lapsi tai nuori on lähetetty peruspalveluista erityispalveluihin tapaamaan asiantuntijaa. Kaste-hankkeissa haetaan työ- ja toimintatapoja, joilla asiantuntemus viedään lapsen ja nuoren arkiympäristöön kotiin, kouluun ja päivähoitoon. Monipuolistamalla ja tiivistämällä perus- ja erityispalveluiden yhteistyötä turvataan lasten ja nuorten oikeus saada apua ja tukea omassa elinympäristössään. Kaste-hankkeissa palveluihin luodaan intensiivisiä nopean toiminnan konsultaatio- ja yhteistyörakenteita. Pyrkimyksenä on, että laitoshoidon ja perheen ulkopuoliseen sijoitukseen jouduttaisiin turvautumaan mahdollisimman harvoin.

Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seudullisia painopisteitä tarkastellaan Etelä-Savon Lapset ja Perheet Kaste - hankkeeseen kytkettynä; sillä Mikkelin seudun kunnat ovat olleet mukana Lapset ja Perheet Kaste –hankkeessa ja II –hanke jatkaa Etelä-Savossa ajalla 1.10.2010-30.6.2012. Kakkoshankkeen toiminta-alueena ovat ehkäisevän työn ja sijaishuollon osalta Etelä-Savon maakunnan kaikki 17 kuntaa ja lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden kehittämisen osalta Etelä-Savon sairaanhoitopiirin kunnat. Hankkeessa tullaan valitsemaan pilottialueiksi hankekokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaiset yhteistoiminta-alueet.

Kakkoshankkeen painopisteiksi on nostettu **KOHTAAMINEN, KUMPPANUUS JA KIINTYMINEN**. Hankeen olemassaolonaikana seudulliset kehittämisen painopisteet ja toimenpiteet rakennetaan näiden teemojen alle. Toisaalta hankkeen aikana syntyviä uusia ideoita ja työstä nousevia kehittämistarpeita viedään eteenpäin. Lisäksi Mikkelin seudun kunnissa on esitetty, että hakeudutaan sote-aluekokeilualueeksi ja muodostetaan yhteistoiminta-alue. Valmisteluvaiheessa vuonna 2011 tulotisiin rakentamaan ja mallintamaan lapsiperhepalveluiden kokonaisuus Mikkelin seudun kunnissa.

Kohtaaminen. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut edellyttävät joustavaa ylisektorista yhteistyötä, johon pyritään kehittämällä dialogisuutta edistäviä menetelmiä ja käytäntöjä, kunnallisissa, seudullisissa ja maakunnallisissa toiminnoissa. Hankkeen avulla luodaan ja ylläpidetään monitoimijaisia yhteistyöverkostoja ja tapaamisfoorumeita, joissa mahdollistetaan kunnallisten toimijoiden, järjestöjen ja palvelujen käyttäjien **kohtaamista**.

- Työkokoukset
 - perhetyö
 - lastensuojelun sosiaalityö
 - lastenvalvojat
 - varhaisen tuen teemakokous
 - sijaishuolto

- dialogisuutta edistävät menetelmät ja käytännöt
- Tapaamisfoorumit; eri toimijoiden välinen kohtaaminen

Kumppanuus. Lapsiperhepalvelujen kehittämisen perimmäinen tavoite on lapsen hyvinvointi. Lapsen ja nuoren hyvinvointi nivoutuu koko perheen hyvinvointiin, vanhempien parisuhteen toimivuuteen ja vastuulliseen vanhemmuuteen. Sitä voidaan edistää parhaiten toimimalla yhdessä kotien kanssa. Lapsiperheiden palveluja kehitetään siten, että palvelujärjestelmä vastaa seudulla paremmin lasten ja perheiden tarpeisiin. Lasten ja perheiden peruspalveluja ja perustyötä kehitetään edistämällä vertaistoimintaa ja yhteisöllisyyttä sekä luomalla yhteistyö- ja **kumppanuuskulttuuria** ja tukemalla vanhemmuutta. Tavoitteena on löytää uusia tapoja organisoida vertaistukea ja vanhempainryhmiä peruspalvelujen yhteyteen.

- vertaisryhmät
 - vanhempainryhmät
 - lasten- ja nuortenryhmät
 - lapsia, nuoria ja perheitä osallistavat toiminnot
 - menetelmäkoulutukset
 - esim. huolen puheeksi ottamisen koulutukset, omin jaloin koulutus, väkivaltatyön koulutukset, toimiva lapsi ja perhe -työmenetelmäkoulutus
 - kasvatuskumppanuus
- => Pilotoinnit ja hyvien käytäntöjen levittäminen Mikkelin seudulla

Kiintymys. Tavoitteena on kehittää ehkäisevää toimintaa varmistamaan, että lasten ja perheiden kanssa toimivien tahojen yhteistyö on sujuvaa, työnjako selkeää, palvelut ovat helposti saavutettavissa ja että ne tukevat perheitä arjessa heidän omilla toimintaympäristöissään. Sijaishuollon palveluita kehitetään monimuotoisemmiksi perhehoidon määrää ja laatua vahvistaen.. Palveluissa nostetaan esiin varhaisten lapsuuskokemusten ja **kiintymyssuhteen** merkitys lapsen kokonaiskehitykseen.

Neuropsykiatrista lasten ja nuorten kuntouttavaa tukea kehitetään varmistamaan toimivat hoitoketjut ja turvaamaan arjen kuntoutus nivelvaiheissa. Erytispalveluja kehitetään yhteistyössä peruspalvelujen kanssa. Lasten ja perheiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia palveluissa ja niiden kehittämisessä pyritään lisäämään kaikilla kehittämisessä teema-alueilla.

Rakenteet.

- Seudullisen lastensuojelun moniammatillisen asiantuntijatyöryhmän työ käynnistyy vuoden 2011 alussa.
- Sijaishuollon resurssikeskuksen toimintamallin rakentaminen vuoden 2011 aikana Etelä-Savon kuntien kanssa.
-

5. SEURANTA

Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään ja vahvistetaan kuntien valtuustoissa. Suunnitelmassa lähtökohtana on jatkuvan prosessin periaate. Suunnitelma ei sinällään ole lopputuote, vaan sen hyöty tulee sen toteuttamisen kautta. Kehittämistyössä painottuu konkreettisuus ja jatkuvuus. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittäminen on jatkuva prosessi, jonka tulokset näkyvät vasta useamman vuoden päästä viiveellä. Painopiste tulee olla ennaltaehkäisevässä työssä ja varhaisessa puuttumisessa ja tukemisessa. Suunnitelmallisuudella siirretään työn painopistettä korjaavasta työstä ennalta ehkäisyyn ja varhaiseen tukeen.

Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tukee kaikilla tasoilla käytännön työtä, kun se siirtyy toimivaksi työvälineeksi kentälle. Suunnitelman on moniammatilliselta pohjalta syntynyt suunnitelma, joka toimii toiminnan ohjaajana yhdessä sovittujen tavoitteiden ja painopisteiden suuntaan. Kyse on siis toimeenpanon lähtölaukauksesta, ei loppuun saatetusta hallinnollisesta tehtävästä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutuminen edellyttää poliittisten päättäjien, kunnan eri toimialojen, työntekijöiden, eri viranomaistahojen, järjestöjen ja kuntalaisten sitoutumista tämän suunnitelman toteutumiseen.

Lakisääteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on osa kunnan suunnittelua sekä päätöksenteon ja arvioinnin vuosikiertoa. Tarkastuslautakunta (Kuntalaki L365/1995, 71§) arvioi laatimansa valvontasuunnitelman mukaisesti valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista.

Tavoitteena on, että lasten ja nuorten hyvinvointia seurataan **vuosittain erilaisin indikaattorein**. Nyt suunnitelmassa olevia indikaattoreita tullaan vielä täsmentämään Mulla on asiaa kuunteleeko kukaan – hankkeessa. Hanke on Mikkelin seudun, Pieksämäen ja JJR-kuntien yhteishanke, jossa täsmennetään hyvinvointisuunnitelmien osalta seurattavat indikaattorit. Indikaattorien pohjalta luodaan kysely 7-13 – vuotiaille lapsille, jotta heidän kokemuksellinen tieto saataisiin tarkemmin esille.

Lisäksi seurattavana tulevat olemaan joka toinen vuosi toteutetun **kouluterveyskyselyn tulokset sekä lastensuojelun indikaattorit**, jotta lasten ja nuorten hyväksi tehtävää työtä osataan kehittää oikeaan suuntaan. Hyvinvoinnin seurannassa tarkastellaan ja vertaillaan muutoksia ja niihin vaikuttavia tekijöistä seudullisesti ja mahdollisuuksien mukaan myös valtakunnallisesti. Myös suuret rakenteelliset muutokset huomioidaan.

Seudullinen valmisteluryhmä jatkaa seudullisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seudullisena ohjausryhmänä, joka tarkastelee hyvinvointisuunnitelmaa ja indikaattoreita seudullisella tasolla.

Kunnissa tulee toimimaan **ennalta ehkäisyn ja varhaisen tuen poikkihallinnollinen ohjausryhmä (kehittämis-, arviointi- ja seurantaryhmä)**. Mikkelissä tämä ryhmä muodostuu jo olemassa olevasta poikkihallinnollisesta valmistelutyöryhmän jäsenistä täydennettynä muutamalla edustajalla. Ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen poikkihallinnollisen ohjausryhmän tärkeimpinä tehtävinä ovat lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seurannasta ja raportoinnista vastaaminen sekä keskeisten ennaltaehkäisyn ja varhaisen tuen poikkihallinnollisten painopisteiden nimeäminen ja kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä, palveluiden ja palvelurakenteen kehittäminen sekä palvelutarpeen ja palveluiden vaikuttavuuden arviointi ja seuranta.

Tämän lisäksi Mikkelissä toimii lapsiperhepalveluissa sekä varpu- että aluevarpu – työryhmät. Aluevarpu-työryhmät kokoontuvat päivähoidon alueittain. Aluevarpuissa on edustettuna päivähoidon, terveysneuvonnan, lastensuojelun, perhetyön, lasten ja nuorten kehityksen tukiyksikön sekä joillakin alueilla myös koulukuraattorin edustus. Aluevarpuissa nostetaan esille yhteistyökysymyksiä varhaisen puuttumisen ja tuen näkökulmasta alueellisesti. Varpu-työryhmä kokoontuu noin kolme kertaa vuodessa ja toimii ohjaavana tahona suhteessa Aluevarpuihin. Varpu-työryhmän keskeinen tehtävä on esimerkiksi vuosittaisten yhteisten varhaisen tuen painopisteiden konkretisointi ja suunnitelmallinen eteenpäinvieminen, jotta esille nostetut toimenpiteet toteutuvat.

Mikkelin seudun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tarkistetaan ja sen toteutumista arvioidaan vuosittain talousarvion valmistelun yhteydessä. Suunnitelma päivitetään nelivuosittein.

Oheisessa taulukossa ovat koottuna seurattavat asiat kunnissa ja seudullisesti. Vastuu seurannasta on kuntiin nimettävällä ennalta ehkäisyn ja varhaisen tuen poikkihallinnollisella ohjausryhmällä sekä seudullisella ohjausryhmällä.

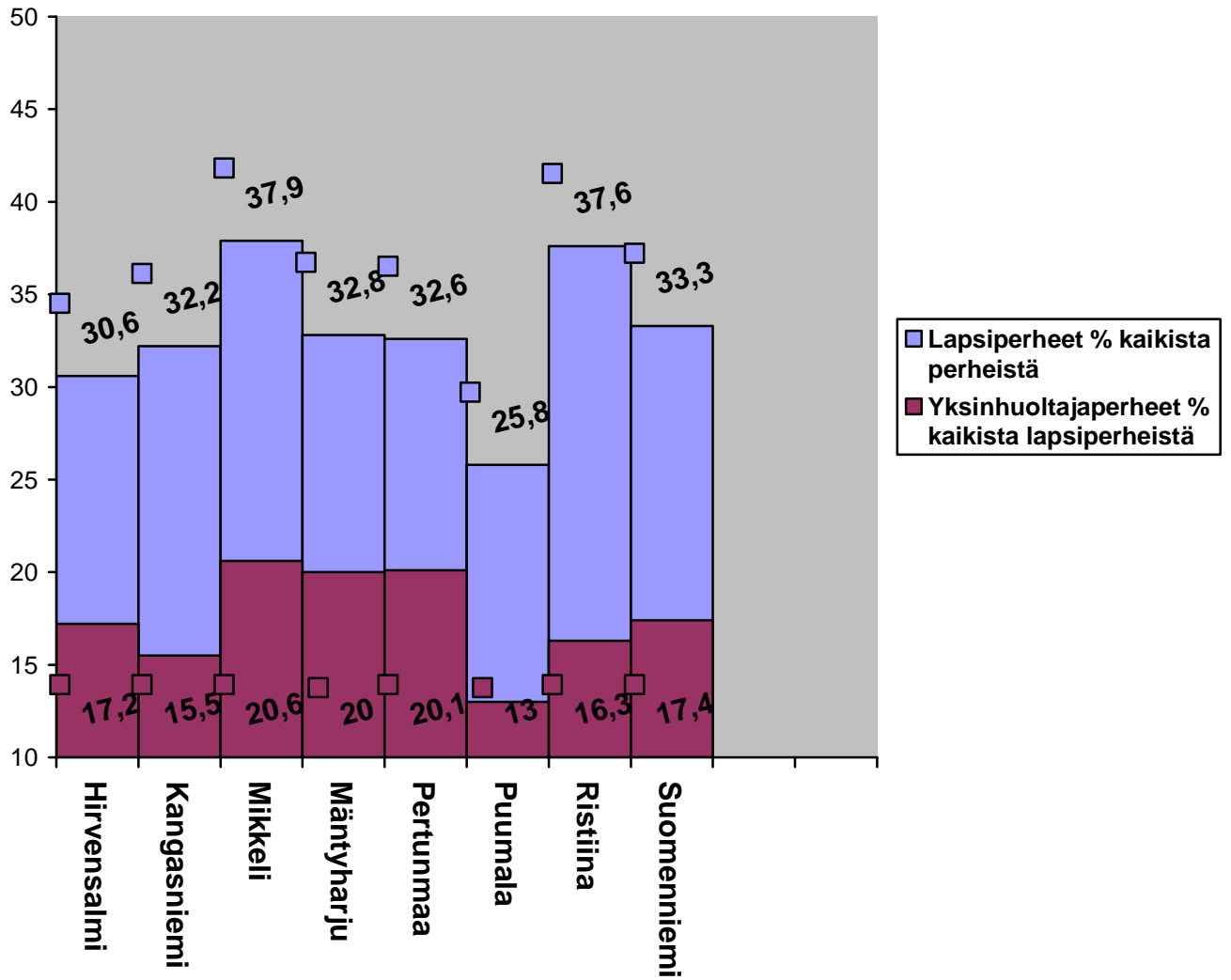
Seurattava asiat	Aikataulu	Vastuutaho
Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutumisen seuranta, arviointi, täsmentäminen ja raportointi /	Vuosittain / Hyvinvointityöryhmä, lautakunnat, kaupunginhallitus ja valtuusto talousarvion valmistelun yhteydessä	Kuntien poikkihallinnolliset ennaltaehkäisyn ja varhaisen tuen ohjausryhmät ja seudullinen seuranta ja arviointiryhmä
Sovittujen indikaattorien seuranta	Vuosittain	Sama kuin yllä
Lastensuojelun tilastot / THL	Vuosittain	Sama kuin yllä
Kustannusten seuranta	Vuosittain	Sama kuin yllä
Kouluterveyskyselyn tulokset / 8 – 9-luokkalaiset, lukiolaiset ja toiseen asteen oppilaitoksen opiskelijat	Joka toinen vuosi	Sama kuin yllä
Kysely 7 – 13 – vuotiaille	Joka toinen vuosi	Kuntien poikkihallinnollinen ohjausryhmä yhdessä Juvenia ammttikorkeakoulun kanssa
Arki – ja kokemustiedon kysely lapsille, nuorille ja lapsiperheille	Joka kolmas vuosi	Kuntien poikkihallinnollinen ohjausryhmä + seudullinen ohjausryhmä
Muut mahdolliset kyselyt; esim. päivähoiton kyselyt lapsille, vanhemmille ja henkilöstölle	Joka kolmas vuosi eri kohderyhmille	Asianomainen toimiala, tieto poikkihallinnolliseen ohjausryhmään
Hyvinvointisuunnitelman päivitys / Valtuusto	Joka neljäs vuosi	Kuntien poikkihallinnolliset ohjausryhmät ja seudullinen ohjausryhmä

VÄESTÖTIETOJA KUNNISTA v.2008 - 2009

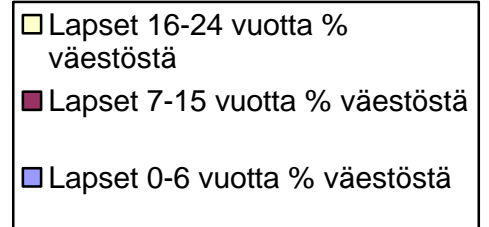
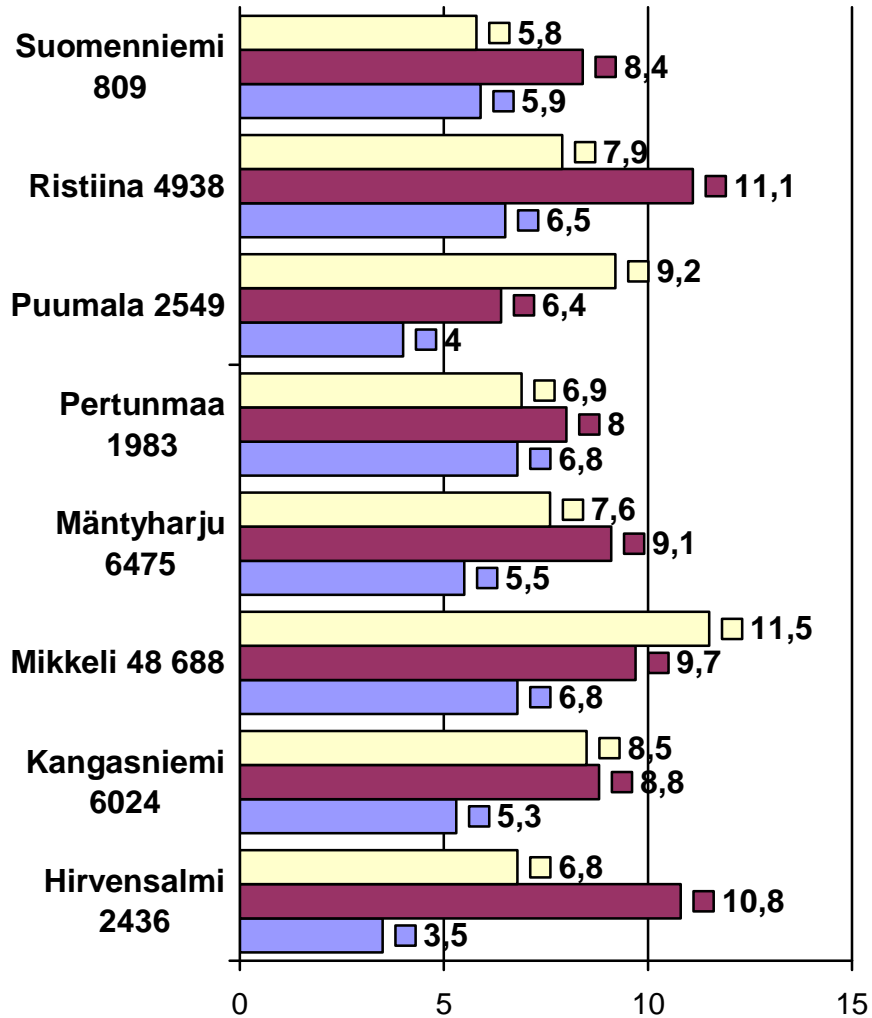
Väestötietoja kunnista	Asukasluku 2008/2009	Lapsiperheiden määrä = % kaikista perheistä vuonna 2009	Lasten ikäjakauma vuonna 2009 = % väestöstä, 0-6v, 7-15v ja 16-24v.	Työikäisiä (25-64v) = % koko väestöstä / 65v täyttäneet = % koko väestöstä 2009	Yksinhuoltajaperheiden määrä = % kaikista lapsiperheistä vuonna 2009
Hirvensalmi	2489/ 2436	198 = 30.6	3.5/10.8/6.8 Yht. 0-24v 21.1%	51.1 % / 27.8 %	17.2 %
Kangasniemi	6091/ 6024	521 = 32.2	5.3/8.8/8.5 Yht. 0-24v 22.6 %	49.8% / 27.7%	15.5 %
Mikkeli	48676/ 48688	5042 = 37.9	6.8/9.7/11.5 Yht. 0-24v 28 %	52.8% / 19.1 %	20.6 %
Mäntyharju	6570/ 6475	579 = 32.8	5.5/9.1/7.6 Yht. 0-24v 22.2%	51.9 % / 25.9 %	20 %
Pertunmaa	1979/ 1983	169 = 32.6	6.8/8.0/6.9 Yht. 0-24v 21.7 %	50.8 % / 27.6 %	20.1%
Puumala	2645/ 2549	177 = 25.8	4.0/6.4/9.2 Yht. 0-24v 19.6 %	51.2 % / 29.3 %	13 %
Ristiina	4963/ 4938	509 = 37.6	6.5/11.1/7.9 Yht. 0-24v 25.5 %	52.1 % / 22.4 %	16.3 %
Suomenniemi	801/ 809	69 = 33.3	5.9/8.4/5.8 Yht. 0-24v 20.1 %	49.4 % / 30.4 %	17.4 %
Etelä-Savo	156632/ 155568	14 888 = 34.6 %	6.0/9.3/9.9 Yht. 0-24v 25.2 %	52.1 % / 22.7 %	19.5 %
Koko maa	5326314/ 5351427	584 172 = 40.3 %	7.7/10.1/11.1 Yht. 0-24v 28.9 %	54.1 % / 17 %	20.1 %

Vuoteen 2040 ulottuvien väestöennusteiden mukaan väkiluku pienenee hitaasti koko Etelä-Savossa noin 12 000 henkilöllä, vaikka koko maan väkiluku kasvaa (www.sotkanet.fi). Mikkelin seudun kunnista yhdessäkään ei ole lapsiperheitä ja alle 24 v asukkaita yhtä paljon kuin koko maassa keskimäärin. Yksinhuoltajaperheiden määrä sen sijaan on kaikissa kunnissa alle koko maan keskitason. Myös työikäistä väestöä kunnissa on 1-6 % koko maan keskiarvoa vähemmän ja vastaavasti eläkeikäisiä (65 v täyttäneet) noin 2 – 15 % enemmän.

Väestötietoja v. 2009

Lasten ikäjakauma v. 2009 % väestöstä

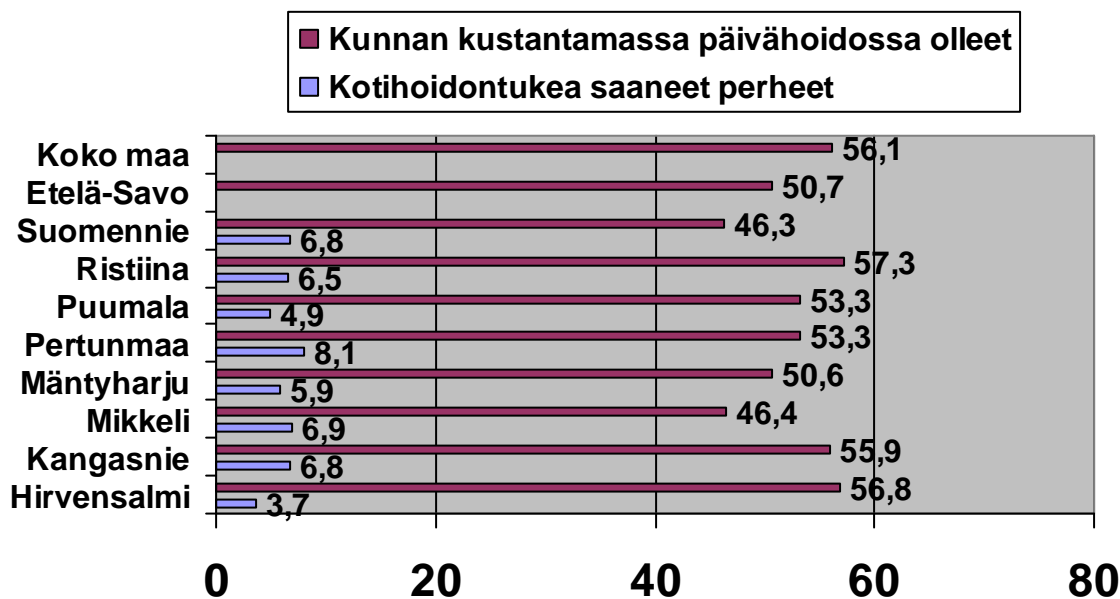
Muuttoliike

Kuntien välisellä nettomuutolla tarkoitetaan kuntaan tulomuuton ja kunnasta lähtömuuton välistä erotusta eri ikäluokissa. Taulukossa ei ole huomioitu syntyvyyttä ja kuolleisuutta. (www.tilastokeskus.fi)

	Kuntien välinen nettomuutto							
	Sukupuolet yhteensä							
	0 - 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39
2009								
Hirvensalmi	-5	-8	-2	-14	2	2	4	2
Kangasniemi	1	-1	-1	-25	-13	7	1	2
Mikkeli - S:t Michel	-1	23	8	53	-76	-17	30	3
Mäntyharju	1	6	-3	-22	-28	0	1	5
Pertunmaa	6	7	-3	-4	-5	6	1	4
Puumala	-3	-1	-3	-15	-19	-3	-2	-3
Ristiina	6	-2	5	-20	-20	8	-2	3
Suomenniemi	6	1	0	1	-5	4	1	5

Kotihoidontuki Päivähoito Koulutus	Vuonna 2008 kotihoidontukea saaneet perheet /kaikki lapsiperheet (lukumäärä)	Kunnan kustantamassa päivähoidossa olevien 0-6 v lasten osuus = % saman ikäisistä lapsista 2009	Vähintään keski- asteen tutkinnon suorittaneiden henkilöiden määrä = % 15v täyttäneistä asukkaista 2007/ 08	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 – 24v henkilöt = % kaikista samanikäisistä henkilöistä 2007/ 08
Hirvensalmi	24 / 648 3.7 %	56.8 %	51.2/ 52.1 %	10.7/ 11.5 %
Kangasniemi	110 / 1617 6.8 %	55.9 %	52.5/ 53.7 %	10.4/ 10.8 %
Mikkeli	917 / 13305 6.9 %	46.4 %	66.6/ 67.4 %	8.7/ 9.5 %
Mäntyharju	104 / 1763 5.9 %	50.6 %	53.2/ 54.2 %	13.8/ 15.8 %
Pertunmaa	42 / 519 8.1 %	53.3 %	49.1/ 50.9 %	6.8/ 4.1 %
Puumala	34 / 687 4.9 %	53.3 %	53.1/ 53.1 %	5.6/ 6.5 %
Ristiina	88 / 1355 6.5 %	57.3 %	58.3/ 59.3 %	14.6/ 16.1 %
Suomenniemi	14 / 207 6.8 %	46.3 %	49.9/ 50.1 %	2.4/ 2.4 %
Etelä-Savo	2611	50.7 %	60.6/ 61.5 %	9.8/ 10.2 %
Koko maa	113736	56.1 %	64.6/ 65.5 %	11.7/ 11.8 %

Tutkinnon suorittaneella väestöllä tarkoitetaan lukioissa, ammattiopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa tutkinnon suorittaneita. Keskiasteen koulutuksen saaneita ovat ylioppilastutkinnon suorittaneet ja ammatillisissa oppilaitoksissa enintään 3-vuotisen koulutusammatin tai tutkinnon suorittaneet. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka eivät ko. vuonna ole opiskelijoita tai joilla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta. (www.sotkanet.fi)

Kuvio: Vuonna 2008 kotihoidontukea saaneet perheet sekä kunnan kustantamassa päivähoitossa olleet, % -osuus perheistä tai samanikäisistä lapsista

Työttömyys ja toimeentulotuki	Työttömien määrä = % koko työvoimasta vuonna 2008	Pitkäaikais-työttömien määrä = % kaikista työttömistä vuonna 2008	Nuorisotyöttömien määrä = % koko 15-24v työvoimasta vuonna 2008	Toimeentulotukea saaneiden henkilöiden määrä = % kaikista asukkaista vuonna 2008	Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet = % kaikista lapsiperheistä vuonna 2008	Toimeentulotukea saaneet 18-24 v nuoret = % kaikista samankäisistä vuonna 2008
Hirvensalmi	9.2 %	31.1 %	6.9 %	4.1 % (67 kotitaloutta)	5.3 %	8.6%
Kangasniemi	10.7 %	18.6 %	12.0 %	7.9 % (286 kotitaloutta)	12.1 %	17.3 %
Mikkeli	9.2 %	22.4 %	11.5 %	5.7 % (1750 kotitaloutta)	7.5 %	10.6 %
Mäntyharju	7.8 %	23 %	10.6 %	5.3 % (217 kotitaloutta)	8.1 %	16.3 %
Pertunmaa	6.5 %	26.4 %	3.5 %	6.9 % (78 kotitaloutta)	11.5 %	9.3 %
Puumala	10.3 %	26.4 %	6.1 %	5 % (96 kotitaloutta)	6.7%	6.7 %
Ristiina	8.8 %	24.1 %	11.8 %	9 % (276 kotitaloutta)	11.2 %	21.4 %
Suomenniemi	9.5 %	16.1 %	5.3 %	5.1 % (29 kotitaloutta)	1,9 %	12,1 %
Etelä-Savo	9.8 %	20.9 %	11.9 %	6 %	8 %	12.1 %
Koko maa	7.8 %	21.4 %	8.4 %	6.4 %	8.1 %	11.9 %

www.sotkanet.fi

Työttömien määrä kunnissa on lähellä koko maan keskiarvoa, mutta pitkäaikaistyöttömiä (= työttömänä vähintään 12 kuukautta) ja nuorisotyöttömiä suurimmassa osassa Mikkelin seudun kuntia oli vuonna 2008 koko maata enemmän. Toimeentulotukea saaneiden henkilöiden määrä on kaikissa kunnissa melko lähellä maan keskiarvoa, mutta lapsiperheiden osuus joissakin kunnissa selvästi suurempi kuin koko maassa. Myös toimeentulotukea saaneita nuoria (18-24v) oli puolessa tarkastelluista kunnista jopa 10 % enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Toimeentulotuki euroa / asukas	2007	2008	2009
Hirvensalmi	54	49	57
Kangasniemi	80	83	88
Mikkeli	59	63	80
Mäntyharju	56	60	67
Pertunmaa	64	68	74
Puumala	82	79	96
Ristiina	122	123	138
Suomenniemi	35	34	23
Etelä-Savo	69	73	83
Koko maa	90	99	115

Taulukko kertoo toimeentulotuen kustannukset tarkasteltavan alueen yhtä asukasta kohden. Kuntien työttömyysasteella ei tunnu olevan suurta vaikutusta toimeentulotuen menojen määrään, sen sijaan kuntien kaupunkimaisuus nostaa toimeentulotuen kustannuksia. (www.sotkanet.fi)

Lapsiperheiden pienituloisuusaste	2007	2008
Hirvensalmi	17.1	22.1
Kangasniemi	19.7	20.8
Mikkeli	14.7	15.2
Mäntyharju	13.5	14.4
Pertunmaa	22.5	19.8
Puumala	14.6	13.2
Ristiina	13.5	11
Suomenniemi	29.5	27
Etelä-Savo*	-	-
Koko maa	13.9	14.1

* tietoa ei ole saatavissa

Tilasto kuvaa sitä, kuinka suuri osa alueen alle 18 vuotiaista kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Mittari kuvaa väestön asemaa suhteellisella tulojakaumalla. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan rahatulon mediaanista kunakin vuonna. Pienituloisuuden raja lasketaan joka vuosi uudestaan koko väestön valtakunnallisesta tulojakaumasta. Näin ollen **lapsiperheiden pienituloisuusaste kuvaa sitä, kuinka suuri osa alueen lapsiperheistä on valtakunnallista mittapuuta käyttäen pienituloisia.**

Nettomediaanitulo oli vuonna 2009 Suomessa 1800 euroa kuukaudessa, joten köyhyysrajana voidaan pitää 1080 euron nettotuloja.

LASTENSUOJELU

Lastensuojelu	Ls-ilmoitusten lkm v. 2009	Ls- ilmoitusten syyt	Avohuollon tukitoimenpiteiden piirissä olleet 0-17v = % samanikäisestä väestöstä 2008(hlöä)	Käytetyt avohuollon tukitoimet
Hirvensalmi	11	näpistely, päihteiden käyttö, vanhempien väliset riidat, joihin poliisi joutunut puuttumaan, nuoren autoilu alaikäisenä, nuoren koulunkäynnin ongelmat, nuoren tekemä moottoriajoneuvon varastaminen	0.7 % (3)	perhetyö
Kangasniemi	30	ristiriidat perheessä vanhempien välillä tai vanhemman ja lapsen välillä, nuoren/ vanhemman alkoholin käyttö, näpistykset	4.6 % (48)	perhetyö, mtt, A-klinikka, Viola, Näppis-ohjelma
Mikkeli	sos. keskus 385 / poliisin sos. työntekijä 287	perheväkivalta tai sen uhka, nuoren/ vanhemman päihteiden käyttö, koulunkäyntiongelmat, tukihenkilön tarve, näpistys, ilkivalta, lapsi väkivallan tekijänä tai kohteena, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	6.5 % (606)	perhetyö, Viola, A-klinikka, Neppari, avoshuollon sijoitus
Mäntyharju	81	nuoren/ vanhemman päihteiden käyttö, vanhempien mielenterveysongelmat, nuoren koulunkäynnin ongelmat, vanhemman kyvyttömyys kasvattajana	9.0 % (99)	Ohjaus mtt:oon ja päihdehoitajalle. Lapsia ja nuoria ohjattu psykologille tai psykiatriaan. Perhetyö, avohuollon sijoitukset, taloudellinen tuki erityisesti lapsen harrastustoimintaan, neuvonta- ja ohjauskeskustelut sosiaalityöntekijän tai muun työntekijän luona.

Pertunmaa	12		0 % (0)	perhetyö, vanhemmuuden arviointi ja tukihlö/perhetoiminta
Puumala	9	nuoren/ vanhemman alkoholin käyttö, huoli vanhemman selviytymisestä arjessa, perheväkivalta tai sen uhka	1.7 % (6)	osa-aikainen päivähoito, perhetyö
Ristiina	40	Vanhemman jaksaminen tai päihteiden käyttö, lapsen jääminen vaille huoltajaa, lapsen väkivaltakokemus, perheväkivalta tai sen uhka, taloudelliset vaikeudet, lapsen oma käyttäytyminen (koulunkäynti, päihteiden käyttö/ käytön epäily, lapsen psyykkinen vointi)	4.2 % (41)	Perhetyö, tukihenkilötoiminta, tukiperheet, taloudellinen tuki elämiseen ja mm. lasten harrastuksiin, sosiaalityöntekijän kanssa keskustelut, yhteistyö päivähoidon kanssa, Kieppi-ryhmä, Viola, perheasiainneuvottelukeskus, NFG, A-klinikka
Suomenniemi	10	ilkivalta, näpistys, lapsen / vanhemman päihteiden käyttö, lapsen tupakointi	5.6 % (7)	avohuollon sijoitus, perhetyö, neuvonta- ja ohjauskeskustelut
Etelä-Savo			5.9% (1665)	
Koko maa			5.4 % (59055)	

Lähde: Kuntien sosiaalityöntekijät, THL www.sotkanet.fi,
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2009/liitetaulukot/Tt19_09Liitetaulukko1.xls

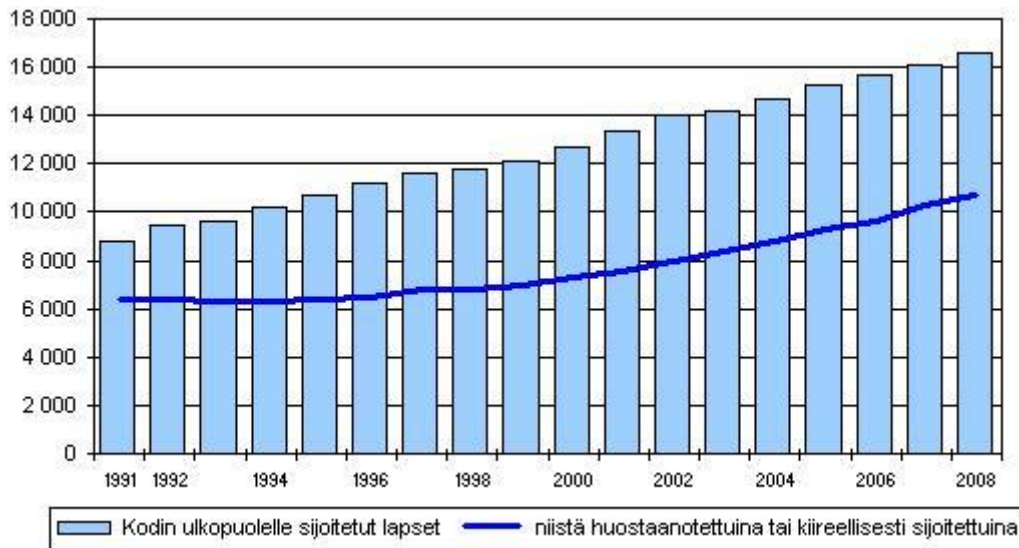
Sijaishuolto	Sijoitettujen 0-17v %-osuus / lukumäärä vastaavasta ikäryhmästä 2008	Perhehoidossa olleiden lasten ja nuorten lukumäärä 2008	Perhekodissa olleiden lasten ja nuorten lukumäärä 2008	Lastensuojelulaitoksissa olleiden lasten ja nuorten lukumäärä 2008	Lastensuojelun avohuollolistien tukitoimien piirissä 18-20-vuotiaita 2008	Huostassa olleet lapset ja nuoret 2008
Hirvensalmi	1.4 % (6)	-	1	0	-	5
Kangasniemi	1.7 % (18)	8	4	6	-	17
Mikkeli	1.1 % (101)	38	28	24	189	80
Mäntyharju	1.4% (15)	9	1	1	9	14
Pertunmaa	-	-	-	-	-	-
Puumala	-	-	1	0	5	-
Ristiina	1.7 % (17)	8	1	3	7	12
Suomenniemi	-	-	1	0	-	-
Etelä-Savo	1.1% (321)	154	78	91	277	251
Koko maa	1.3 % (13715)	4936	2280	5136	8292	10 716

Stakesin tilastojen mukaan lastensuojelun avohuollon asiakkaita oli yli 67 000 lasta ja nuorta vuonna 2008, näistä uusien asiakkaiden osuus oli 31 %. Kokonaislukumäärä nousi lähes 8 % verrattuna edelliseen vuoteen 2007. Etelä-Savossa sijoitettujen alaikäisten lasten ja nuorten osuus vastaavasta ikäryhmästä on samalla tasolla koko maan lukujen kanssa. Mikkelin seudun kunnista viidessä sijoitettujen lasten osuus ylittää koko maan keskiarvon.

Lähde: http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2009/Tr19_09.pdf, THL www.sotkanet.fi

”Kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla tarkoitetaan sosiaalilautakunnan päätöksellä kodin ulkopuolelle joko avohuollon tukitoimenpiteenä, huostaan otettuna tai jälkihuoltona sijoitettuja lapsia ja nuoria.”

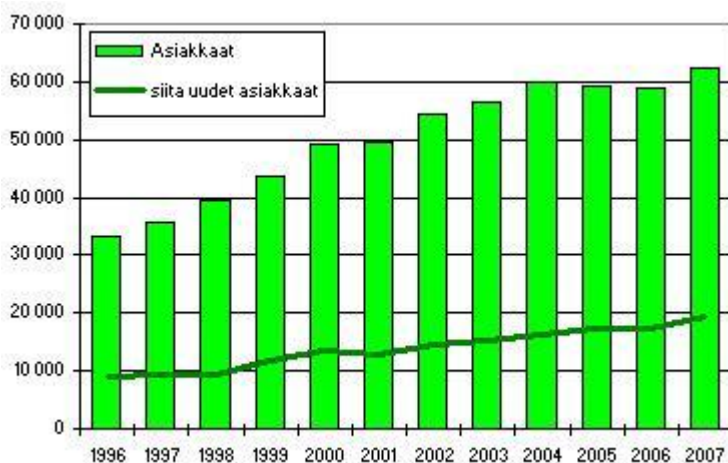
<http://www.stakes.fi/tilastot/ekirja/STV08.pdf>.

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret vuosina 1991–2008

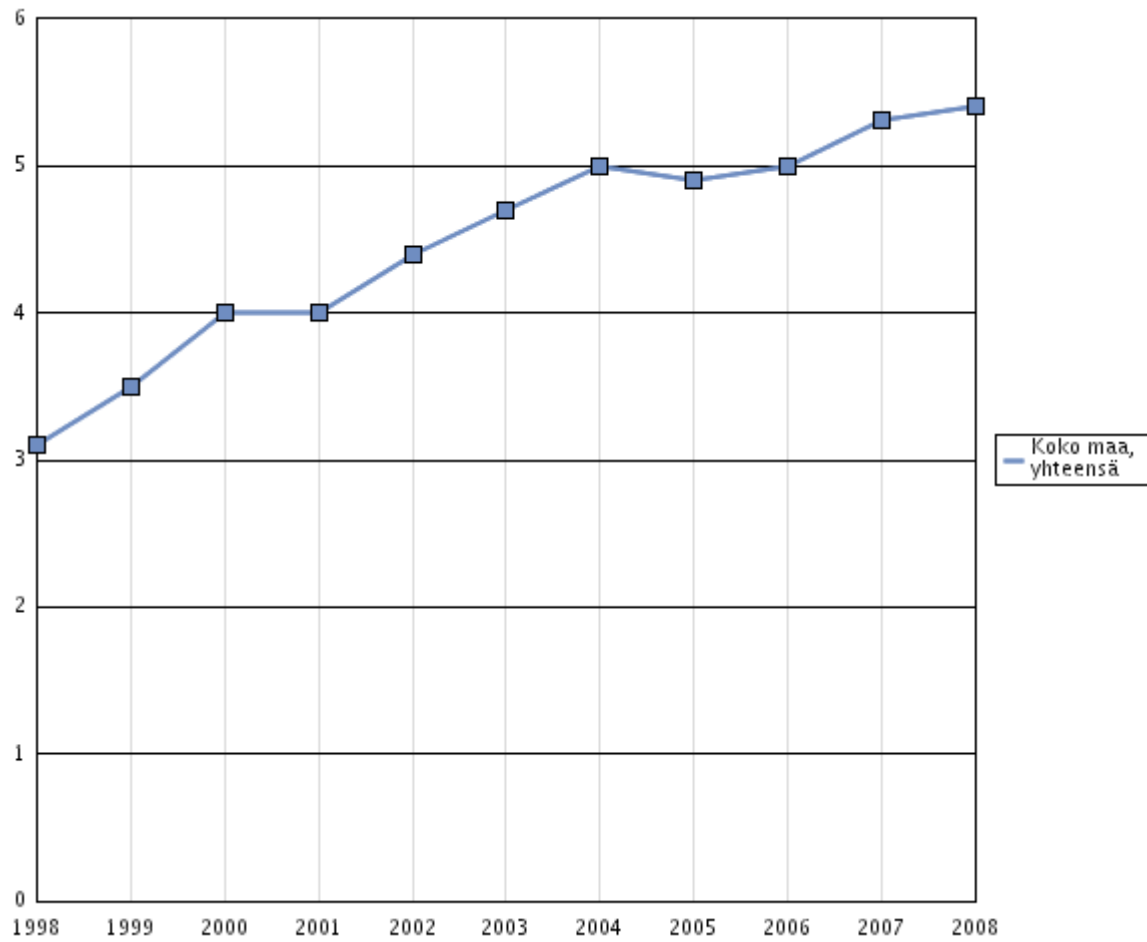
<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm>

Stakesin mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettuna oli vuonna 2008 kaiken kaikkiaan yli 16 000 lasta ja nuorta. Edellisestä vuodesta sijoitettujen määrä lisääntyi kolme prosenttia. Sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on viime aikoina kasvanut kahden ja viiden prosentin vuosivauhtia. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista on poikia (7 299) enemmän kuin tyttöjä (6 416). Viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana poikien osuus on kasvanut jonkin verran.

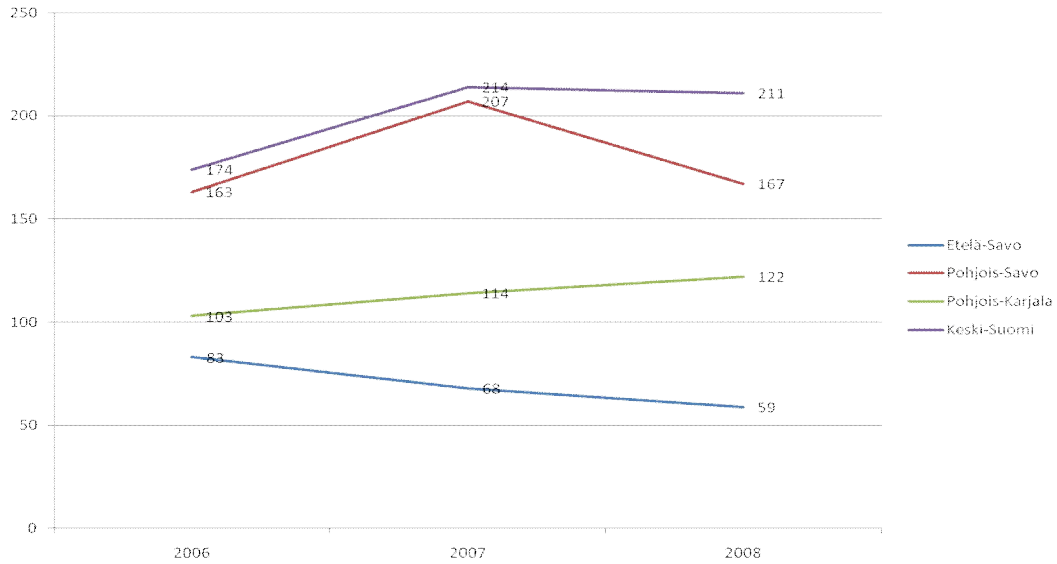
Kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista yli 11 000 oli huostaanotettuina tai kiireellisesti sijoitettuina. Useimmiten huostaanotto on alkanut kiireellisenä sijoituksena. Kiireellisten sijoitusten osuus uusista huostaanotoista oli kolme neljäsosaa. Viidesosa huostassa olevista lapsista oli tahdonvastaisesti huostaan otettuna. Vastaavaan väestöön suhteutettuna on 16 vuotta täyttäneiden lasten osuus kasvanut muita ikäryhmiä huomattavasti enemmän.

Kuvio: Lastensuojelun avohuollon asiakkaana olleet lapset ja nuoret 1996 – 2007 (Stakes)

Kuvio: Lastensuojelun avohuollolisten tukitoimien piirissä 0-17 -vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

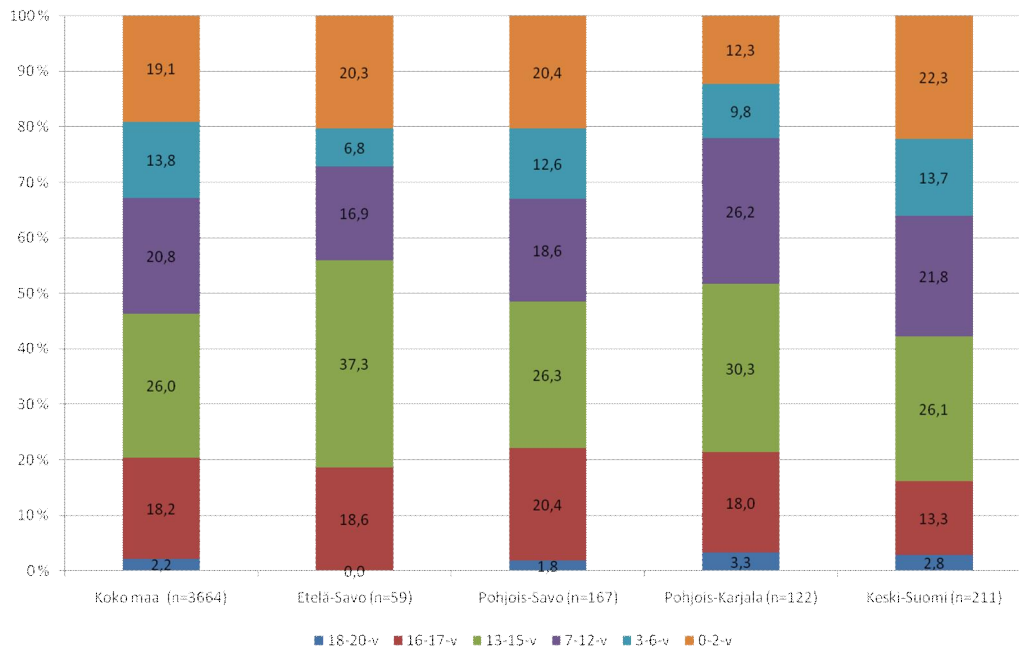

Ensimmäistä kertaa sijoitetut 0-20-v 2006-2008 (n)

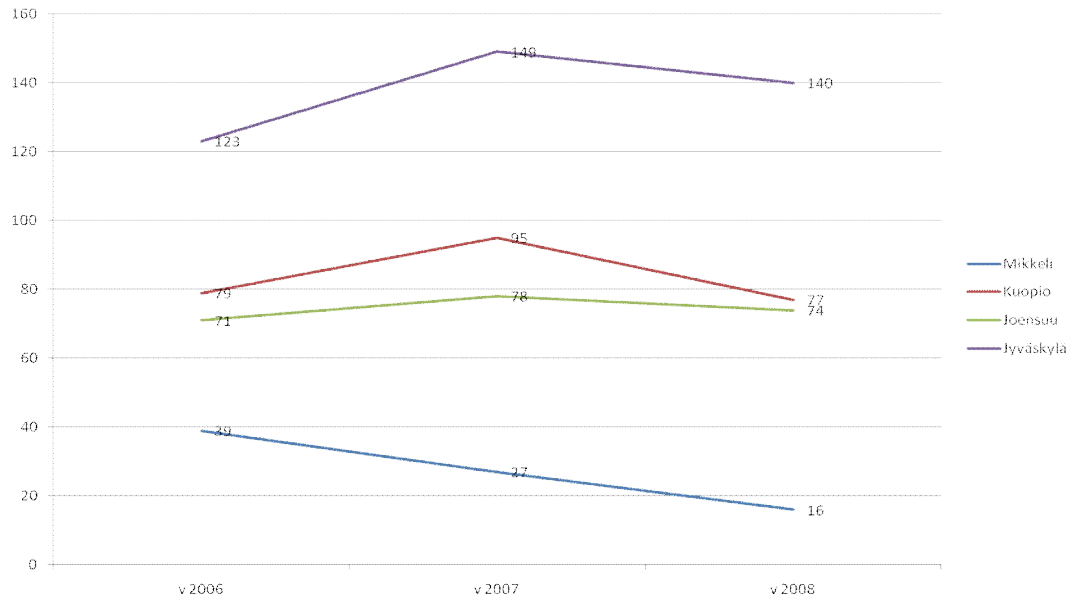
Lähde: Lastensuojelu. SVT.THL [9.4.2010]

Ensimmäistä kertaa sijoitetut 2008 ikäryhmien osuudet ensisijoituksista (%)

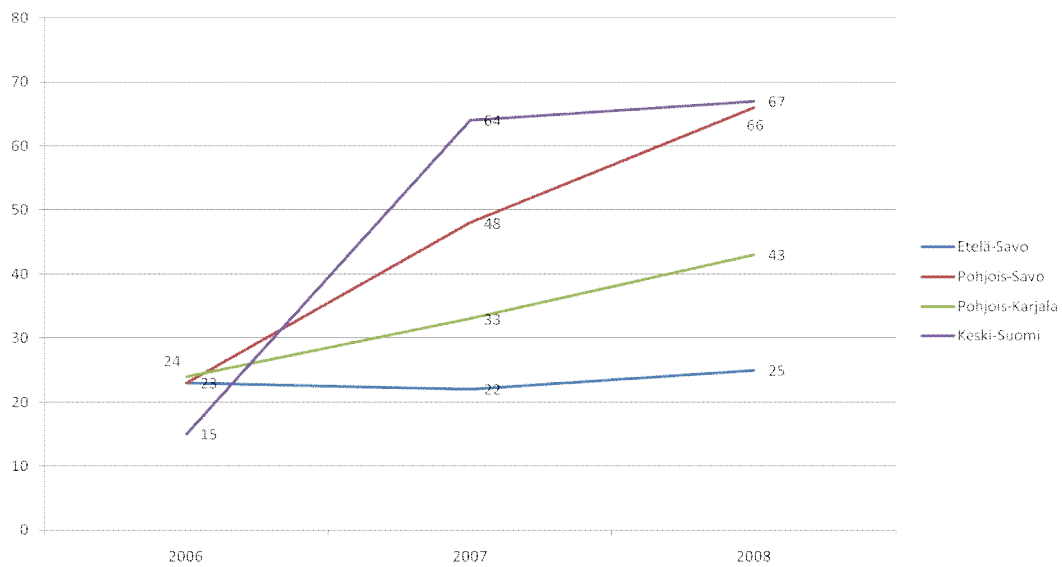
Lähde: Lastensuojelu. SVT.THL [9.4.2010]

Ensimmäistä kertaa sijoitetut 0-20-v 2006-2008 (n)

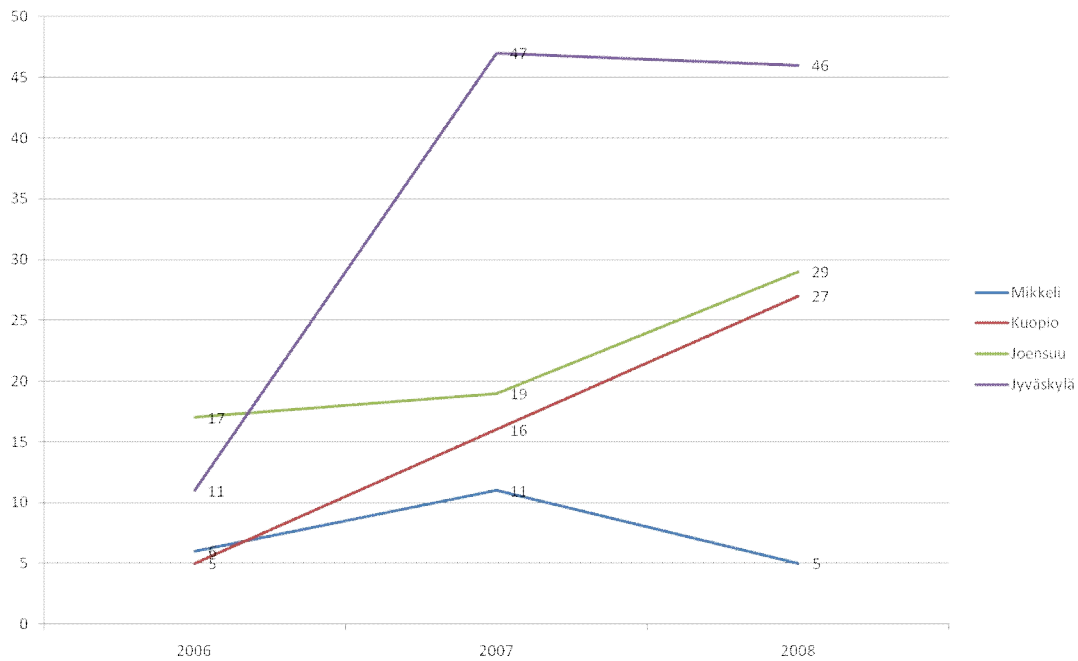
Lähde: Lastensuojelu. SVT.THL [9.4.2010]

0-17-vuotiaiden kiireelliset ensisijoitukset 2006-2008 (n)

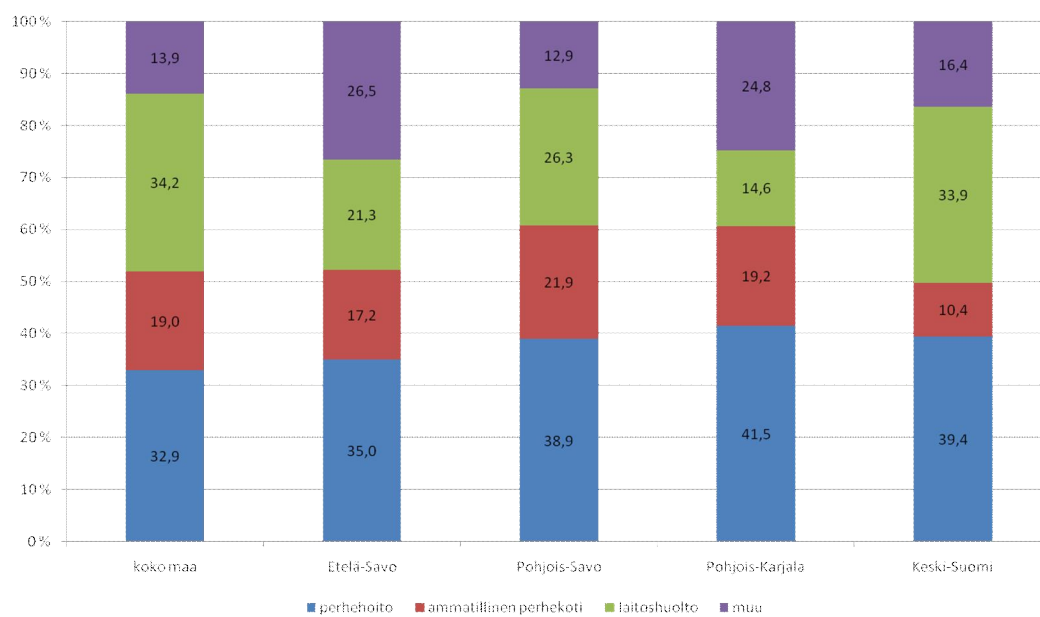
Lähde: Lastensuojelu. SVT.THL [9.4.2010]

0-17-vuotiaiden kiireelliset ensisijoitukset 2006-2008 (n)

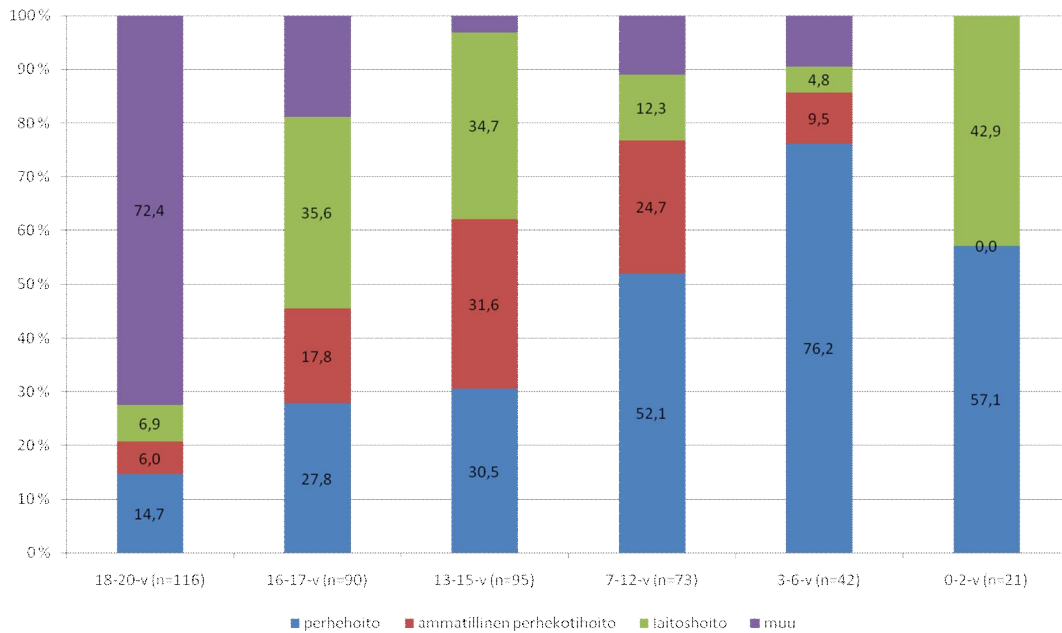
Lähde: Lastensuojelu. SVT.THL [9.4.2010]

Eri sijoitusmuotoihin sijoitetut 0-20-v 2008 (%)

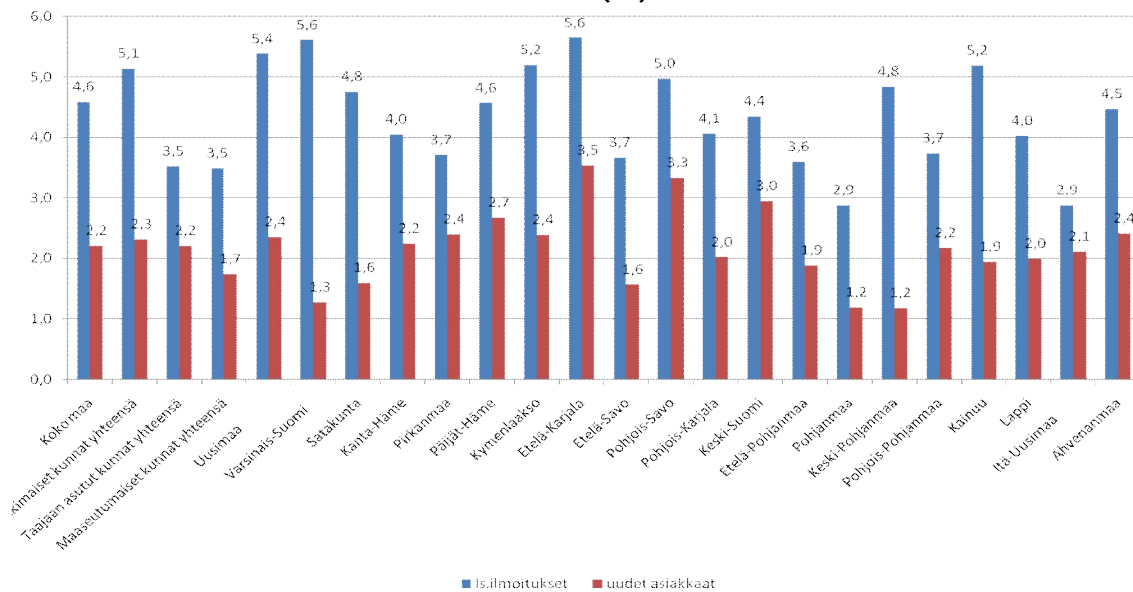
Lähde: Lastensuojelu. SVT.THL [16.4.2010]

Eri sijoitusmuotoihin sijoitettujen osuus ikäryhmittäin 2008 Etelä-Savo (%)

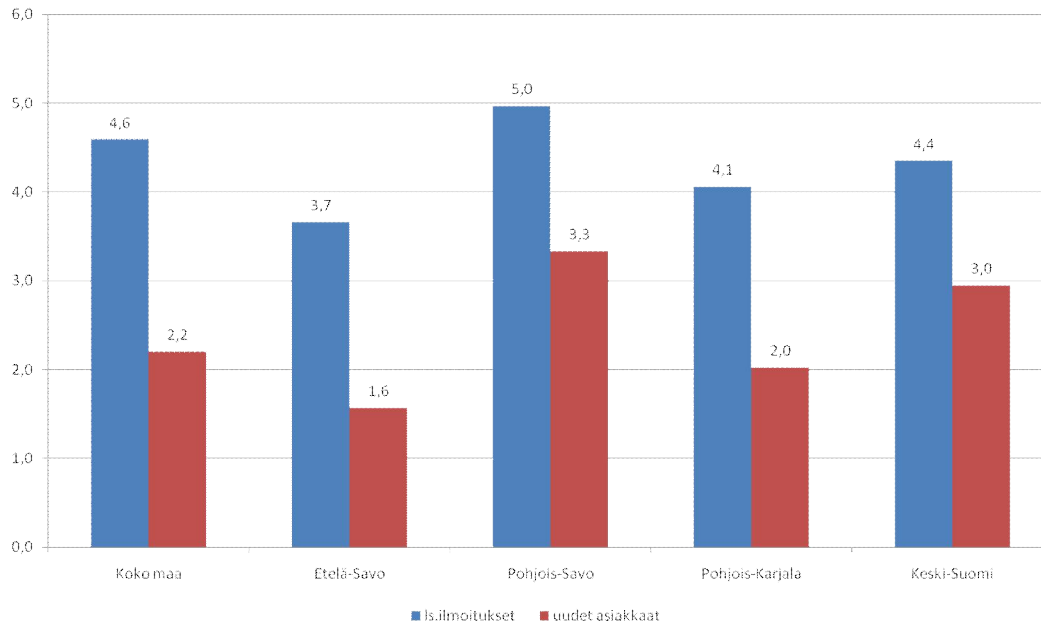
Lähde: Lastensuojelu. SVT.THL [16.4.2010]

0-17-v lastensuojeluilmoitukset (lasten määrä) ja uudet asiakkaat suhteutettuna vastaavanikäiseen väestöön 2008 (%)

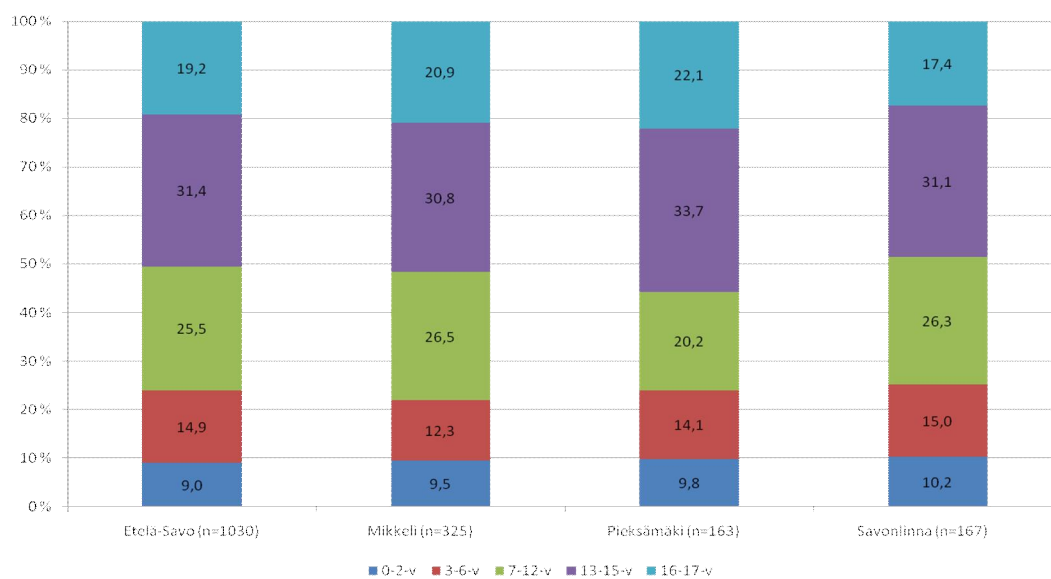
Lähde: Lastensuojelu. SVT.THL [15.2.2010]

Lastensuojeluilmoitukset (lasten määrä) ja uudet asiakkaat 0-17-v, suhteutettuna vastaavanikäiseen väestöön (%)

Lähde: Lastensuojelu. SVT.THL [15.2.2010]

Eri ikäryhmien osuudet lastensuojeluilmoituksista 2008 Etelä-Savo (%)

Lähde: Lastensuojelu. SVT.THL [15.2.2010]

Kouluterveyskyselyn tuloksia vuonna 2008.

Ilonaiheita peruskoulussa ja lukiossa:

- Työilmapiiri parani
- Liian vähän liikuntaa harrastavien osuus pieni
- Päihteiden käyttö väheni
- Terveystietoon suhtauduttiin aiempaa myönteisemmin
- Vanhempien työttömyys väheni
- Pitkäaikaissairaudet vähenivät
- Entistä harvemmat vailla ystäviä
- Entistä harvemmat eivät pitäneet koulunkäynnistä
- Hampaiden harjaamistottumukset paranivat
- Fyysisen uhan kokeminen väheni
- Kuulluksi tuleminen koulussa parani
- Vanhempien tupakointi väheni
- Lintsaaminen väheni
- Ylipainoisuus väheni
- Päivittäiset oireet vähenivät
- Masentuneisuus väheni
- Myöhään valvominen väheni

Huolenaiheet peruskoulussa ja lukiossa

- Viikottaiset niska-hartiakivut yleistyivät
- LISÄKSI PERUSKOULUSSA:
- Koulun fyysiset työolot heikkenivät
- Ylipainoisuus lisääntyi
- Tiedot seksuaaliterveydestä heikkenivät
- Koululääkärin vastaanotolle pääsy vaikeutui

Harrastaa liian vähän liikuntaa

- Yläkoululaisista 51% (v.2006 56%)
- Lukiolaisista 53% (v.2006 52%)
- Ammattikoululaisista 68% !

Fyysistä uhkaa kokeneet

- Yläkoulun 8.-9. luokkalaisista 18%
- Lukion 1.-2.-luokan oppilaista 15%
- Ammattikoulun 1.-2. vuosikurssin oppilaista 22% ’

Peruskoululaisten terveystottumukset

PERUS - KOULUN 8.-9. LUOKAN OPPILAAT	N=	TUPAKOI PÄIVITTÄIN POJAT/ TYTÖT	TOSI HUMALASSA VÄH.1X/KK POJAT/ TYTÖT	KOKEILLUT LAIITTOA HUUMEITA VÄH.KERRAN POJAT/ TYTÖT
Etelä-,Itä- Suomen ja Lapin läänit	59597	16%	17%	7%
Itä-Suomen lääni	12076	16% 18/15	16% 15/16	5% 6/4
Mikkeli	1039	13% 14/13	11% 12/11	5% 7/3

Lukiolaisten terveystottumukset

LUKION 1.-2. VUOSI- KURSSIN OPPILAAT	N=	TUPAKOI PÄIVITTÄIN POJAT/ TYTÖT	TOSI HUMALASSA VÄH.1X/KK POJAT/ TYTÖT	KOKEILLUT LAIITTOA HUUMEITA VÄH.KERRAN POJAT/ TYTÖT
Etelä-,Itä- Suomen ja Lapinläänit	28633	11%	27%	12%
Itä-Suomen lääni	5752	11% 10/12	24% 25/22	8% 8/7
Mikkeli (v.2006)	549	8%(15) =44 OPP.	18%(29) =98 OPP./KK	8%(10) =44 OPP

Toisen asteen opiskelijoiden terveystottumukset

AMMATILLISTEN OPPILAITOSTEN 1.-2. VSK-N OPPILAAT	N=	TUPAKOI PÄIVITTÄIN POJAT/ TYTÖT	TOSI HUMALASSA VÄH.1X/KK POJAT/ TYTÖT	KOKEILLUT LAIITTOA HUUMEITA VÄH.KERRAN POJAT/ TYTÖT
Etelä-,Itä-Suomen ja Lapinläänit	N=19436 POJATN=10819 TYTÖT N=8617	40% 39/42	41% 43/39	19% 19/20
Itä-Suomen lääni	N=4818 POJAT N=2722 TYTÖT N=8617	42% 41/43	40% 41/38	14% 13/16
ES-EDU Mikkeli	N=753	42% 44/40	39% 41/35	20% 20/21

Ylipaino

- Etelä-Savossa yleistyi
- Merkittävä kansansairauksien riskitekijä (aikuistyyppin diabetes, verenpainetauti, sydänsairaudet =valtimotaudit)
- Yläkoululaiset: 12->18%:iin
- Lukiolaiset: 11-> 14%:iin
- Vähäinen liikunta ja liiallinen energian saanti -> painonnousu
- Ravitsemuskasvatuksen ydintavoite: yli- painon ehkäisy,norm. kasvun turvaaminen
- Kouluruokailusuositukset!

Koulukiusaaminen

- Yläluokilla kerran/vk kiusattuja 9%
- Koulukiusaamiseen osallistui viikottain 7% yläluokkalaisista
- Kauaskantoisia vaikutuksia opiskeluun ja työuraan
- Voi johtaa sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen syrjäytymiseen ja väkivaltaisuuteen
- Useita hankkeita - kiusaaminen jatkuu!
- Kiusaamisen mahdollisuus selvitettävä paljon oireilevilla, masentuneilla ja ylipainoisilla
- Kiusaamiseen on aina tartuttava
- KiVa-Koulu-ohjelma – ensimmäinen valtakunnallinen koulukiusaamisen vastainen toimintaohjelma, antaa käytännön työkaluja kiusaamisen vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn

Kouluterveyskyselyn esiin nostamia haasteita

- Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden elinolot, terveys ja terveystottumukset sekä terveysosaaminen olivat selvästi huonommat kuin lukiolaisilla
- Nuorten erilaiset oireet lisääntyivät
- Tytöt oireilevat poikia enemmän

Oireet lisääntyivät

- PÄIVITTÄINEN VÄSYMYS:
- Yläluokilla tytöt 19%, pojat 12%
- Lukiossa tytöt 19%, pojat 8%

- NISKA-HARTIAKIVUT:
- Yläluokilla tytöt 16%, pojat 8%
- Lukiossa tytöt 21%, pojat 4%
- OIREIDEN EHKÄISY: niska-hartiajumbat, riittävä juominen, raittiin ilman saanti, välituntiliikkuminen, säädettävät pulpetit

Masentuneisuus

- Yläluokkalaisista 13% ja lukiolaisista 11% koki masentuneisuutta v.2008
- Yläluokkalaisista 48% ja lukiolaisista 64% ilmoitti kääntyneensä joskus ystäviensä puoleen, vanhempien harvemmin
- Mitä useampia päivittäisiä oireita, sitä yleisempää oli masentuneisuus

